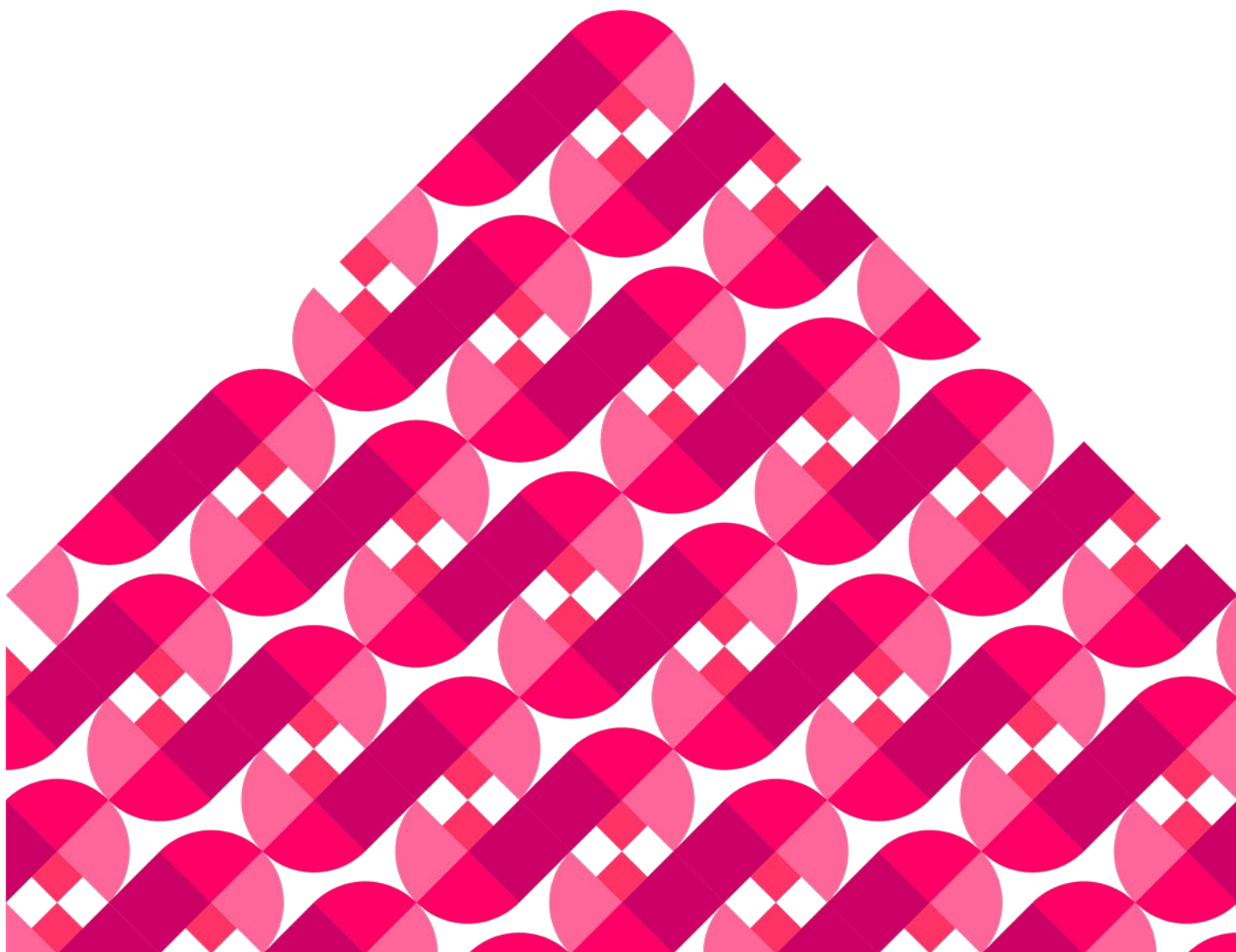

Komplettering till Sveriges sammanslagna andra och tredje rapport till FN

Myndigheten för delaktighet arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar.

Myndigheten för delaktighet, 2024

Komplettering till Sveriges sammanslagna andra och tredje rapport till FN

Nummer 2024:6

ISBN: 978-91-988779-6-0 (pdf)

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.

Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

E-post: info@mfd.se

Telefon: 08-600 84 00

Förord

Myndigheten för delaktighet (MFD) har fått i uppdrag att, inför Sveriges dialog med FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning i mars 2024, ta fram ett kompletterande och uppdaterat underlag till den sammanslagna andra och tredje rapporten om genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som Sverige lämnade till kommittén 2019.¹

Det kompletterande underlaget innehåller en redogörelse för åtgärder som regeringen har vidtagit under perioden 2019–2023.

Utgångspunkten för redovisningen är de sammanfattande slutsatser som FN-kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning lämnade till Sverige 2014 (S/SWE/CO/1), de frågor som kommittén ställde till Sverige 2018 (C/SWE/QPR/2-3) samt andra åtgärder som kan vara av intresse utifrån aktuella övergripande händelser sedan 2019 som har påverkat personer med funktionsnedsättning. Uppdraget redovisades till Regeringen 1 februari 2024.

Stockholm i januari, 2024.

Malin Ekman Aldén
Generaldirektör

¹ [Ändringsbeslut 2023-11-30 Myndighet Myndigheten för delaktighet \(esv.se\)](#)

Innehåll

Disposition och genomförande	8
Issue 1 Purpose and general obligations (art. 1–4).....	9
Tillägg till (a)	9
Tillägg till (b)	10
Tillägg till (c)	10
Tillägg till (d)	11
Tillägg till (e)	13
Tillägg till (f)	13
Tillägg till (g)	15
MFD:s övriga tillägg och kommentarer.....	16
Issue 2 Equality and non-discrimination (art. 5).....	17
Tillägg till (a)	17
Tillägg till (b)	18
Tillägg till (c)	19
Issue 3 Women with disabilities (art. 6)	21
Tillägg till (a)	21
Tillägg till (b)	23
Tillägg till (c)	25
Tillägg till (d)	26
Issue 4 Children with disabilities (art. 7)	27
Tillägg till (a)	27
Tillägg till (b)	29
Tillägg till (c)	31
Tillägg till (d)	32
Tillägg till (e)	33
Tillägg till (f)	33
Tillägg till (g)	34
MFD:s övriga tillägg och kommentarer.....	34
Issue 5 Awareness-raising (art. 8)	38
Issue 6 Accessibility (art. 9)	39
Tillägg till (a)	39
Tillägg till (b)	41
Tillägg till (c)	41
Tillägg till (d)	42

Tillägg till (e)	43
MFD:s övriga tillägg och kommentarer.....	44
Issue 7 Situations of risk and humanitarian emergencies (art. 11) ...	45
Tillägg till (a)	45
Tillägg till (b)	48
MFD:s övriga tillägg och kommentarer.....	48
Issue 8 Equal recognition before the law (art. 12).....	50
Tillägg till (a)	50
Tillägg till (b)	51
Tillägg till (c)	51
Issue 9 Access to justice (art. 13).....	52
Tillägg till (a)	52
Tillägg till (b)	53
Tillägg till (c)	54
Tillägg till (d)	54
Tillägg till (e)	55
Tillägg till (f)	55
Issue 10 Liberty and security of the person (art. 14)	56
Tillägg till (a)	56
Tillägg till (b)	56
Tillägg till (c)	57
Tillägg till (d)	57
Tillägg till (e)	58
Tillägg till (g)	58
Issue 11 Freedom from torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment (art. 15)	59
Tillägg till Issue 11	59
Issue 12 Freedom from exploitation, violence and abuse (art. 16)	62
Tillägg till (a)	62
Tillägg till (b)	63
Tillägg till (c)	64
Tillägg till (d)	65
Issue 13 Living independently and being included in the community (art. 19)	68
Tillägg till (a)	68
Tillägg till (b)	70

Issue 14 Personal mobility (art. 20)	72
Tillägg till Issue 14	72
Issue 15 Respect for privacy (art. 22)	76
Tillägg till Issue 15	76
Issue 16 Respect for home and the family (art. 23)	77
Tillägg till Issue 16	77
Issue 17 Education (art. 24)	79
Tillägg till (a)	79
Tillägg till (b)	81
Tillägg till (c)	81
MFD:s övriga tillägg och kommentarer	82
Issue 18 och 19 Health (art. 25)	85
Tillägg till (a)	85
Tillägg till (b)	85
Tillägg till (a)	86
Tillägg till (b)	87
MFD:s övriga tillägg och kommentarer	87
Issue 20 Work and employment (art. 27)	91
Tillägg till (a)	91
Tillägg till (b)	91
Tillägg till (c)	94
Tillägg till (d)	95
Tillägg till (e)	96
Tillägg till (f)	97
MFD:s övriga tillägg och kommentarer	97
Issue 21 Adequate standard of living and social protection (art. 28)	99
Tillägg till (a)	99
Tillägg till (b)	100
Tillägg till (c)	102
MFD:s övriga tillägg och kommentarer	102
Issue 22 Participation in political and public life (art. 29)	104
Tillägg till (a)	104
Tillägg till (b)	106
Tillägg till (c) och (d)	107
MFD:s övriga tillägg och kommentarer	107

Issue 23 Culture, recreation, leasure and sports (art. 30).....	110
MFD:s övriga tillägg och kommentarer.....	110
Issue 24 Statistics and data collection (art. 31).....	112
Tillägg till (a)	112
Tillägg till (b)	112
Tillägg till (c)	113
Tillägg till (d)	114
Tillägg till (e)	114
Issue 25 International cooperation (art. 32)	115
Tillägg till (a)	115
Tillägg till (b)	116
Issue 26 National implementation and monitoring (art. 33).....	119
Tillägg till (a)	119
Tillägg till (b)	120
Referensförteckning	122

Disposition och genomförande

Redovisningen nedan sker utifrån ordningsföljden för frågorna i den list of issues som FN-kommittén lämnade till Sverige 2018.² I detta underlag följer vi därmed samma disposition som i den sammanslagna andra och tredje rapport som regeringen lämnade till FN-kommittén 2019.³ Av utrymmesskäl har vi utelämnat all text från 2019 års rapport. Nedan återfinns endast FN:s frågor och MFD:s kompletterande material.

I enlighet med uppdraget innehåller redovisningen åtgärder som regeringen har vidtagit under perioden 2019–2023. När vi funnit det lämpligt har vi även redovisat initiativ, åtgärder, projekt och händelser som påbörjats innan 2019, ibland som en bakgrund till det kompletterande underlaget och ibland för att åtgärden har avslutats eller förändrats under den aktuella perioden. I några fall har vi också kompletterat och fördjupat information som redan finns i den ursprungliga rapporten från 2019. För att ge så breda och tydliga svar som möjligt på de frågor som FN ställt innehåller underlaget också data, rapporter och åtgärder från icke offentliga aktörer. MFD har i arbetet även beaktat de slutsatser som FN-kommittén lämnade till Sverige 2014.⁴

I samband med några frågor har MFD också valt att redovisa en mer allmän bild av levnadsförhållanden och livsvillkor för personer med funktionsnedsättning i Sverige. Dessa egna tillägg som MFD gjort återfinns under särskild rubrik och baseras bland annat på innehållet i de uppföljningar av funktionshinderpolitiken som myndigheten årligen ger till Regeringen.

² ([SWE/QPR/2-3](#))

³ ([CRPD/C/SWE/QPR/2-3](#))

⁴ ([CRPD/C/SWE/CO/1](#))

Issue 1 Purpose and general obligations (art. 1–4)

1. Please provide information about:

(a) The steps taken to incorporate the Convention into national law, both vertically and horizontally, including the right to personal assistance and the equal provision of social welfare services among municipalities;

Tillägg till (a)

Barnkonventionen är svensk lag sedan 1 januari 2020. Se vidare under Issue 3.

I syfte att stärka olika aktörers kunskaper om att arbeta med alla barns rättigheter har MFD tagit fram ett stöd till statliga myndigheter, regioner och kommuner för ett inkluderande barnrättsarbete.⁵

Institutet för mänskliga rättigheter inrättades den 1 januari 2022.⁶ Institutet ska drivas i enlighet med Parisprinciperna, med målet att bygga ett starkt och oberoende institut med ambition att kunna söka och erhålla A-status inom två år.⁷ Institutet för mänskliga rättigheter kommer att fungera som oberoende övervakningsmekanism för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). Se vidare tillägg till Issue 26.

2020 lämnades slutbetänkandet om en ny socialtjänstlag till regeringen. Förslagen handlar bland annat om förebyggande och lättillgänglig socialtjänst, övergripande planering och planering av insatser, kunskapsbaserad socialtjänst och möjligheten att tillhandahålla insatser utan föregående behovsprövning. Regeringen bedömer att en ny socialtjänstlag kan börja gälla 2025.⁸ Se vidare tillägg under Issue 13. Det har de senaste åren också skett ett antal tillägg och förtydliganden i Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS 1993:738). Se vidare tillägg under Issue 1 f samt Issue 13.

(b) The measures taken to review the indicators system to cover all areas of the Convention and to ensure that municipalities monitor its implementation, including with regard to access to employment, education, health care and governmental services;

⁵ [Checklista för ett inkluderande barnrättsarbete - MFD](#)

⁶ Lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter

⁷ [Institutet för mänskliga rättigheter \(mrinstitutet.se\)](#)

⁸ [Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag - Regeringen.se](#)

Tillägg till (b)

Under 2023 har MFD ytterligare utvecklat formerna för uppföljning av arbetet mot det funktionshinderspolitiska målet. Myndigheten har identifierat indikatorer som följer levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning utifrån de tolv samhällsområdena i den nya strategin för uppföljning av funktionshinderpolitiken. Indikatorerna baseras på befintlig statistik som MFD kommer att följa regelbundet under strategiperioden fram till 2031.⁹

MFD har även vidareutvecklat den årliga enkätundersökningen till offentliga aktörer. Därmed ingår även frågor som följer upp offentliga aktörers arbete utifrån de fyra inriktningarna som återfinns i strategin för uppföljning: universell utformning, åtgärda bristande tillgänglighet, individuella stöd och lösningar, samt förebygga och motverka diskriminering.

Se mer information om Regeringens strategi för uppföljning av funktionshinderpolitiken under Issue 1 (d) nedan.

Sedan 2018 har länsstyrelserna i samarbete med MFD haft i uppdrag från regeringen att bygga upp en struktur för att kunna ge stöd till kommuner och regioner i deras arbete med att genomföra funktionshinderspolitiken. MFD och länsstyrelserna har inför 2024 fått ett nytt uppdrag att ge stöd till regioner och kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska strategier och planer i enlighet med målen för funktionshinderspolitiken.¹⁰

(c) The review of the Discrimination Act (2008:567), to define inadequate accessibility as a ground of discrimination and to prohibit hate crimes against persons with disabilities, in particular women and girls with disabilities and persons with intellectual or psychosocial disabilities;

Tillägg till (c)

Sedan bestämmelsen om bristande tillgänglighet infördes i diskrimineringslagen har antalet anmälningar om denna diskrimineringsform stadigt ökat. År 2016 gjordes 198 anmälningar. År 2018, då även företag med färre än tio anställda inkluderades i bestämmelsen, gjordes 362 anmälningar. År 2022 hade antalet anmälningar ökat till 457 stycken.¹¹

Gällande hatbrott, se vidare under Issue 12.

⁹ [På gång i strategiarbetet - MFD](#)

¹⁰ [Regleringsbrev 2024 Anslag 4:2 \(esv.se\)](#)

¹¹ [Statistik över anmälningar till DO 2015–2022 | DO](#) Hämtad: 24-01-05

(d) Progress made and gaps identified in the State party's disability policy for the period 2011–2016, and the new disability policy that took effect in 2017, including its benchmarks, baselines and indicators and the resources allocated to its implementation;

Tillägg till (d)

I april 2019 överlämnades slutbetänkandet Styrkraft i funktionshinderspolitiken till regeringen.¹²

2021 fastslog regeringen en strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken som löper till 2031.¹³ Strategin utgår delvis ifrån förslagen i betänkandet om Styrkraft i funktionshinderpolitiken. Strategin innebär att 29 angivna myndigheter får särskilt ansvar för genomförande och systematisk uppföljning inom tolv definierade samhällsområden. År 2023 fick även ESF-rådet i uppdrag att bidra till uppföljningen.¹⁴

Den systematiska uppföljningen ska göras utifrån det nationella målet för funktionshinderpolitiken, som är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Respektive myndighet ska årligen redovisa sitt arbete till Regeringskansliet genom sina årsredovisningar.

Regeringen har pekat ut fyra inriktningar för arbetet med att uppnå målet. Dessa är principen om universell utformning, befintliga brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för individens självständighet samt att förebygga och motverka diskriminering. Myndigheterna ska även redovisa vilka åtgärder som vidtagits med anledning av att det nationella målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

I strategin ingår även att en ny nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken ska beslutas vid strategiperiodens mitt, det vill säga år 2026. Handlingsplanen ska bland annat grunda sig på resultat från den förstärkta uppföljningen.

Samtidigt som strategin beslutades fick MFD i uppdrag att stödja myndigheterna i deras genomförande av strategin.¹⁵ Enligt uppdraget ska MFD årligen lämna en

¹² [Styrkraft i funktionshinderspolitiken - Regeringen.se](#)

¹³ [Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 - Regeringen.se](#)

¹⁴ [Regleringsbrev 2022 Myndighet Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige \(esv.se\)](#)

¹⁵ [Stöd vid uppföljning av funktionshinderspolitiken - MFD](#)

samlad rapport till regeringen med fokus på de tolv samhällsområdena av särskild vikt för att nå målet med funktionshinderspolitiken.

MFD har hittills presenterat två uppföljningsrapporter utifrån Regeringens nya strategi, en för 2021 och en för 2022.¹⁶ I uppföljningsrapporterna beskriver MFD utvecklingen av levnadsvillkor inom de tolv prioriterade samhällsområdena, de strategiska myndigheternas arbete med strategin utifrån det nationella målet och dess fyra inriktningar, samt återrapporterar vilket stöd som MFD erbjuder strategimyndigheterna.¹⁷

För de första tre åren av strategin har Regeringen satsat 23 miljoner kronor per år för att stimulera genomförandet av funktionshinderspolitiken i den statliga sektorn samt i regioner och kommuner. Detta sker genom stöd till statliga myndigheter och regioner och kommuner, bland annat genom kompetensöverföring, utveckling av uppföljningssystem och statistik om funktionshinder samt tillämpningen av principen om Universell utformning.

För att effektivare genomföra funktionshinderspolitiken har följande myndigheter fått i uppdrag att vara sektorsmyndigheter: Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Boverket, Försäkringskassan, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Statens skolverk, Socialstyrelsen och Statens kulturråd. Enligt dessa myndigheters instruktioner ska de samordna, stödja och vara pådrivande i förhållande till övriga aktörer inom respektivesektor. Konsumentverket har också ett särskilt ansvar genom att myndigheten inom sitt verksamhetsområde ska integrera ett funktionshinderperspektiv och utifrån detta stödja och driva på övriga berörda parter.

Alla statliga myndigheter har dock ett uttalat ansvar inom funktionshinderspolitiken. Myndigheternas grundläggande ansvar regleras i förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av funktionshinderspolitiken.¹⁸ Enligt 1 § ska myndigheterna under regeringen utforma och bedriva sin verksamhet med beaktande av de funktionshinderspolitiska målen. Myndigheterna ska verka för att personer med funktionsnedsättning ges full delaktighet i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor. Enligt 2 §, finns det också en skyldighet att göra myndigheternas lokaler, verksamhet och information tillgängliga för personer med funktionsnedsättning genom att bland annat genomföra inventeringar och utarbeta handlingsplaner.

¹⁶ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 - MFD](#)

¹⁷ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 - MFD](#)

¹⁸ [Förordning \(2001:526\) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

I samband med Sveriges ordförandeskap för Europeiska unionens råd 2023 publicerade MFD en överblick av svensk funktionshinderspolitik på engelska. I samband med Sveriges ordförandeskap gavs MFD även i uppdrag att organisera ett seminarium om funktionshinderspolitiska strategier och CRPD.¹⁹ Se vidare tillägg till Issue 25.

För att stimulera till kunskaps- och erfarenhetsutbyte gjorde MFD en kartläggning av nationella och internationella strategier som publicerades i en rapport.²⁰ Vidare information finns i Issue 25.

I augusti 2023 beslutade Riksrevisionen att granska genomförandet av funktionshinderspolitiken.²¹

(e) The new interdepartmental coordination mechanism in the Ministry of Health to advance the rights of persons with disabilities;

Tillägg till (e)

Här lämnar MFD öppet för den interdepartementala arbetsgruppen att själva beskriva sitt arbete från 2019 och framåt.

(f) The number and proportion of persons entitled to assistance benefits from the Social Insurance Agency since 2014, disaggregated by age, sex and type of disability;

Tillägg till (f)

I december 2022 var antalet berättigade till statlig assistansersättning 13 380, av vilka 6 023 (45 procent) var kvinnor och 7 357 (55 procent) var män. Sedan 2018 har antalet personer fortsatt att minska. Från 2014 har antalet minskat med 16,5 procent och från 2018 har antalet minskat med 8,3 procent.²²

Även antalet barn och unga med assistansersättning har minskat som helhet. Dock har antalet barn i gruppen 0–6 år ökat sedan 2019. Det kan förklaras av de lagändringar som trädde i kraft 2019 och 2020, där nya grundläggande behov gällande hjälp med andning respektive måltider i form av sondmatning införts. Lagändringarna innebär även att inget avdrag för föräldraansvar ska göras för dessa hjälpbehov samt att det inte krävs särskilda skäl för assistansersättning i

¹⁹ [Uppdrag att anordna seminarium under det svenska ordförandeskapet i Europeiska rådet - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/press/2023/08/uppdrag-att-anordna-seminarium-under-det-svenska-ordforandeskapet-i-europeiska-radet/)

²⁰ [Disability rights, strategies and cross-sectoral governance in Europe - MFD](#)

²¹ [Genomförandet av funktionshinderpolitiken | Riksrevisionen](#)

²² [Statistikdatabas - Försäkringskassan \(forsakringskassan.se\)](#) Hämtad datum: 2023-12-01

barnomsorg och skola om assistansen avser hjälp med andning eller måltider i form av sondmatning.²³

I december 2022 var könsskillnaden för assistansberättigade störst i de två åldersgrupperna 25-29 år och 30-34 år, där fördelningen var 39 procent kvinnor och 61 procent män. I den yngsta åldersgruppen, 0-14 år, var fördelningen 43 procent flickor och 57 procent pojkar. Andelen kvinnor var dock högre i de äldre åldersgrupperna. I åldersgruppen 65 år och äldre var 54 procent kvinnor.²⁴

Från december 2018 till december 2022 har antalet personer som har assistansersättning fortsatt att minska i grupp 2 och 3 i personkretsen för LSS. Minskningen är 18,6 procent respektive 14,3 procent. Antalet mottagare i grupp 1 har ökat med 0,5 procent under samma period.^{25 26}

I januari 2023 infördes nya grundläggande behov i LSS-lagstiftningen i syfte att stärka rätten till personlig assistans. Dessa lagändringar beräknas enligt propositionerna öka antalet assistansberättigade med cirka 2 000 personer.

Ett av dessa grundläggande behov är det stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom. Dessutom ska kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser som en enskild med en psykisk funktionsnedsättning behöver för att han eller hon själv ska klara att tillgodose något av de grundläggande behoven personlig hygien, måltider, av- och påklädning och kommunikation med andra beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.²⁷

Det handlar också om behov av stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa. Hjälpbehov som avser sådant stöd ska vara assistansgrundande i sin helhet. Något avdrag för föräldraansvar ska inte göras från ett sådant hjälpbehov när barnets behov av personlig assistans bedöms.²⁸

²³ [Indikatorer för att följa utvecklingen av assistansersättningen \(forsakringskassan.se\)](https://forsakringskassan.se/indikatorer-for-att-folja-utvecklingen-av-assistansersattningen)

²⁴ [Statistikdatabas - Försäkringskassan \(forsakringskassan.se\)](https://statistikdatabas.forsakringskassan.se) Hämtad 231201

²⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikammen/personer-med-funktionsnedsattning/> Hämtad 231201

²⁶ [Statistikdatabas - Försäkringskassan \(forsakringskassan.se\)](https://statistikdatabas.forsakringskassan.se)

²⁷ [Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/starkt-ratt-till-personlig-assistans-grundlaggande-behov-for-personer-som-har-en-psykisk-funktionsnedsattning-och-okad-rattssakerhet-for-barn)

²⁸ [Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/starkt-ratt-till-personlig-assistans-vid-behov-av-egenvard)

Utredningen Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans – Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet, SOU 2023:9 föreslår att staten från och med år 2026 genom Försäkringskassan ska ha ett samlat huvudmannaskap för beslut om och finansiering av insatsen personlig assistans. Kommunerna ska dock kunna utföra personlig assistans om den enskilde begär det. Utredningen föreslår också att timschablonen ska höjas med 4,35 kronor enligt 2022 års nivå för att kompensera arbetsgivarna för sjuklönekostnaderna för personliga assistenter samt att arbetet med god kvalitet ska kompletteras med regler för att säkerställa den enskildes självbestämmande. Utredningen bedömer att antalet personer som har rätt till assistansersättning skulle öka något vid en övergång till ett statligt huvudmannaskap eftersom det skulle leda till en mer likvärdig tillämpning över landet. Regeringen har ännu inte lagt en proposition enligt detta förslag.²⁹

(g) The participation and involvement of persons with disabilities and their organizations in the implementation and monitoring of the Convention since 2014.

Tillägg till (g)

Fyra gånger årligen håller Regeringen ett sammanträde tillsammans med företrädare för den svenska funktionshinderrörelsen i den så kallade funktionshinderdelegationen, vilket är ett samordningsorgan för överläggningar och ömsesidig information för hela regeringen och en möjlighet för samtliga statsråd att föra dialog med funktionshinderrörelsen. Tema och agenda för varje möte planeras av företrädare från såväl Regeringskansliet som funktionshinderrörelsen. Vilken eller vilka ministrar och sakkunniga från Regeringen som deltar skiftar utifrån mötets tema.

Regeringen samråder även med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning inom ramen för offentliga utredningar och för dialog kring politiska initiativ eller aktuella händelser. Även statliga myndigheter samråder och för dialog med företrädande organisationer.

MFD har tagit fram ett webbaserat metodstöd för hur offentliga aktörer kan planera och genomföra samråd med funktionshindersorganisationerna. I utbildningen finns inspirerande exempel samt råd och tips på hur offentliga aktörer kan utvärdera och ge meningsfull återkoppling till organisationerna efter samråd.³⁰

I syfte att underlätta dialogen mellan statliga myndigheter och organisationer i funktionshinderrörelsen har MFD under 2022 och 2023 även anordnat dialogmöten mellan funktionshindersorganisationerna och strategimyndigheterna.

²⁹ [Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/press/2023/08/ett-statligt-huvudmannaskap-for-personlig-assistans/)

³⁰ <https://www.mfd.se/nyhetsarkiv/aktiv-involvering-i-praktiken/>

Dessa möten har fokuserat på de tolv prioriterade samhällsområdena i strategin. Detta arbete fortsätter under 2024.

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

Uppsala universitet har sedan 2014 uppdrag från regeringen att sprida kunskap om mänskliga rättigheter till anställda inom offentlig sektor (stat, region, kommun). Inom uppdraget har universitetet bland annat utvecklat utbildningsplattformen MR-Forum.³¹ I uppdraget ingår att genomföra utbildningsinsatser om barnets rättigheter, handha den webbaserade utbildningen Introduktion i mänskliga rättigheter samt vidta åtgärder för att fler i målgruppen ska nås av utbildningsinsatserna.

I mars 2022 överlämnade tolktjänstutredningen sitt betänkande En samlad tolktjänst – samordning och utveckling av tolktjänst för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2011:83) samt i departementspromemorian Tolktjänst för vardagstolkning (Ds 2016:7). Utredningen har utifrån analysen tagit fram en handlingsplan för tolktjänstens långsiktiga utveckling.³² Utredningen föreslår bland annat att en ny lag om tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet ersätter den nuvarande regleringen i hälso- och sjukvårdslagen om tolktjänst för vardagstolkning. Det föreslås även att den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor i samarbete med Specialpedagogiska Skolmyndigheten (Spsm) gör en fördjupad analys av barns och ungas behov och erfarenheter av tolk i förenings- och kulturliv, lek samt i fritidsaktiviteter. Ytterligare förslag är att en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet inrättas. Funktionens arbete ska ske i samråd med regioner och berörda intresseorganisationer samt andra berörda aktörer.

³¹ [MR Forum | Grundutbildning i de mänskliga rättigheterna \(mr-forum.se\)](https://mr-forum.se)

³² [Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/press/2016/07/handlingsplan-for-en-langsiktig-utveckling-av-tolktjansten-for-dova-horselskadade-och-personer-med-dovblindhet)

Issue 2 Equality and non-discrimination (art. 5)

2. Please provide information about:

(a) The measures taken to review legislation to ensure that reasonable accommodation is legally defined and provided without any exception, including in the fields of housing, law enforcement and justice;

Tillägg till (a)

Frågan om ett utökat skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet har utretts i betänkandet Ett utökat skydd mot diskriminering³³ som presenterades i december 2021. Utredningen föreslog bland annat hur skyddet mot diskriminering i offentlig verksamhet kan ändras för att det ska bli ett så heltäckande skydd som möjligt och att skyddet mot diskriminering bör vara detsamma i offentlig som privat verksamhet. Utredningen föreslog att diskrimineringsförbudet i 2 kap 17 § diskrimineringslagen (2008:567) ska ändras så att det omfattar bemötande, åtgärder eller underlåtenhet att vidta åtgärder i förhållande till allmänheten och inom ramen för anställningen av den som helt eller delvis omfattas av lagen om offentlig anställning (1994:260). Utredningen föreslog också att samma ska gälla för den som utför offentlig förvaltningsuppdrag som överlåtit till enskild i enlighet med 12 kap 4 § RF.

I juni 2021 redovisade Boverket ett regeringsuppdrag med förslag om reglering som förtydligar vem som är ansvarig för att åtgärda ett enkelt avhjälpt hinder mot tillgänglighet.³⁴ Enligt förslaget införs en presumptionsregel i plan- och bygglagen (2010:900), PBL som pekar ut att det alltid i första hand är byggnadsägarens ansvar att avhjälpa ett hinder. Se vidare tillägg till Issue 6.

Boverket arbetar för närvarande även med en översyn av reglerna om tillgänglighet, nuvarande avsnitt 3 i Boverkets byggregler (BBR). Boverkets förslag till Föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet har varit ute på remiss under 2023³⁵ och ny författning planeras träda i kraft 1 januari 2025. Se vidare tillägg till Issue 6.

(b) The measures taken to assess any mechanisms designed to address intersecting forms of discrimination with a view to ensuring that they target all forms of discrimination on the basis of disability, including the denial of

³³ [Ett utökat skydd mot diskriminering, SOU 2021:94 \(regeringen.se\)](#)

³⁴ [Ansvar för att åtgärda enkelt avhjälpta hinder - Boverket](#)

³⁵ [Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader - Boverket](#)

reasonable accommodation, discrimination by association, and multiple and intersecting forms of discrimination faced by children, women, migrants, refugees, asylum seekers and lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex persons with disabilities, and Sami persons with disabilities;

Tillägg till (b)

År 2022 gav regeringen DO i uppdrag att fördjupa kunskapen om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder samt belysa frågor som har att göra med intersektionalitet.³⁶ Slutrapporten av uppdraget visar hur diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder kan komma till uttryck och vilken inverkan den kan ha på människors liv. Analysen är fokuserad på de fem kombinationer av diskrimineringsformer som är vanligast i anmälningar till DO. En av dessa kombinationer är funktionsnedsättning och etnisk tillhörighet.³⁷

Bland alla anmälningar till DO från och med 2015 till och med 2022 där funktionsnedsättning varit diskrimineringsgrund har 16 procent också handlat om minst en ytterligare diskrimineringsgrund. Det finns ingen data för hur många anmälningar som handlat om mer än två diskrimineringsgrunder.³⁸

Den svenska funktionshinderspolitiken utgår från konventionen och grundprincipen om jämlikhet och icke-diskriminering. Denna princip ska ses utifrån ett intersektionellt perspektiv. I genomförandet av funktionshinderspolitiken är det nödvändigt att beakta andra diskrimineringsgrunder. Likväl är det nödvändigt att i arbetet där andra diskrimineringsgrunder är i fokus även belysa och beakta personer med funktionsnedsättning och ett funktionshinderperspektiv. Detta ger förutsättningar för en intersektionell ansats i genomförandet. I såväl det nationella målet för funktionshinderpolitiken som i strategin för systematisk uppföljning är jämställdhet och barnrätt särskilt viktiga perspektiv. I MFD:s uppdrag att stödja de strategiska myndigheterna ingår även att samråda med Jämställhetsmyndigheten och med Barnombudsmannen.³⁹

MFD:s uppföljning har visat att vissa myndigheter har valt att arbeta integrerat med olika rättighetsperspektiv såsom frågor som rör jämställdhet, barnrätt och funktionshinderfrågor. Det innebär att de arbetar med att identifiera hur olika

³⁶ [Uppdrag om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder - Regeringen.se.](#)

³⁷ [Berättelser om utsatthet - En analys av diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder \(do.se\)](#)

³⁸ [Statistik över anmälningar till DO 2015–2022 | DO](#)

³⁹ [Stöd vid uppföljning av funktionshinderspolitiken - MFD](#)

maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar varandra och hur de i vissa fall kan förstärka varandra.⁴⁰

År 2023 utsåg regeringen Forum för levande historia till hbtqi-strategisk myndighet vilket innebär ett uppdrag att i sin verksamhet främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Därmed har regeringen pekat ut tolv myndigheter som hbtqi-strategiska myndigheter. MFD är inte en av dessa men flera av de strategiska myndigheterna inom funktionshinderpolitikens olika samhällsområden är samtidigt hbtqi-strategiska myndigheter. Det gäller Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Statens kulturråd, Statens skolverk, Migrationsverket och Polismyndigheten. Sedan 2021 har Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja, samordna och följa upp arbetet i uppdraget.⁴¹

Med anledning av Rysslands invasion av Ukraina gav regeringen MFD uppdrag att ge stöd i funktionshinderrelaterade frågor till aktörer som arbetar med migration.⁴²

MFD har i uppdraget gjort både en behovskartläggning och konkreta stödinsatser samt tagit fram ett informationsmaterial om stödinsatser och hjälpmedel för skyddsbehövande och nyanlända personer med funktionsnedsättning i Sverige.⁴³ Se vidare under Issue 7 om artikel 11.

(c) Statistics on the number and percentage of claims of discrimination on the basis of disability, disaggregated by sex, age, barriers identified, the sector in which discrimination occurred, and the number and percentage of cases that were resolved through mediation and those that resulted in sanctions for perpetrators and redress for victims.

Tillägg till (c)

Mellan den 1 januari 2019 och 31 december 2022 tog DO emot 4 331 anmälningar rörande diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning. Av dessa avsåg 1 655 diskrimineringsformen bristande tillgänglighet.⁴⁴

⁴⁰ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 \(mfd.se\)](https://www.mfd.se/uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-2022)

⁴¹ [Regleringsbrev 2023 Myndighet Forum för levande historia \(esv.se\)](https://www.esv.se/regleringsbrev-2023-myndighet-forum-for-levande-historia)

⁴² [Mot bakgrund av situationen i Ukraina erbjuda aktivt stöd i funktionshindersrelaterade frågor - MFD](#)

⁴³ [Stöd till aktörer i funktionshindersrelaterade frågor - MFD](#)

⁴⁴ DO Statistikunderlag 2015-2022 med figurer från rapporten https://www.do.se/download/18.71c46fcf184c78ffadd1820/1680250632179/Statistikunderlag_2015-2022_med_figurer_fran_rapporten.xlsx

Anmälningarna är fördelade som nedan per samhällsområde:

Tabell 1. Antal anmälningar per samhällsområde

Område	Antal
Arbetsliv	730
Utbildning	1 146
Varor och tjänster	808
Socialtjänst	487
Bemötande inom offentlig verksamhet	211
Hälso-och sjukvård	500
Bostad	126

Issue 3 Women with disabilities (art. 6)

3. Please provide information about:

(a) Measures taken to ensure that gender and disability perspectives are included in legislation and policies, in all areas of life and in all spheres covered by the Convention, and that they effectively address risk and marginalization factors specific to women;

Tillägg till (a)

Det nationella målet för funktionshinderpolitiken som Riksdagen antog 2017 ska även bidra till ökad jämställdhet. Regeringen har även lyft fram både jämställdhet och barnrätt som viktiga perspektiv att beakta i arbetet inom strategin för en systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken. Se vidare tillägg till Issue 1d.

Riksdagen har också antagit ett nationellt mål för jämställdhetspolitiken, som är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.⁴⁵ Detta mål är i sin tur uppdelat i sex jämställdhetspolitiska delmål. Den huvudsakliga strategin för att uppnå dessa mål är jämställdhetsintegrering i kombination med särskilda jämställdhetsåtgärder. Detta innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i all politik som påverkar människors villkor, så att alla kvinnor och män, flickor och pojkar kan leva jämställda liv.

Jämställdhetsmyndigheten, JÄMY, har uppdrag att stödja och samordna aktörer i arbetet för att öka jämställdheten i samhället, såväl nationellt som regionalt och lokalt. Myndigheten stöder statliga myndigheter inklusive lärosäten i deras arbete med jämställdhetsintegrering och i deras övriga arbete för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Samverkan sker också med länsstyrelserna och Sveriges kommuner och regioner för att öka genomslaget på regional och lokal nivå.⁴⁶

En av JÄMYs stödinsatser till länsstyrelser och myndigheter med jämställdhetsuppdrag kallas JiM+. Myndigheten erbjuder erfarenhetsutbyte, där myndigheter som liknar varandra deltar tillsammans. Genom utbytet, som pågår i 1,5 år, arbetar myndigheterna konkret med att utveckla sina arbetssätt för jämställdhetsintegrering. Syftet med är att bredda, förankra och fördjupa samt systematisera arbetet med jämställdhetsintegrering.⁴⁷

⁴⁵ [Jämställdhet i Sverige | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](https://jamstalldhetsmyndigheten.se)

⁴⁶ [Stöd och samordning av jämställdhetsarbete | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](https://jamstalldhetsmyndigheten.se)

⁴⁷ [Jämställdhetsintegrering | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](https://jamstalldhetsmyndigheten.se)

JÄMY ska löpande följa och analysera utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen. 2019 tog JÄMY och MFD fram rapporten Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning – kartläggning av utmaningar för att nå det andra jämställdhetspolitiska målet.⁴⁸ Med utgångspunkt i rapporten publicerade Jämställdhetsmyndigheten ytterligare en analys i rapporten Kvinnor med funktionsnedsättning missgynnas ekonomiskt. Var femte kvinna med funktionsnedsättning har så låga inkomster att de riskerar fattigdom och gruppen har sämre förutsättningar vad gäller både delaktighet på arbetsmarknaden och villkoren i arbetslivet innebär lägre inkomster och sämre möjligheter till ekonomisk självständighet.⁴⁹

MFD och JÄMY har även i samverkan anordnat insatser för att visa på olika aspekter av inkluderande arbete.⁵⁰

2019 gav Regeringen ett fortsatt uppdrag till MFD att integrera ett jämställdhetsperspektiv i myndighetens verksamhet. I MFD:s rapport om inriktningen för perioden 2022-2025 har MFD bland annat sammanställt resultat ur de senaste årens uppföljningar av levnadsvillkor för flickor, pojkar samt kvinnor och män med funktionsnedsättning. Urvalet är gjort med utgångspunkt i de jämställdhetspolitiska målen och bidrar till att belysa en liten del av de jämställdhetsproblem för personer med funktionsnedsättning som finns i samhället. Resultaten visar också på bredden av de jämställdhetsproblem som har koppling till funktionshinderspolitiken såväl som MFD:s verksamhet.⁵¹

Även i MFD:s regeringsuppdrag om uppföljning av funktionshinderspolitiken är jämställdhetsperspektivet integrerat. MFD redogör i den mån det är möjligt för levnadsvillkor och skillnader mellan flickor, pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning på alla de tolv samhällsområden som ingår i den nationella strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. Om statistik saknas redogör MFD för det och söker möjligheter för att stötta de myndigheter som har ansvar för sektorer där data saknas.

Enligt Socialstyrelsens lägesrapport 2023 om insatser för personer med funktionsnedsättning är skillnader i beviljade insatser mellan könen stabil över tid. Drygt 40 procent av insatserna enligt LSS beviljas till flickor eller kvinnor. Könsfördelning är jämnare inom SoL, där 51 procent av insatserna beviljas till

⁴⁸ [Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning \(2019:5\) | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

⁴⁹ [Kvinnor med funktionsnedsättning missgynnas ekonomiskt | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

⁵⁰ [Våldsförebyggande arbete som når alla - MFD](#)

⁵¹ [Jämställdhetsintegrering i MFD - Inriktning för perioden 2022–2025 - MFD](#)

flickor eller kvinnor. Skillnaderna kan delvis förklaras av förekomst av olika diagnoser.⁵²

(b) Legislative and policy measures aimed at preventing multiple and intersecting forms of discrimination against women and girls with disabilities, including domestic and sexual violence, and measures to eradicate such discrimination and to ensure that affected women and girls effectively obtain justice and redress;

Tillägg till (b)

Den 1 juli 2020 trädde nya bestämmelser mot hedersrelaterad brottslighet i kraft, däribland införandet av ett särskilt barnäktenskapsbrott. Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har i uppdrag att samordna insatser i syfte att främja tillämpningen av dessa bestämmelser. Lagstiftningen skärptes ytterligare 2022 då brottsrubriken hedersförtrycksbrott infördes. MFD fick 2023 i uppdrag att kartlägga utsattheten och fördjupa kunskapen om hedersrelaterat förtryck mot personer med funktionsnedsättning. Uppdraget ska redovisas i februari 2025.⁵³

I december 2021 presenterade regeringen ett åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023. Programmet, som innehåller 99 åtgärder uppdelade på fyra målområden, är baserat på åtta utgångspunkter. En av dessa är funktionshinderperspektivet. Dessutom lyfts personer med funktionsnedsättning i programmet fram som särskilt sårbara och utsatta för våld.⁵⁴

2021 gav regeringen MFD i uppdrag att sammanställa kunskap om våldsutsatthet bland personer med funktionsnedsättning. I uppdraget har MFD bland annat kartlagt vilka kunskaper och metodstöd som finns hos kommuner, regioner och myndigheter, vilka åtgärder som tas för att förebygga och upptäcka våld i målgruppen och vilka insatser som ges till dem som blivit utsatta för våld.^{55 56} I redovisningen av uppdraget bedömde MFD att det finns behov av ett handlingsprogram för att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att tydligare inkludera

⁵² [Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se/insatser-och-stod-till-personer-med-funktionsnedsattning)

⁵³ [Våld mot barn och hedersrelaterat våld - MFD](#)

⁵⁴ [Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021-2023 - Regeringen.se](#)

⁵⁵ <https://www.mfd.se/vart-uppdrag/regeringsuppdrag/uppdrag-att-inventera-relevanta-aktors-kunskap-om-valdsutsatthet/>

⁵⁶ [Våld mot personer med funktionsnedsättning - MFD](#)

funktionshinderperspektivet i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.⁵⁷

MFD har även utvecklat olika typer av stöd för myndigheter, kommuner och yrkesverksamma i olika verksamheter att förebygga, upptäcka och ge stöd när personer med funktionsnedsättning blir utsatta eller utsätter andra för våld.⁵⁸ Det nya kunskapsunderlagen har också presenterats i många olika sammanhang. Se vidare i tillägg till Issue 12 om artikel 15.

2022 antog Socialstyrelsen nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer som gäller för socialtjänst, tandvård och hälso- och sjukvårdens verksamheter. I föreskriften framgår bland annat att Socialnämnden såväl vid planering av verksamheten som i enskilda ärenden bör beakta den särskilda utsatthet eller sårbarhet som en våldsutsatt kan ha på grund av funktionsnedsättning.⁵⁹

Socialstyrelsen, som sedan tidigare har uppdrag att följa upp kommuners arbete med skyddade boenden, fick 2023 även uppdrag att se över kvalitetsindikatorerna för skyddade boenden och följa upp verksamheten på sådana boenden med ett särskilt fokus på behoven hos barn, våldsutsatta med funktionsnedsättningar och våldsutsatta i hederskontext.⁶⁰

I augusti 2023 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att bedöma om det bör införas ett särskilt jämställdhetspolitiskt delmål för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Utredaren ska också föreslå en ny mer inkluderande formulering för det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra samt ta fram förslag till en långsiktig strategi på området.⁶¹

Socialstyrelsen har även uppdrag att stödja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor inom områdena socialtjänst, tandvård och hälso- och sjukvård, inklusive psykiatrisk tvångsvård, rättspsykiatri och elevhälsa. Uppdraget rör alla typer av våld som ingår i den nationella strategin, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel samt hbtqi-personers utsatthet.

⁵⁷ [Våld mot personer med funktionsnedsättning - MFD](#)

⁵⁸ [Våld mot personer med funktionsnedsättning - MFD](#)

⁵⁹ [HSLF-FS 2022:39 \(socialstyrelsen.se\)](#)

⁶⁰ [Satsningar på skyddade boenden och mer samordnat stöd till våldsutsatta - Regeringen.se](#)

⁶¹ [Stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck - Regeringen.se](#)

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU, ska i samråd med Socialstyrelsen ta fram det kunskapsunderlag som Socialstyrelsen behöver. SBU ska ha ett särskilt fokus på intellektuell funktionsnedsättning i genomförandet av uppdraget. SBU har ett särskilt fokus på intellektuell funktionsnedsättning i genomförandet av uppdraget som pågår till februari 2026.⁶²

Regeringen har givit länsstyrelserna ett permanent uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Uppdraget omfattar att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel. Länsstyrelserna ska samverka med kommuner, regioner och andra berörda myndigheter och aktörer. Arbetet ska vara kunskapsbaserat och samordnas med det arbete som myndigheter på nationell nivå bedriver på området.⁶³ Genom årlig redovisning ska länsstyrelserna bland annat att redovisa vilka resultat och effekter som har uppnåtts, analysera utvecklingen av arbetet i respektive län samt att analysera regionala och lokala behov av stöd på området.⁶⁴

(c) Measures taken to guarantee the sexual and reproductive health and rights of women and girls with disabilities;

Tillägg till (c)

2022 genomfördes ändringar i undervisning om sexualitet, samtycke och relationer i grundskola. De nya utbildningarna finns för alla skolformer.⁶⁵

Socialstyrelsen har haft ett större SRHR projekt.⁶⁶

I augusti 2021 gav Regeringen ett uppdrag åt Folkhälsomyndigheten att ta fram en handlingsplan för att stärka och utveckla det nationella arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).⁶⁷ Den nya handlingsplanen sträcker sig

⁶² [Uppdrag till Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering att stödja genomförandet inom vård och omsorg av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor - Regeringen.se](#)

⁶³ [atgardsprogram-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor2.pdf \(regeringen.se\)](#)

⁶⁴ [Förordning \(2021:995\) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

⁶⁵ [Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade grundskolan- webbkurs - Skolverket](#)

⁶⁶ [Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter \(SRHR\) - Socialstyrelsen](#)

⁶⁷ [Uppdrag att ta fram en handlingsplan för att stärka och utveckla det nationella arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter \(SRHR\) - Regeringen.se](#)

från 2023-2033. Personer med funktionsnedsättning är en prioriterad grupp i handlingsplanen.⁶⁸

Relationer som funkar är en verksamhet som drivs av FUB Uppsala genom finansiering från Allmänna Arvsfonden.⁶⁹

I det förebyggande arbetet mot våld mot personer med funktionsnedsättning använder många kommuner materialet V.I.P som står för Viktig Intressant Person. VIP är en våldsförebyggande kurs som också stärker självkänslan. V.I.P-programmet är för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller psykiska funktionsvariationer och stödjer deltagarna att träna på att uttrycka sig och bli medvetna om sina känslor. Materialet utvärderas för närvarande av Marie Cederschiölds högskola.⁷⁰

Se vidare tillägg till Issue 18 b.

(d) The number of cases reported of sexual violence against women and girls with disabilities and the number of prosecutions and convictions since 2014, disaggregated by year, age, type of impairment, offence and sanction.

Tillägg till (d)

Se tillägg till Issue 12.

⁶⁸ [Nationell handlingsplan för SRHR — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/rapporter-och-statistik/rapporter-och-statistik-2023-2033/)

⁶⁹ [Om Relationer Som Funkar](#)

⁷⁰ [Utvärdering av V.I.P – Viktig Intressant Person - Marie Cederschiöld högskola \(mchs.se\)](https://www.mchs.se/utvardering-av-v-i-p-viktig-intressant-person-marie-cederschiold-hogskola/)

Issue 4 Children with disabilities (art. 7)

4. Please provide information about:

(a) Measures taken to develop research and data collection on violence against children with disabilities, including the use of straps, seclusion and forced institutionalization, and to stop such violence;

Tillägg till (a)

Undersökningen Våld mot barn 2022 visar att funktionsnedsättning fortfarande är en riskfaktor för att utsättas för våld. Barn med funktionsnedsättning eller kronisk sjukdom var utsatta för alla former av våld i större utsträckning än barn utan funktionsnedsättning. I undersökningen refereras också till en annan studie där en tredjedel av 8 elever med ADHD rapporterade att de var multiutsatta och att funktionsnedsättning närmast fördubblade sannolikheten att ha blivit mobbad, psykiskt misshandlad, fysiskt misshandlad eller att ha blivit utsatt för sexuella övergrepp. Det mer än fördubblade risken för att ha blivit utsatt för sexuell exploatering. Ungdomar med neuropsykiatriska eller psykiatriska tillstånd var särskilt utsatta.⁷¹

2022 publicerade Socialstyrelsen ett kunskapsstöd om våld mot barn med funktionsnedsättning riktad till personal inom socialtjänst, tandvård och hälso- och sjukvård.⁷²

2022 överlämnade den statliga utredningen En uppväxt fri från våld sitt slutbetänkande och förslag till strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn.⁷³ Förslaget innehåller många initiativ med syfte att förbättra situationen för alla barn. Flera av dessa är specifikt riktade för att förbättra situationen för barn med långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. Till utredningen finns en särskild bilaga om våld mot barn med funktionsnedsättning.

2022 publicerade MFD tillsammans med Stiftelsen Allmänna barnhuset rapporten Mer utsatta än andra. Rapporten visar att barn med funktionsnedsättning är överrepresenterade i utsatthet för alla typer av våld, så väl fysiskt som psykiskt och sexuellt.⁷⁴ Andra studier visar också att de i högre grad än barn utan funktionsnedsättning upplever psykisk misshandel i form av att uppleva och bevittna våld mot en förälder. Vissa funktionsnedsättningar ger en särskild utsatthet för våld och övergrepp, bland annat för barn med intellektuell

⁷¹ [RAPPORT_Vald_mot_barn_2022_WEBB.pdf \(allmannabarnhuset.se\)](#)

⁷² [Våld mot barn med funktionsnedsättning - Kunskapsguiden](#)

⁷³ [En uppväxt fri från våld - Regeringen.se](#)

⁷⁴ [Mer utsatta än andra - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](#)

funktionsnedsättning. Barn med intellektuell funktionsnedsättning har särskilt uppmärksammas vad gäller sårbarhet för hedersrelaterat våld eller annat förtryck.⁷⁵ Den särskilda beroendeställningen som barn med intellektuell funktionsnedsättning kan ha till dem som utövar förtrycket, gör dem både mer sårbara liksom att det kan vara svårare att upptäcka förtrycket eftersom det kan ta sig andra uttryck än ett hedersrelaterat förtryck mot andra barn. Återkommande undersökningar om barn och ungas internetanvändning visar också att barn med funktionsnedsättning har en högre medieanvändningsfrekvens och en högre risk för utsatthet på nätet. Funktionsnedsättningen i sig kan vara en riskfaktor för att råka illa ut på nätet. Denna grupp riskerar även att få sämre information om riskerna på nätet jämfört med andra barn.

Statens institutionsstyrelse, SiS, bedriver individuellt anpassad tvångsvård och verkställer sluten ungdomsvård. I samverkan med socialtjänsten ger SiS barn, ungdomar och klienter med allvarliga och omfattande psykosociala problem bättre förutsättningar för ett socialt fungerande liv utan missbruk och kriminalitet. Myndigheten har 21 särskilda ungdomshem med 709 platser och elva LVM-hem med 353 platser för vård av vuxna missbrukare. Institutionerna är placerade över hela landet.

SiS har fått i uppdrag av regeringen att minska antalet avskiljningar. Under perioden januari till och med september 2020 gjordes totalt 1354 avskiljningar. Motsvarande siffra 2021 var 869, det vill säga en minskning med 35 procent.⁷⁶

2022 lämnade regeringen en skrivelse till riksdagen med en redogörelse för de insatser och åtgärder som har vidtagits för att minska antalet avskiljningar vid Statens institutionsstyrelsens (SiS) särskilda ungdomshem. I skrivelsen anges också vilka fortsatta insatser som enligt regeringens bedömning krävs för att avskiljningarna på de särskilda ungdomshemmen på sikt ska upphöra.⁷⁷

Inspektionen för vård och omsorg, IVO, har genom sin tillsyn genomfört flera granskningar av incidentrapporter och lex Sarah-anmälningar om barn och unga på boenden enligt LSS. IVO konstaterar att barn och unga på boenden enligt LSS överlag ger en positiv bild av sin vistelse. Pojkar upplever generellt en hög grad av trygghet och integritet, medan flickor upplever en hög grad av delaktighet. Samtidigt finns det barn på dessa boenden som inte upplever att deras boende ger dem den trygghet som de behöver. Andelen pojkar som uppger att de alltid känner sig skyddade från kränkningar på sitt boende har minskat från 88 procent 2021 till 73 procent 2022, vilket innebär att könsskillnaden i upplevd trygghet på LSS-boenden också har minskat. I sin tillsyn av boenden för barn och unga har IVO

⁷⁵ [Gömd & Glömd – en rapport om hedersrelaterat våld och förtryck — TRIS](#)

⁷⁶ [Vår syn på viktig granskning - SiS - Statens institutionsstyrelse \(stat-inst.se\)](#)

⁷⁷ [Avskiljningar vid Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem \(regeringen.se\)](#)

sett att barn och unga med funktionsnedsättning vid upprepade tillfällen utsatts för fasthållningar och nedläggningar. Varken i SoL eller LSS finns något stöd för användning av tvång, begränsningar eller inskränkningar av den enskildes rörelsefrihet.

IVO har också granskat SIS särskilda ungdomshem. IVO konstaterar att barn och unga, särskilt unga flickor, systematiskt och återkommande utsätts för tvångs- och begränsningsåtgärder utan lagstöd. En stor andel av de unga flickorna på dessa hem har olika typer av funktionsnedsättningar och de utsätts också för avskiljningar. Flickorna uttrycker att de sällan känner sig trygga i hemmen. Avskiljningar av flickor har ökat de senaste åren liksom andelen flickor med funktionsnedsättningar på SiS.⁷⁸

Genom medel från World Childhood foundation har Stiftelsen Allmänna Barnhuset under hösten 2023 startat ett projekt för att undersöka hur vanligt det är med våld och sexuella övergrepp mot barn med intellektuell funktionsnedsättning. I ett första steg ska en pilotstudie göras där förekomst av våld mot unga i den anpassade gymnasieskolan ska undersökas. I projektet ska verktyg som är särskilt anpassade efter ungdomarnas individuella kommunikationsförmåga tas fram.⁷⁹

(b) Measures taken to increase psychosocial and mental-health support and psychiatric health care for children with disabilities in the community, and the financial resources allocated since 2014 thereto;

Tillägg till (b)

Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att analysera utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer och hur dessa fördelas efter kön, etnisk eller kulturell bakgrund, socioekonomisk tillhörighet, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning och ålder. I Folkhälsomyndighetens rapport Barn med funktionsnedsättning (resultat Skolbarns hälsovanor 2021/2022) presenteras statistik om barn med funktionsnedsättning utifrån deras upplevda hälsa i skolan.⁸⁰ Resultat från Skolbarns hälsovanor visar att dessa barn är mer stressade av skolarbetet, mer utsatta för mobbning i skolan och något oftare har riskabla levnadsvanor än övriga barn. Detta innebär en ökad risk för ohälsa bland dessa barn.

2021 publicerade Folkhälsomyndigheten ett faktablad om hur barn med funktionsnedsättning upplevde covid-19-pandemin. Bladet grundar sig på

⁷⁸ [Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se/insatser-och-stod-till-personer-med-funktionsnedsattning)

⁷⁹ [Nya medel för forskning om våld mot barn med intellektuell funktionsnedsättning - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](https://allmannabarnhuset.se/nya-medel-for-forskning-om-vald-mot-barn-med-intellektuell-funktionsnedsattning)

⁸⁰ [Barn med funktionsnedsättning \(resultat Skolbarns hälsovanor 2021/2022\) — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://folkhalsomyndigheten.se/barn-med-funktionsnedsattning-resultat-skolbarns-halsovanor-2021-2022)

intervjuer med barn som lever med svår funktionsnedsättning, föräldrar till barn med funktionsnedsättning och personer som möter dessa barn inom olika verksamheter. Syftet med bladet var att öka kunskapen om hur covid-19-pandemin och samhällets smittskyddsåtgärder har påverkat hälsa och livsvillkor hos barn med funktionsnedsättningar.⁸¹

Inom ramen för ett regeringsuppdrag om konsekvenserna av den pågående covid-19-pandemin publicerade MFD en särskild rapport om situationen för barn och unga med funktionsnedsättning. Rapporten visade att barn och unga med funktionsnedsättning påverkades på samma sätt som alla andra barn och unga av de generella konsekvenser som pandemin förde med sig, men att funktionsnedsättningen gjorde att påverkan inom vissa områden, bland annat den psykiska hälsan, fick större och får andra och mer omfattande konsekvenser än för andra barn.⁸²

På Kunskapsguiden.se finns flera kunskapsmaterial om förebyggande, stödjande och vårdande insatser för barn och unga med funktionsnedsättning och psykisk ohälsa.⁸³ Till exempel om tidiga och samordnade insatser (TSI) som syftar till bättre stöd till barn och unga mellan skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst.⁸⁴

I december 2023 organiserade Socialstyrelsen ett webinarium om samverkan mellan habilitering och barn- och ungdomspsykiatri.⁸⁵

2023 lämnade Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, tillsammans med Folkhälsomyndigheten, en rapport som svar på ett uppdrag om att kartlägga ungas psykiska hälsa och ohälsa. Kartläggningen beskriver psykisk ohälsa hos unga med funktionsnedsättning bland annat beror på upplevda högre krav och förväntningar, om att skolan inte är en plats för alla, om samhällets normer kring kroppar och funktionssätt, om funktionsnedsättningen i sig och om att behöva navigera i stödsystem och kämpa för sina rättigheter.⁸⁶

I augusti 2020 gav Regeringen Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med flera andra aktörer ta fram underlag inför en kommande nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention.⁸⁷ I september

⁸¹ [Upplevelser av covid-19-pandemin bland barn med funktionsnedsättning — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)

⁸² [Barn och unga mitt i en pandemi - MFD](#)

⁸³ [Psykisk ohälsa hos barn och unga - Kunskapsguiden](#)

⁸⁴ [Tidiga och samordnade insatser \(TSI\) - Kunskapsguiden](#)

⁸⁵ [Barns och ungas psykiska hälsa - Socialstyrelsen](#)

⁸⁶ [Att inte bara överleva, utan att faktiskt också leva | MUCF](#)

⁸⁷ [Uppdrag att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicid-prevention - Regeringen.se](#)

2023 överlämnade Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen tillsammans med 24 andra myndigheter ett förslag till nationell strategi.⁸⁸ Inom ramen för detta uppdrag har MFD tagit fram ett särskilt underlag där den psykiska hälsan i gruppen barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

(c) Safeguards adopted to ensure that children with disabilities may freely express their views on all matters affecting them, and that their views are given due weight in accordance with their age and maturity on an equal basis with other children, and age- and disability-appropriate measures to support them in this regard;

Tillägg till (c)

2020 publicerade Socialstyrelsen en handbok om stöd till barn och unga med funktionsnedsättning. Handboken tar utgångspunkt i Barnkonventionen.⁸⁹

För att öka och stärka kvalitet på kommunikation mellan yrkesverksamma och barn med funktionsnedsättning som använder kommunikationsstöd har Socialstyrelsen tagit fram ett kunskapsmaterial om Alternativa och kompletterande kommunikationssätt på Kunskapsguiden.se. Materialet publicerades 2023.⁹⁰ Målgruppen är yrkesverksamma inom socialtjänst, tandvård och hälso- och sjukvården men kan också användas av andra. Socialstyrelsen har också tagit fram en webbutbildning om temat med samma målgrupper.⁹¹

Sedan 2022 har Polismyndighetens och åklagarmyndighetens handbok om barnförhör mm.⁹² Se vidare tillägg till Issue 9b.

Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen kartlagt de överenskommelser som finns mellan sjukvårdshuvudmän och skolhuvudmän om hjälpmedel till barn och elever med funktionsnedsättning och tagit fram förslag på hur en sådan överenskommelse kan utformas.⁹³

I augusti 2023 lämnade utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter sitt slutbetänkande. Utredningen har tagit ställning till om Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en individuell

⁸⁸ [Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

⁸⁹ [Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](https://www.socialstyrelsen.se)

⁹⁰ [Alternativ och kompletterande kommunikation, AKK - Kunskapsguiden](https://www.kunskapsguiden.se)

⁹¹ [Socialstyrelsen utbildning](https://www.socialstyrelsen.se)

⁹² [Rättslig vägledning \(aklagare.se\)](https://www.aklagare.se)

⁹³ [Samordning av hjälpmedel till barn och elever med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](https://www.socialstyrelsen.se)

klagomålsmekanism, föreslagit åtgärder som säkerställer barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning samt sett över möjligheterna att staten bidrar till att etablera barnombud inom civilsamhällesorganisationer. Gällande barn med funktionsnedsättning framhåller utredningen att barn med funktionsnedsättning som är placerade i familjehem och på SiS ungdomshem har särskilt svårt att utkräva sina rättigheter.⁹⁴ Inom området information, delaktighet och bemötande beskrivs att barns erfarenheter såväl under utredningstiden som under en placering är alltför ofta att de får bristfällig information om sina rättigheter och om pågående ärenden och beslut. Bortsett från att det kan omöjliggöra barns möjlighet att överklaga beslut innebär det också i övrigt en begränsning av barns möjlighet att komma till tals och på annat sätt vara delaktiga och påverka sin situation. Särskilt bedöms detta brista för yngre barn och för barn med funktionsnedsättning som har behov av anpassad kommunikation.

På Göteborgs universitet pågår sedan 2023 ett forskningsprojekt om barnförhör med bildstöd. Projektet finansieras av Brottsoffermyndigheten.⁹⁵

I en kartläggning från 2023 konstaterar MFD att det finns en stor osäkerhet i verksamheter på alla samhällsnivåer kring att fråga om våldsutsatthet och våldsutövande bland personer med funktionsnedsättning, bland annat barn och unga. Det gäller både verksamheter som i hög utsträckning redan ställer frågor om våld liksom verksamheter som mer regelbundet skulle kunna ställa frågor om våld.⁹⁶

(d) Methods developed by the Ombudsman for Children to take into account the diversity of children with disabilities;

Tillägg till (d)

MFD har sedan 2019 utvecklat sin barnrättswebb med bland annat stöd och metoder för att låta barn med funktionsnedsättning komma till tals.⁹⁷

BO har utvecklat ett processtöd om barnkonventionen.⁹⁸ BO har en ansats att utgå från artikel 2 i genomförandet av artikel 12.

⁹⁴ [Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/forbatttrade-mojligheter-for-barn-att-utkrava-sina-rattigheter-enligt-barnkonventionen)

⁹⁵ [Barnförhör med bildstöd – för barn i behov av kommunikativt stöd | Göteborgs universitet \(gu.se\)](https://www.gu.se/barnforhor-med-bildstod-for-barn-i-behov-av-kommunikativt-stod)

⁹⁶ [Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning - Samhällets kunskap, åtgärder och insatser \(mfd.se\)](https://www.mfd.se/att-forebygga-och-bekampa-vald-mot-personer-med-funktionsnedsattning)

⁹⁷ [Barnrätt - MFD](https://www.mfd.se/barnratt)

⁹⁸ [Barnrättsresan - Barnrättsresan \(barnombudsmannen.se\)](https://www.barnrattsresan.se)

(e) Measures taken to sensitize and train parents and professionals working with children, and to raise awareness of the rights of children with disabilities in the public;

Tillägg till (e)

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd har information om barn och föräldrar med funktionsnedsättning och till föräldrar till barn med funktionsnedsättning.⁹⁹

(f) The number of reported cases of violence against children with disabilities, and the number of prosecutions and convictions since 2014, disaggregated by year, age, sex and type of disability, offence and sanction;

Tillägg till (f)

Funktionsnedsättning saknas fortfarande som bakgrundsvariabel i befolkningsundersökningar som riktas till barn och som handlar om våldsutsatthet. Till exempel enkätundersökningen Hälsa i skolan. Den undersökningen används inte heller i anpassade skolformer.

På uppdrag av MFD publicerade Stiftelsen Allmänna barnhuset rapporten Mer utsatta än andra 2022. Rapporten bygger på en undersökning av ett nationellt representativt urval av elever i årskurs tre på gymnasiet som svarade anonymt på en enkät om deras erfarenheter av övergrepp under hela uppväxten. Totalt deltog 3282 elever.¹⁰⁰ Resultaten visar att det var vanligare att ungdomar med funktionsnedsättningar hade upplevt mobbning under uppväxten jämfört med ungdomar utan funktionsnedsättning (65procent respektive 50procent). Ungdomar med neuropsykiatriska och psykiatriska tillstånd hade oftast blivit utsatta och ungdomar med flera funktionsnedsättningar var mer utsatta än de med en funktionsnedsättning. De flesta utsatta elever hade upplevt mobbning under ett skolstadium, men fem procent hade erfarenhet av mobbning under alla skolstadier, det vill säga under hela sin uppväxt. Av de ungdomar som varit mobbade under alla skolstadier hade 76 procent en funktionsnedsättning, medan 24 procent inte hade det.

(g) The decision reportedly made by municipalities to open “group homes” for children with disabilities, how many children have been affected by this decision and how their right to family life is respected and promoted.

⁹⁹ [Föräldrar och barn med funktionsnedsättning \(mfof.se\)](https://mfof.se)

¹⁰⁰ [Mer utsatta än andra - MFD](#)

Tillägg till (g)

I Socialstyrelsens lägesrapport om insatser för personer med funktionsnedsättning från 2023 står att insatsen boende för barn och unga enligt LSS är en av de insatser som beviljas i lägre grad över tid.¹⁰¹

Socialstyrelsen har granskat kommunernas lokala riktlinjer för insatser till personer med funktionsnedsättning. Granskningen visar att 84 procent av kommunerna har lokala riktlinjer för handläggning av ansökningar om insatser till personer med funktionsnedsättning. De vanligast förekommande LSS-insatserna i riktlinjerna är korttidsvistelse, korttidstillsyn, avlösarservice och boende för barn och unga enligt LSS. Samtliga fyra insatser ges oftast till barn och unga med funktionsnedsättning. Barnperspektivet lyfts i 50 procent av riktlinjerna. Även om relativt många kommuner lyfter barnperspektivet, så saknas det många gånger en beskrivning av hur det bör säkras. Hänvisningar görs framförallt till 8 § LSS: När en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Däremot saknas skrivningar om artikel 23 i barnkonventionen som handlar om att barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället. När det gäller boende för barn och unga står exempelvis att stöd i hemmet ska vara förstahandsval och att familjehem i första hand ska prövas.¹⁰²

Kommunerna uppger att allt fler unga med neuropsykiatriska diagnoser söker sig till personligt ombud. Kommunerna ser även en ökning bland personer med samsjuklighet och hushåll med hemmavarande barn där flera i familjen har behov av stöd. Verksamheterna har redovisat att 1 193 klienter helt eller delvis hade hemmavarande barn. Det innebär en ökning med 45 klienter jämfört med föregående år och att de personliga ombudens arbete sannolikt har stor betydelse för många barns situation.

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

Sedan den 1 januari 2020 är FN:s konvention om barnets rättigheter lag i Sverige.

I november 2020 överlämnades Barnkonventionsutredningen till regeringen.¹⁰³ Utredningen har bland annat kartlagt hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med rättigheterna i barnkonventionen och särskilt redovisa hur bestämmelser om barnets bästa och barnets rätt att få uttrycka sina åsikter och få dem beaktade tolkas i den praktiska tillämpningen samt vilken innebörd de ges

¹⁰¹ [Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](#)

¹⁰² [Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](#)

¹⁰³ [Barnkonventionen och svensk rätt - Regeringen.se](#)

inom olika rättsområden. Syftet med kartläggningen är att ge ett stöd i det fortsatta arbetet med transformering av barnkonventionens bestämmelser. Gällande artikel 23 är det utredningens bedömning att svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med innebörden av artikel 23 i barnkonventionen.¹⁰⁴

I Barnombudsmannens, BOs, årsrapport från 2020, Dom tror dom vet bättre, beskrivs betydelsen av barnkonventionens genomförande i Sverige och några av utmaningarna som kvarstår för att barn ska ses som och kunna agera som rättighetsbärare.¹⁰⁵

BO har utvecklat stöd för myndigheter, regioner och kommuner för att genomföra barnkonventionen. Materialet kan också användas av andra.¹⁰⁶

Sveriges kommuner och regioner har tagit fram en rapport och annat material som kan stödja kommuner i sitt arbete med barnkonsekvensanalyser och att behov hos barn med funktionsnedsättning ska beaktas.¹⁰⁷

MFD samarbetar med Barnombudsmannen kring barnrättsperspektivet i offentlig verksamhet, bland annat genom kunskapslyftet Barnrätt i praktiken.¹⁰⁸

I januari 2023 förhördes Sverige av FN:s barnrättskommitté.¹⁰⁹ Kommitténs avslutande kommentarer handlade bland annat om att Sverige ska ”säkerställa att alla barn kan uttrycka sin åsikt och höras i alla beslut som påverkar dem, inklusive i domstol och administrativa förfaranden och i beslut som rör migration och asyl, vårdnad, boende och umgänge, placering i alternativ omvårdnad, sociala tjänster och våld i hemmet, utan krav på föräldrars eller vårdnadshavares samtycke.” Även att Sverige antar relevanta ändringar i lagstiftningen för att säkerställa att barns åsikter höras och beaktas i ovannämnda beslut, till exempel när det gäller socialnämndens beslut om barn med funktionsnedsättning. Kommittén uppmanar också Sverige att utarbeta en övergripande handlingsplan för genomförandet av den nya strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn och säkerställa att den innehåller riktade åtgärder för flickor, barn med funktionsnedsättning, barn i socioekonomiskt missgynnade situationer, barn som är migranter och barn som tillhör minoriteter, samt att den tilldelas tillräckliga resurser och tar ett helhetsgrepp på sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Gällande artikel 23 rekommenderar kommittén Sverige att säkerställa rätten hos barn med funktionsnedsättning att höras och att få lämpligt kommunikationsstöd i allt

¹⁰⁴ [Barnkonventionen och svensk rätt Volym 2 SOU2020_63 \(regeringen.se\)](#)

¹⁰⁵ [Dom tror att dom vet bättre - Barnombudsmannen](#)

¹⁰⁶ [Genomföra barnkonventionen - Barnombudsmannen](#)

¹⁰⁷ [Barnkonsekvensanalys | SKR](#)

¹⁰⁸ [Barnrätt i praktiken - MFD](#)

¹⁰⁹ [CRC/C/SWE/CO/6-7 \(regeringen.se\)](#)

beslutsfattande som påverkar dem, att alla beslut bygger på individuella bedömningar och att information om skälen för besluten är tillgänglig. Även att Sverige stärker stödet för social delaktighet och individuell utveckling för barn med funktionsnedsättning, bland annat genom att stärka deras tillgång till personlig assistans, rehabilitering och hjälpmedel. Även att Sverige ökar antalet stödlärare och bygger upp föräldrars, lärares och andra yrkespersoners förmåga att se behoven hos barn med funktionsnedsättning och särskilt värdet av inkluderande utbildning. På utbildningsområdet rekommenderar kommittén att Sverige åtgärderna för att säkerställa en inkluderande utbildning i den allmänna skolan för alla barn med funktionsnedsättning, bland annat genom att i) avskaffa den bestämmelse i skollagen (2010) som förbinder mottagandet av ett barn med funktionsnedsättning med vissa villkor, och ii) anpassa läroplaner och utbildningar och anlita speciallärare och annan specialiserad personal i integrerade klasser så att barn med funktionsnedsättning och inlärningssvårigheter får individuellt stöd och tillbörlig uppmärksamhet.

I november 2023 överlämnades utredningen Barn i samhällets vård sitt slutbetänkande. Utredningen har strävat efter att ta fram förslag som utgår från vad barn och unga med erfarenheter av samhällsvård själva uttrycker. För att få underlag till det har utredningen tagit fram en beskrivning av vad som behöver bli bättre i dagens samhällsvård med fokus på vårdkedjan och barns och ungas delaktighet.¹¹⁰

I december 2023 överlämnades utredningen Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola, till regeringen.¹¹¹ Utredningens uppdrag var att föreslå vilka uppgifter som ska samlas in om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet och hur detta bör göras. Uppdraget rör alla typer av funktionsnedsättningar och samtliga skolformer från förskola till kommunal vuxenutbildning. Utredningen förslag handlar om hur kunskap kan bli bättre och samlas in mer systematiskt, detta i för att kunna utforma insatser till stöd för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet. Även sätt att följa utvecklingen över tid och bättre ta del av barns/vårdnadshavares och elevers egna erfarenheter av skolsituationen.

Inom ramen för arbetet med förslag till ny strategi för området psykisk hälsa och suicidprevention gjorde samtliga 23 myndigheter en egen kartläggning av sin verksamhet och målgrupper i relation till psykisk hälsa och suicidprevention. Specialpedagogiska skolmyndighetens kunskapssammanställning om barn och elever med funktionsnedsättning visar att kunskapen om den psykiska hälsan, och hur den tar sig uttryck bland barn och elever med funktionsnedsättning i skolan,

¹¹⁰ [För barn och unga i samhällsvård - Regeringen.se](#)

¹¹¹ [Uppföljning för utveckling - Regeringen.se](#)

många gånger är alltför generell. SpSM ser ett behov av mer kunskap om olika grupper av barn och elever med olika funktionsnedsättningar, olika bestämningsfaktorer för psykisk hälsa i utbildningssammanhang och dagsaktuell kunskap om dessa gruppers situation i skolan.¹¹²

Utifrån analyserna i 2023 års lägesrapport om insatser för personer med funktionsnedsättning konstaterar Socialstyrelsen att kommunerna förvisso fattar många beslut om insatser enligt LSS till barn med funktionsnedsättning, men att det samtidigt finns begränsningar i stödets omfattning. Likaså finns det en negativ utveckling inom vissa stöd. I åldersgruppen 7–12 år är andelen förvisso oförändrad över tid: 65 personer per 10 000 i befolkningen. I åldersgruppen 0–6 år har dock andelen med LSS-insatser minskat, från 14 till 11 personer per 10 000 i befolkningen. Att andelen har minskat i de yngsta åldersgrupperna kan bero på att insatserna beviljas allt senare i åldrarna. Det skulle också kunna handla om att informationen till föräldrarna har minskat när det gäller möjligheten att få stöd. Analyserna i årets rapport visar förvisso att insatsen avlösarservice har ökat något över tid, från 4,1 till 4,4 per 10 000 invånare. Däremot har det skett en minskning av antalet timmar. Detta i kombination med att det är vanligt med begränsningar i kommunernas riktlinjer, indikerar att behoven hos barnen och deras familjer inte alltid tillgodoses. Denna slutsats bekräftas av Socialstyrelsens dialoger med berörda intresseorganisationer. Ett av de vanligaste exemplen på lokala avgränsningar är att avlösarservice inte beviljas för aktiviteter utanför hemmet, till exempel att hämta på skolan/korttidstillsynen. Att det finns utmaningar bekräftas av kommunerna själva, endast 73 procent uppger att de kan tillgodose behoven av insatsen fullt ut. Även insatsen korttidstillsyn har minskat, i synnerhet sedan 2008. Även här uppger flertalet kommuner att de har svårt att fullt ut tillgodose behoven av insatsen (73 procent). Svårigheterna handlar framförallt om att matcha individuella behov med befintligt utbud. Samtidigt innehåller en väsentlig del av kommunernas lokala riktlinjer begränsningar av såväl tillgången till insatsen som insatsens omfattning. Att barn med funktionsnedsättning och deras familjer får ett stöd i vardagen som möter deras individuella behov är viktigt. Det handlar dels om barnens rätt till utveckling och möjlighet till delaktighet i samhället, men det handlar också om att föräldrar ska få det stöd de behöver för att kunna fungera i sin föräldraroll. Att så många kommuner inte kan tillgodose behoven fullt ut är därför en bekymmersam utveckling.¹¹³

¹¹² [Psykisk hälsa hos barn och elever med funktionsnedsättning - en kunskapssammanställning - SPSM Webbutiken](#)

¹¹³ [Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](#)

Issue 5 Awareness-raising (art. 8)

5. Please provide information on:

(a) The communication campaign conducted from 2015 to 2017 by the Swedish Agency for Participation to address and counter discrimination against persons with disabilities, including the extent to which such persons were meaningfully involved, through their representative organizations, in its design, implementation, monitoring and evaluation. Please explain whether the campaign was grounded on the human rights model of disability and promoted an image of persons with disabilities as dignified, independent and capable individuals;

(b) Measures taken to conduct periodic, regular and continuous campaigns targeting public officials and private actors about the rights enshrined in the Convention, such as reasonable accommodation, and about disability-based discrimination.

Inga tillägg.

Issue 6 Accessibility (art. 9)

6. Please provide information about measures taken:

(a) To ensure that legislation, policies and practices at the national, regional and municipal levels are fully aligned with the provisions of article 9 of the Convention, as described in general comment No. 2 (2014) on accessibility;

Tillägg till (a)

Regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken ska genomföras med utgångspunkt i de fyra inriktningarna: universell utformning, befintliga brister, individuella stöd och lösningar samt att förebygga och motverka diskriminering. Det innebär ett tydligt tillgänglighetsperspektiv. Se mer om regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken och MFD:s uppföljningsuppdrag under tillägg till 1d.

2019 trädde lagen om tillgänglighet till digital offentlig service i kraft. Enligt lagen ska offentliga aktörers webbplatser och mobila applikationer vara tillgängliga. Myndigheten för digital förvaltning, DIGG, tillhandahåller information om vad offentliga verksamheter måste göra för att leva upp till lagen.¹¹⁴

Kraven i lagen började gälla vid olika tidpunkter beroende på om det är en befintlig eller ny webbplats eller om det rör sig om en mobil applikation. Med befintliga webbplatser avses webbplatser som offentliggjorts innan 23 september 2018. Webbplatser som offentliggjorts efter det räknas som nya. För nya webbplatser gäller kraven sedan 23 september 2019, för befintliga webbplatser 23 september 2020 och mobila applikationer sedan 23 juni 2021.

DIGG granskar årligen tillgängligheten i verksamheter som levererar digital offentlig service.¹¹⁵

I maj 2021 presenterade Utredningen om genomförandet av tillgänglighetsdirektivet en analys av hur svensk rätt förhåller sig till direktivet, inklusive förslag till författningsändringar.¹¹⁶ Utredningen omfattade produkter och tjänster på marknaden och krav på tillgänglighet som ska börja gälla efter den 28 juni 2025.

¹¹⁴ [Digital tillgänglighet | Digg](#)

¹¹⁵ [Lagen om tillgänglighet till digital offentlig service \(DOS-lagen\) | Digg](#)

¹¹⁶ [Tillgänglighetsdirektivet - Regeringen.se](#)

I december 2022 lämnade regeringen propositionen Genomförande av tillgänglighetsdirektivet.¹¹⁷ Lagen innebär att vissa produkter och tjänster ska uppfylla vissa krav på tillgänglighet. De produkter som omfattas är datorsystem med generella användningsområden, terminalutrustning med interaktiv dator-kapacitet som används vid elektronisk kommunikation eller för åtkomst till audiovisuella medietjänster, läsplattor och självbetjäningsautomater. De tjänster som omfattas är tjänster som tillhandahålls konsumenterna och avser elektroniska kommunikationstjänster, e-handelstjänster, bank-tjänster, e-böcker, tjänster som ger åtkomst till audiovisuella medietjänster samt vissa passagerartransporttjänster. Lagen innehåller bestämmelser om CE-märkning, marknadskontroll och tillsyn. Lagen syftar till att undanröja hinder på den inre marknaden genom att öka tillgängligheten till produkter och tjänster, framför allt för personer med funktionsnedsättning. Regeringen föreslår att den nya lagen föreslås träda i kraft den 28 juni 2025.

2023 startade EU:s resurscenter Accessible EU, bland annat för att stödja genomförandet av tillgänglighetsdirektivet.¹¹⁸ I Sverige har bland annat möten organiserats på olika områden som omfattas av direktivet.¹¹⁹

Upphandlingsmyndigheten följer upp i vilken utsträckning som kommuner, regioner, statliga myndigheter och offentliga bolag ställer krav på tillgänglighet i upphandlingar.¹²⁰ Närmare 7 av 10 (66 procent) av de över 700 upphandlande organisationer som ingår i uppföljningen ställer krav på tillgänglighet men variationen är stor. Se mer om Upphandlingsmyndighetens uppdrag under (b).

Passagerarrättigheterna inom EU¹²¹ innebär att den som har en funktionsnedsättning eller nedsatt rörlighet har rätt att resa med flyg, tåg, buss eller båt som alla andra. Resenärer med funktionsnedsättning som åker flyg, tåg, buss eller båt har rätt till gratis assistans vid terminaler och ombord. Vid biljettförsäljning ska information om resan och de olika tjänsterna ombord ges i ett format som är tillgängligt för resenären.

I juni 2021 redovisade Boverket ett regeringsuppdrag med förslag om reglering som förtydligar vem som är ansvarig för att åtgärda ett enkelt avhjälpt hinder mot tillgänglighet.¹²² Boverkets förslag innebär att en presumtionsregel införs i plan-

¹¹⁷ [Genomförande av tillgänglighetsdirektivet - Regeringen.se](#)

¹¹⁸ [AccessibleEU - Resurscentrum för tillgänglighet - Sysselsättning, socialpolitik och inkludering - Europeiska kommissionen \(europa.eu\)](#)

¹¹⁹ [AccessibleEU Sweden - New EU requirements for accessibility in passenger transport \(AW-SE-01\) - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹²⁰ [Nationella upphandlingsrapporten 2023 \(upphandlingsmyndigheten.se\)](#)

¹²¹ [Passagerarrättigheter - Your Europe \(europa.eu\)](#)

¹²² [Ansvaret för att åtgärda enkelt avhjälpta hinder - Boverket](#)

och bygglagen (2010.900), PBL som pekar ut att det alltid i första hand är byggnadsägarens ansvar att avhjälpa ett hinder och om byggnadsägaren inte råder över hindret läggs ansvaret på denne att bevisa att så är fallet.

Boverket arbetar med en översyn av reglerna om tillgänglighet, nuvarande avsnitt 3 i Boverkets byggregler (BBR). Det är ett delprojekt i Möjligheternas byggregler¹²³, som ska överföra gällande byggregler till en ny förenklad modell som innebär förenklade och flexibla byggregler som ger större utrymme för innovation. Boverkets förslag till Föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet har varit ute på remiss under 2023 och ny författning planeras träda i kraft 1 januari 2025.¹²⁴ Se även MFD:s tillägg och kommentarer om artikel 9.

Inom det nordiska samarbetet har Sverige medverkat i Nordiska ministerrådets projekt om universell utformning, delaktighet och demokrati¹²⁵ och ett projekt om samhällsekonomiska analyser och universell utformning.¹²⁶

(b) To integrate universal design, accessibility standards and the possibility of providing reasonable accommodation into municipal planning, and to include accessibility requirements in all public procurement agreements;

Tillägg till (b)

Upphandlingsmyndigheten har informationssidor om tillgänglighet i upphandling inklusive krav som gäller för olika områden och i upphandlingens olika steg.¹²⁷

(c) To ensure funding and guidance to guarantee full accessibility in all buildings open to the public, including residences, restaurants and bars, and in public transport;

Tillägg till (c)

Ett antal aktörer, däribland myndigheter och civila organisationer, tillämpar tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning som grundläggande kriterium när statliga medel till föreningslivet fördelas. På så sätt används bidragsgivning av statliga medel som ett incitament att öka tillgänglighet till idrottsanläggningar, samlingslokaler, föreningslokaler och kulturverksamheter.

¹²³ [Möjligheternas byggregler - Boverket](#)

¹²⁴ [Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader - Boverket](#)

¹²⁵ [Universell utformning, delaktighet och demokrati | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

¹²⁶ [Kartläggning av samhällsekonomiska analyser inom området universell utformning | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

¹²⁷ [Upphandling av tillgängliga varor och tjänster | Upphandlingsmyndigheten](#)

¹²⁸ ¹²⁹ Bland de nationella aktörer som ställer krav på tillgänglighet i bidrags- och projektansökningar finns Boverket, Kulturrådet¹³⁰ och riksdrotsförbundet. Flertalet kommuner ställer krav om tillgänglighet i bidragsgivningen till föreningslivet.

Även Allmänna Arvsfonden kan bidra ekonomiskt till förbättrad tillgänglighet genom ett Lokalstöd för om-, till-, eller nybyggnation. Grundläggande krav för detta stöd är att stödet ska användas till tillgänglighetsanpassning för personer med funktionsnedsättning och att projektet ska utveckla verksamhet som är ny eller unik på orten.¹³¹

Den nationella planen för statlig transportinfrastruktur är 12-årig och revideras återkommande cirka vart fjärde år. Den nu gällande planen avser åren 2022–2033 och fastställdes i juni 2022. Se vidare tillägg om uppföljning av kollektivtrafiken under Issue 14.

(d) To remove barriers at the municipal level;

Tillägg till (d)

MFD följer upp kommunernas arbete med tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning genom en årlig enkätundersökning. 2022 års uppföljning visar att 74 procent av kommunerna säkerställer att tillgänglighetsaspekter i hög utsträckning finns med när allmänna platser utvecklas.¹³² 66 procent av kommunerna har en i hög utsträckning tillgänglig extern webbplats och nästan alla svarande för dialog med och inhämtar kunskap från personer med funktionsnedsättning på något sätt.

Inom det nordiska samarbetet om funktionshinder har Sverige bidragit till och medverkat i projekt om individuella lösningar för att skapa förutsättningar för ett självständigt liv. I Sverige levereras denna typ av service generellt sätt på kommunal nivå för att främja delaktighet.¹³³

(e) To present the public sector with information and communications in accessible formats.

¹²⁸ [Stöd till anläggningar och idrottsmiljöer - Riksidrottsförbundet \(rf.se\)](#)

¹²⁹ [Investerings- och tillgänglighetsstöd – Bygdegårdarnas riksförbund \(bygdegardarna.se\)](#)

¹³⁰ [Bidrag för Tillgängligt kulturliv \(kulturradet.se\)](#)

¹³¹ [Ansök om pengar - Allmänna arvsfonden](#)

¹³² [Resultat från uppföljning av kommuner 2022 \(mfd.se\)](#)

¹³³ [Kartläggning av lösningar för självständigt liv | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

Tillägg till (e)

Myndigheten för digital förvaltning, DIGG, har ett uppdrag att utöva tillsyn enligt EU:s webbtillgänglighetsdirektiv.¹³⁴ I uppdraget ingår att överlämna rapporter om resultatet till kommissionen vart tredje år. Den första rapporten publicerades i december 2021 och beskriver resultatet av Sveriges övervakning av digital offentlig service under övervakningsperioden 2020–21.¹³⁵ Övervakningen omfattade 301 webbplatser och 2 två mobila applikationer. Ingen av de granskade digitala tjänsterna är helt förenliga med lagkraven. Större aktörer uppvisar bättre resultat än små, resurssvaga aktörer. Återkopplingen till aktörerna har generellt tagits emot positivt och i flera fall har tillgängligheten förbättrats som en följd av tillsynen.

Inom ramen för regeringsuppdraget ”Alla väljare” driver Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, webbplatsen allavaljare.se med nyheter om politik och information om val och att rösta på lätt svenska.¹³⁶ Under 2022 var inriktningen bland annat de allmänna valen. Se vidare tillägg till Issue 22.

Myndigheten för press, radio och tv, MPRT, har sedan 2011 beslutat om krav på tillgänglighet till tv-sändningar. Från och med 2021 ställs även krav på tillgänglighet till playtjänster.¹³⁷ En ny arbetsuppgift för MPRT är att ha en kontaktpunkt för tillgänglighet på myndighetens webbplats. Via den kan både aktörer och privatpersoner ställa frågor eller lämna klagomål kring den upplevda tillgängligheten i radio eller tv.

Mediestödsutredningen (Ds 2022:14) genomförde - på uppdrag av regeringen - en analys av konsekvenserna av medieutvecklingen. Utredningen lämnade förslag om hur stödet till nyhetsmedier kan förbättras genom förändringar för att anpassa stöden till det moderna medielandskapet.¹³⁸

2022 publicerade dåvarande Myndigheten för press, radio och TV rapporten *Medieutveckling 2022 – Medietillgänglighet*.¹³⁹ Rapporten ger en övergripande bild hur tillgängligheten till medier ser ut genom att titta på några valda delar, bland annat hur utbudet ser ut för användarna, vilken teknik som fungerar och vad lagstiftningen säger. Rapporten visar att utbudet fortfarande är begränsat och att konsumtionen styrs av vad som finns tillgängligt och vilka tjänster som är lätta att använda. En slutsats som dras i rapporten är att det finns flera samverkande

¹³⁴ [Digital tillgänglighet | Digg](#)

¹³⁵ [Övervakning av digital offentlig service i Sverige 2020-21 \(digg.se\)](#)

¹³⁶ [8 Sidor - Alla Väljare](#)

¹³⁷ [Nya tillgänglighetskrav för tv-sändningar och play-tjänster - Mediemyndigheten](#)

¹³⁸ [Ett hållbart mediestöd för hela landet - Regeringen.se](#)

¹³⁹ [Ny rapport om tillgänglighet till medier - Mediemyndigheten](#)

faktorer som bidrar till att tillgängligheten till medier ökar för personer med funktionsnedsättning. En avgörande faktor som förbättrat tillgången till medier för många är den tekniska utvecklingen. Tack vare den smarta mobilen bär många med sig sin mediekonsumtion och den möjliggör för många fler att använda olika slags tjänster i sin vardag. Men rapporten visar även att personer med funktionsnedsättning i lägre grad än genomsnittet har tillgång till smart telefon, dator och surfplatta.

Sedan den 1 september 2023 finns nya krav på tillgänglighet i TV-medier. Bestämmelserna gäller till 31 augusti 2026 och omfattar både linjära tv-tjänster och play-tjänster. Leverantörerna ska återkommande redovisa hur kraven har uppfyllts samt bifoga en handlingsplan med redogörelse för hur tillgängligheten till tjänsten ska öka.

Den 1 januari 2024 startade Mediemyndigheten.¹⁴⁰ Mediemyndigheten delar bland annat ut stöd till medieaktörer. Förutsättningarna för mediestöd framgår av lagen och förordningen om mediestöd.¹⁴¹ För samtliga stödformer behöver de allmänna förutsättningarna vara uppfyllda, sedan tillkommer särskilda förutsättningar för de olika stödformerna. Nya föreskrifter och allmänna råd finns från januari 2024.¹⁴²

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

Boverkets översyn av reglerna om tillgänglighet i Boverkets byggregler (BBR) inom projektet i Möjligheternas byggregler som har beskrivits under tillägg till 6a ovan, har mött motstånd från bland andra flera funktionshinderorganisationer.¹⁴³ Flera remissinstanser har lyft att de nya reglerna riskerar att innebära en försämring av tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö.

¹⁴⁰ [Mediemyndigheten - Startside](#)

¹⁴¹ [Nytt mediestöd 2024 - Mediemyndigheten](#)

¹⁴² [Föreskrifter för nytt mediestöd beslutade - Mediemyndigheten](#)

¹⁴³ [Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader - Boverket](#)

Issue 7 Situations of risk and humanitarian emergencies (art. 11)

7. Please provide information about measures taken:

(a) To ensure the inclusiveness and accessibility of disaster risk reduction measures and disaster management strategies, as described in the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030, and whether these measures take into account the diverse requirements of persons with disabilities and the application of the principles of universal design;

Tillägg till (a)

Krisberedskap är ett av de tolv samhällsområden som Regeringen pekat ut i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. Den myndighet som fått ett särskilt ansvar för genomförande och uppföljning på området är Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap, MSB.

De senaste åren har flera utvecklingsarbeten genomförts när det gäller information och kommunikation om krisberedskap samt inför och under kriser. En webbplats som tidigare fått kritik för bristfällig lättläst information är krisinformation.se., men MSB har genomfört ett omfattande arbete för att göra webbplatsen tillgänglig för fler och den lyfts nu, enligt MFD:s uppföljningsrapport 2022 fram som ett gott exempel.¹⁴⁴ Bland annat publiceras alla nyproduktioner av filmer med undertexter. MSB:s ambition är också att filmer ska gå att förstå med enbart ljud. Dessutom pågår ett arbete med att tillgängliggöra alla myndighetens offentliga PDF-filer.

MSB och Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) har tagit fram en vägledning för tillgänglig samhällsinformation, där det bland annat beskrivs hur information kan göras lättläst och i klartext.¹⁴⁵ MSB har också tagit fram en vägledning om hur kommunerna kan ta fram ”lokala broschyrer om kris och krig”.¹⁴⁶ I den finns ett särskilt kapitel om funktionsnedsättningar. MSB har dessutom skapat hemsidan ”lilla krisinfo”, där information från bland annat krisinformation.se förklaras för barn och unga, samt för personer som på grund av exempelvis funktionsnedsättning behöver få information förklarad på ett lättläst och enkelt sätt.¹⁴⁷

¹⁴⁴ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 - MFD](#)

¹⁴⁵ [Ny vägledning kring tillgänglig samhällsinformation \(mtm.se\)](#)

¹⁴⁶ [Lokala broschyrer om kris och krig : råd och inspiration till kommuner \(msb.se\)](#)

¹⁴⁷ [Lilla.krisinfo.se - Information till barn och unga \(krisinformation.se\)](#)

MTM och MSB tog 2022 också fram en rapport om "Inkluderande kris- och samhällsinformation, En kunskapsöversikt med praktiska råd". Rapporten presenterar en översikt över aktuell forskning om kris- och samhällsinformation för personer med läshinder. Den ger också konkret vägledning för det praktiska arbetet med att utforma sådan information.¹⁴⁸

Vidare gav MSB 2020 ut kunskapsöversikten Likvärdigt skydd mot olyckor för personer med funktionsnedsättning. I denna ges en överblick kring den forskning som finns inom området. Den beskriver också hur man praktiskt kan arbeta med dessa frågor.¹⁴⁹

När det gäller varningssystemet Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) så är, sedan 2020, de aktörer som är skyldiga att sända VMA i TV även skyldiga att tillgängliggöra dessa meddelanden för personer med funktionsnedsättning. Motsvarande skyldighet att tillgängliggöra VMA som sänds i radio finns däremot inte.¹⁵⁰

Utomhuslarmet Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) skickas även ut via SMS i akuta situationer. Det går också att få skriftliga notifieringar om VMA Genom apparna Krisinformation, SOS Alarm 112 och Sveriges Radio Play. För information om pågående händelser och kriser kan Krisinformation.se, beredskapskanalen Sveriges Radio P4 eller telefonnumret 113 13 användas. Den som behöver stöd att ringa 113 13 kan använda förmedlingstjänsterna Teletal, Bildtelefoni och Texttelefoni.¹⁵¹

Vid en nödsituation kan den som är döv eller har en hörselnedsättning larma nödnumret 112 via sms. Det krävs i dagsläget dock att individen själv har registrerat sin mobiltelefon för tjänsten. Det går också att skriftligt kontakta larmnumret 112 via en app i mobiltelefonen. Med appen kan användaren automatiskt även skicka med en exakt position, vilket kan underlätta i en akut situation. Det går också att kontakta 112 via texttelefon och bildtelefon. Samtal till 112 är alltid prioriterade i dessa förmedlingstjänster.¹⁵²

Vad gäller evakuering vid brand visar en uppföljning att personer som omkommit i bränder oftare hade hög ålder, var påverkade av alkohol eller droger eller var personer som på grund av funktionsnedsättning hade nedsatt rörlighet. Därför tog

¹⁴⁸ [Inkluderande kris- och samhällsinformation \(mtm.se\)](https://www.mtm.se/Inkluderande-kris-och-samhallsinformation)

¹⁴⁹ [Likvärdigt skydd mot olyckor för personer med funktionsnedsättning - En kunskapsöversikt \(msb.se\)](https://www.msb.se/Likvardigt-skydd-mot-olyckor-for-personer-med-funktionsnedsattning-En-kunskapsoversikt)

¹⁵⁰ [VMA - Viktigt meddelande till allmänheten \(msb.se\)](https://www.msb.se/VMA-Viktigt-meddelande-till-allmanheten)

¹⁵¹ [VMA som sms \(msb.se\)](https://www.msb.se/VMA-som-sms)

¹⁵² [112 för tal- och hörselskadade - SOS Alarm](https://www.sosalarm.se/112-for-tal-och-horselskadade)

Socialstyrelsen och MSB under 2021 fram ett stödmaterial för systematiskt brandskydd gällande personer med särskild risk.¹⁵³

Bland annat med anledning av de kartläggningar som Socialstyrelsen publicerade 2022 har Regeringen gett i uppdrag åt länsstyrelserna att stödja kommunerna i arbetet med den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens krisberedskap och civila försvar. I uppdraget ska länsstyrelserna stödja Socialstyrelsen med den information som myndigheten behöver för att följa utvecklingen av kommunernas beredskapsarbete inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Se mer om Socialstyrelsens kartläggningar under rubriken MFD:s övriga tillägg och kommentarer nedan.¹⁵⁴

Mot bakgrund av kriget i Ukraina gavs MFD 2022 i uppdrag att erbjuda myndigheter och andra relevanta aktörer aktivt stöd i funktionshindersrelaterade frågor.¹⁵⁵ MFD har i uppdraget genomfört både en behovskartläggning och konkreta stödinsatser. Stöden har främst inneburit att samordna arbetet med ett nationellt nätverk för aktörer som arbetar med migrations- och funktionshinderfrågor och ta fram ett kunskapsstöd som synliggör roller och ansvarsområden för aktörer som möter skyddsbehövande och nyanlända personer som har en funktionsnedsättning.¹⁵⁶ Därtill har myndigheten tagit fram en lägesbild för situationen för ukrainska skyddsbehövande med funktionsnedsättning som fått tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet.¹⁵⁷

MFD har också tagit fram ett informationsmaterial om stödinsatser och hjälpmedel för skyddsbehövande och nyanlända personer med funktionsnedsättning i Sverige. Informationsmaterialet har översatts till tio olika språk, bland annat ukrainska. Inom ramen för uppdraget har MFD tillsammans med en rad aktörer med strategisk betydelse för mottagningssystemet och funktionshinderorganisationer, kunnat konstatera att det finns ett avgörande kunskapsunderskott som omfattar alla delar av mottagandet.¹⁵⁸

(b) To ensure that persons with disabilities and their representative organizations are meaningfully informed of, consulted at, and actively participate in all stages of the development, implementation and monitoring

¹⁵³ [Stöd till kommuner om stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta \(msb.se\)](https://www.msb.se/om-oss/utredningar-och-rapporter/stod-till-kommuner-om-starkt-brandskydd-for-sarskilt-riskutsatta)

¹⁵⁴ [Uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete med den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/07/uppdrag-att-stodja-kommunerna-i-deras-arbete-med-den-kommunala-halso-och-sjukvardens-och-socialtjanstens-beredskap)

¹⁵⁵ [Mot bakgrund av situationen i Ukraina erbjuda aktivt stöd i funktionshindersrelaterade frågor - MFD](https://www.mfd.se/utredningar-och-rapporter/mot-bakgrund-av-situationen-i-ukraina-erbjuda-aktivt-stod-i-funktionshindersrelaterade-fragor)

¹⁵⁶ [Kartor över mottagningssystemet - MFD](https://www.mfd.se/utredningar-och-rapporter/kartor-over-mottagningssystemet)

¹⁵⁷ [Stöd till aktörer i funktionshinderrelaterade frågor \(mfd.se\)](https://www.mfd.se/utredningar-och-rapporter/stod-till-aktorer-i-funktionshinderrelaterade-fragor)

¹⁵⁸ [Broschyr för migranter med funktionsnedsättning - MFD](https://www.mfd.se/utredningar-och-rapporter/broschyr-for-migranter-med-funktionsnedsattning)

of strategies, plans and protocols in disaster risk reduction and humanitarian emergencies.

Tillägg till (b)

Inom arbetet med att stödja myndigheterna i sitt genomförandearbete och uppföljning av funktionshinderpolitiken genomför MFD dialogmöten som syftar till att underlätta dialogen mellan strategiska myndigheter och funktionshinderrörelsen. Hösten 2022 genomfördes ett sådant möte där samhällsområdet krisberedskap i relation till personer med funktionsnedsättning var temat.

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

Socialstyrelsen följer årligen upp krisberedskapen i verksamheter som drivs av socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. Bland resultaten från 2022 lyfter Socialstyrelsen fram att det finns stora skillnader i krisberedskapen mellan olika kommuner och mellan olika boendeformer. Detta gäller exempelvis andelen kommuner som har en på ledningsnivå beslutad plan för evakuering av särskilt sårbara grupper i boenden som bedrivs i egen regi. Endast 28 procent av kommunerna har evakueringsplaner för boende med särskilt service för barn med funktionsnedsättning. Samtidigt är det 53 procent av kommunerna som uppger att det finns sådana planer för särskilt boende för äldre.¹⁵⁹

På uppdrag av Regeringen genomförde Socialstyrelsen och länsstyrelserna 2022 även en större kartläggning av beredskapen inom kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst. Där visades att kommunernas självskattade kunskapsnivå avseende målen för civilt försvar och totalförsvarslagstiftningen är bristfällig.

Kommunernas förmåga att hantera störningar och avbrott varierar stort, såväl inom och mellan kommuner och verksamheter som mellan olika typer av avbrott eller störningar. Flera kommuner brister i förmågan att upprätthålla ordinarie verksamhet vid olika störningar och avbrott. Exempelvis uppgav flera kommuner att stöd- och serviceboenden för personer med funktionsnedsättning ofta saknar möjlighet till reservkraft eller att det saknas kännedom om möjligheten att säkerställa eltillförsel.¹⁶⁰

Kartläggningen visade även skillnader i hur socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården deltar i kommunernas beredskapsplanering, såväl mellan kommuner som mellan olika verksamheter inom kommunen. Socialstyrelsen

¹⁵⁹ [Öppna jämförelser 2022 – Krisberedskap inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård \(socialstyrelsen.se\)](#)

¹⁶⁰ [Stärkt beredskap inom kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst \(socialstyrelsen.se\)](#)

påpekade att etablerad samverkan är en förutsättning för att klara av att upprätthålla ordinarie verksamhet vid störningar eller avbrott.

Issue 8 Equal recognition before the law (art. 12)

8. Please provide information about:

(a) The measures taken to replace substituted decision-making with supported decision-making, including with regard to consent for medical treatment, access to justice, voting, marriage and work, in particular for persons with intellectual and/or psychosocial disabilities;

Tillägg till (a)

Se tillägg till (b) om översynen av gode män och andra ställföreträdare nedan.

I maj 2000 beslutade regeringen om statsbidrag till kommuner för att inrätta kommunala verksamheter med personligt ombud. Personligt ombud är ett stöd för personer med psykisk funktionsnedsättning som behöver hjälp att påverka sin livssituation och kunna bli mer delaktiga i samhället. Insatsen är till för personer som är 18 år eller äldre, har omfattande behov av vård, stöd och service, rehabilitering och sysselsättning samt behov av långvariga kontakter med socialtjänsten, primärvården och den specialiserade psykiatrin, och andra myndigheter. Socialstyrelsen har sedan införandet haft regeringens uppdrag att samordna arbetet och tillsammans med länsstyrelserna stödja, följa och utveckla verksamheterna.¹⁶¹

År 2023 publicerade Socialstyrelsen på uppdrag av Regeringen en kartläggning och analys av verksamheten med personligt ombud. I den framgick bland annat att mer än var fjärde kommun har sådan verksamhet. Ungefär hälften av insatserna finansieras med statliga medel och resten finansieras av kommunerna. Kartläggningen visar att de personer som fått stöd från ett personligt ombud haft stor nytta av insatsen, och de har bland annat fått hjälp med att rätta sin ekonomiska situation och avvärja vräkningshot. De har också fått hjälp i kontakter med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, psykiatrin och socialtjänsten.¹⁶²

(b) Any safeguards against abuse of supported decision-making systems and/or arrangements that ensure that support provided respects the rights, autonomy, will and preferences of persons with disabilities and protects them from undue influence, misconduct and conflicts of interest, and the extent to

¹⁶¹ [Personligt ombud - Kunskapsguiden](#)

¹⁶² [Personligt ombud till personer med psykiska funktionsnedsättningar \(socialstyrelsen.se\)](#)

which persons with disabilities have access to remedies against such situations;

Tillägg till (b)

Sveriges kommuner och regioner, SKR, ger ut cirkulär, nyhetsbrev och ordnar utbildningar för överförmyndare och tjänstemän inom området överförmyndarjuridik.¹⁶³

Utredningen Gode män och förvaltare – en översyn lämnade sitt betänkande i maj 2021. Utredningens uppdrag har ytterst syftat till att försöka säkerställa att de människor som är i behov av en ställföreträdare ska kunna lita på att de får den hjälp och det stöd de behöver. I uppdraget har ingått att se över reglerna på området med syftet att de ska vara moderna och rättssäkra. Inriktningen har varit att uppmärksamma områden där det finns problem och brister, med fokus på ett antal i direktiven särskilt utpekade frågor.¹⁶⁴

(c) Procedures and support provided to persons with disabilities who are under trusteeship or guardianship, and whether they are in line with the Convention.

Tillägg till (c)

Domstol kan utse en förvaltare om en person inte kan klara sig själv. En förvaltare får inte utses om det är tillräckligt att en god man utses eller att personen får hjälp på något annat mindre ingripande sätt. Förvaltarens uppdrag ska anpassas till förhållandena i det enskilda fallet. Det kan begränsas till förvaltningen av en fastighet eller en viss del av personens pension. Den enskilde har då inte möjlighet att bestämma över det som faller under förvaltaruppdraget men bestämmer själv över resten av sina angelägenheter. Skulle förhållandena ändras kan förvaltarskapets omfattning jämkas. Om det inte längre behövs ska förvaltarskapet upphöra. En person som står under förvaltare har alltid kvar sin rösträtt vid allmänna val.¹⁶⁵

Huvudregeln är att en enskild med god man behåller bestämmanderätten över sina angelägenheter. Den gode mannen bevakar den enskildes intressen och måste ha den enskildes samtycke för att få handla i hans eller hennes ställe.

¹⁶³ [Cirkulär | SKR](#)

¹⁶⁴ [Gode män och förvaltare – en översyn. - Regeringen.se](#)

¹⁶⁵ [Förvaltare, god man och framtidsfullmakter - Regeringen.se](#)

Issue 9 Access to justice (art. 13)

9. Please provide information about:

(a) The legal proceedings available to persons with disabilities under the Discrimination Act (2008:567), and how they ensure unrestricted and effective access to justice for all persons with disabilities at all stages of legal proceedings, and whether the concepts of procedural accommodation and age-appropriate accommodation have been implemented and monitored;

Tillägg till (a)

I regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 har Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården, Polismyndigheten och Migrationsverket fått i uppdrag att arbeta med genomförande och uppföljning.¹⁶⁶

Domstolsverket har sedan strategiperiodens start år 2021 bland annat utvecklat sitt interna planeringssystem för bättre rapportering och uppföljning av tillgänglighetsaktiviteter. Dessutom har kompetenshöjande åtgärder genomförts. Till exempel har en stor andel av Domstolsverkets medarbetare genomgått grundläggande digitala utbildningar i funktionshinderfrågor. För att parter, ansökare och vittnen med funktionsnedsättningar på ett likvärdigt sätt ska kunna ta del av information och utföra ärenden digitalt har förbättringar av den externa webbplatsen, filmer i externa kanaler och vissa e-tjänster genomförts.

Polismyndigheten har under 2022 tagit fram en standard kallad Handledning i tillgänglighet som ska användas vid lokalförsörjning och som, tillsammans med MFD:s riktlinje för tillgänglighet, ska vara vägledande i samtliga om- och tillbyggnadsprojekt inom Polismyndigheten.¹⁶⁷ Polismyndigheten införde samma år också en rutin vid inköp, så att kravställaren säkerställer nödvändiga tillgänglighetskrav, när behov finns. Dessutom har myndigheten genomfört interna fysiska skyddsronder för att säkerställa tillgängligheten, och psykosociala skyddsronder för att säkerställa delaktigheten för medarbetare. Vidare har ett arbetssätt införts för att säkerställa en rekryteringsprocess med lika möjligheter, vilket bland annat innebär en ökad tillgänglighet till Polismyndighetens lediga jobb.

Kriminalvården har sedan 2019 en strategi för tillgänglighet som ska säkerställa att ett tillgänglighetsperspektiv beaktas vid planering och genomförande av

¹⁶⁶ [Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 - Regeringen.se](#)

¹⁶⁷ [Polismyndighetens årsredovisning 2022.pdf](#)

myndighetens uppdrag.¹⁶⁸ Dessutom finns en plan för likabehandling framtagen. Vid nybyggnation använder Kriminalvården så kallade typhus, som följer Boverkets standard om tillgänglighet och har en universell utformning, med bland annat stressreducerande miljöer, mindre avdelningar, bredare korridorer och dörrar samt skyltar med piktogram. Kriminalvården har vidare gjort en översyn och förbättrat tillgängligheten till sin hemsida och sina digitala rapporter.

Enligt Kriminalvårdens instruktion ska innehållet i verkställigheten anpassas efter varje individs behov. Därmed ska stöd och lösningar för individens självständighet ingå i Kriminalvårdens grundläggande uppdrag, även när det gäller personer med funktionsnedsättning. Under 2022 infördes en möjlighet till videosamtal om en intagen, eller den som hen vill ha kontakt med, har hörsel- eller talnedsättning som innebär att telefonsamtal inte är möjligt.

(b) Procedures for the arrest, interrogation and pretrial detention of persons with disabilities, including those who are deaf-blind, persons with hearing impairment and persons with psychosocial and/or intellectual disabilities;

Tillägg till (b)

I november 2021 gavs MFD i uppdrag att inventera relevanta aktörers kunskap om våld mot personer med funktionsnedsättning samt föreslå åtgärder på nationell, regional eller lokal nivå för att förbättra upptäckt samt stöd och skydd för målgruppen. I en av uppdragets delredovisningar framgår att det fortfarande finns hinder kopplat till funktionsnedsättning i utredning av brott, framför allt vad gäller användning av kommunikationshjälpmedel under förhör. MFD skriver att det finns behov av förbättrad information som är tillgänglig i alla format till brottsutsatta personer med funktionsnedsättning i rättsprocessen. Dessutom kan Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Sveriges domstolar behöva fördjupad kunskap om att personer med funktionsnedsättning ofta, på grund av personliga förhållanden och övriga omständigheter relaterat till funktionsnedsättningen, kan antas ha ett särskilt starkt behov av ett målsägandebyte.¹⁶⁹

Se vidare tillägg till Issue 10.

(c) Initial assessment of requirements when a person with disabilities is detained, and measures taken to allow persons with disabilities to understand and participate in criminal proceedings;

¹⁶⁸ [Kriminalvårdens årsredovisning 2021 \(kriminalvarden.se\)](https://www.kriminalvarden.se/arsredovisning-2021)

¹⁶⁹ [Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning - Samhällets kunskap, åtgärder och insatser \(mfd.se\)](https://www.mfd.se/att-forebygga-och-bekampa-vald-mot-personer-med-funktionsnedsattning-samhallets-kunskap-attgärder-och-insatser)

Tillägg till (c)

Se vidare tillägg till Issue 10.

(d) Measures taken to ensure that children with intellectual and/or psychosocial disabilities who are victims of crimes have access to justice on an equal basis with other children;

Tillägg till (d)

I Sverige genomförs de flesta förhör med barn under 15 i något av landets 33 barnahus.¹⁷⁰ Barnahusen har multiprofessionell personal såsom polis, åklagare, läkare, socialsekreterare, behandlare med flera. När det handlar om barn med funktionsnedsättning kan personer som känner barnets behov bäst, som skolpersonal eller habiliteringspersonal, involveras i samråd eller förhørsprocessen. Stiftelsen Allmänna barnhuset har på sin hemsida publicerat information om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättning.¹⁷¹

Barnafrid har nätverk med yrkesverksamma, bland annat ett för personal vid barnahusen.¹⁷² Vid nätverksträffar kan till exempel behov hos våldsutsatta barn med funktionsnedsättning och hur dessa behov kan tillgodoses diskuteras.

Det saknas fortfarande vetenskapligt stöd för användning av kommunikationsstöd i förhör. Forskning pågår bland annat på Göteborgs universitet om användning av bildstöd i barnförhör.¹⁷³

(e) Measures taken to train lawyers, prosecutors, judges and courts employees on the rights of persons with disabilities and the human rights-based model of disability, and to eliminate prejudices against the testimony given by persons with intellectual and/or psychosocial disabilities;

¹⁷⁰ [Hem - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](http://allmannabarnhuset.se)

¹⁷¹ [Barn med funktionsnedsättning - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](http://allmannabarnhuset.se)

¹⁷² [Nätverk för barnahus - Linköpings universitet \(liu.se\)](http://liu.se)

¹⁷³ [Barnförhör med bildstöd – för barn i behov av kommunikativt stöd | Göteborgs universitet \(gu.se\)](http://gu.se)

Tillägg till (e)

Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten tog 2019 fram en handbok för förhör med barn och förhör med vuxna med osynliga funktionsnedsättningar.¹⁷⁴

(f) The possibility for persons with disabilities to be employed as judges, lawyers or other legal professionals, and steps taken to facilitate the direct and indirect participation of persons with disabilities in the justice system.

Tillägg till (f)

MFD:s uppföljning av statliga myndigheter visar att det finns ett medvetet arbete på domstolarna för att förbättra tillgängligheten. Av de domstolar som svarade på MFD:s enkät 2021 arbetade 83 procent systematiskt med att förbättra tillgängligheten i lokaler, verksamhet och information. Lika många hade också en utpekad ansvarig för att samordna arbetet med tillgänglighet. En stor majoritet, 87 procent av domstolarna, uppskattade själva att det går att ta sig runt i de publika delarna av lokalerna med en funktionsnedsättning.¹⁷⁵

Se även ovan under 9a om Polismyndighetens, Domstolsverkets och Kriminalvårdens arbete.

¹⁷⁴ [Förhör med barn och förhör med vuxna som har osynliga funktionsnedsättningar - Förhör med barn och förhör med vuxna som har osynliga funktionsnedsättningar - metoder och studiebesök \(aklagare.se\)](#)

¹⁷⁵ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021 - MFD](#)

Issue 10 Liberty and security of the person (art. 14)

10. Please provide information about:

(a) Measures taken to repeal any legislation or policy and to eradicate practices that allow the forced institutionalization of persons with intellectual and/or psychosocial disabilities;

Tillägg till (a)

Statens institutionsstyrelse (SiS) fortsätter att arbeta med lågaffektivt och traumamedvetet bemötande, till exempel No power no loose.

2023 fick MFD i uppdrag av regeringen att genomföra kunskapshöjande åtgärder för att öka kunskapen om den period då stora institutioner i statlig och kommunal regi ansågs vara det mest lämpliga sättet att bo och leva för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Fokus kommer ligga på att belysa kunskap om vanvård och övergrepp. MFD ska genomföra uppdraget i dialog med myndigheten Forum för levande historia och relevanta aktörer inom det civila samhället. Uppdraget ska redovisas till regeringskansliet senast 15 februari 2025.¹⁷⁶

(b) Procedures for admission and hospitalization of patients with intellectual and/or psychosocial disabilities;

Tillägg till (b)

Svenska Psykiatriska Föreningen erbjuder en klinisk riktlinje om vuxna med intellektuell funktionsnedsättning i psykiatri som har antagits av flera regioner och verksamheter.¹⁷⁷

MFD har i samarbete med SBU, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering tagit fram en kunskapssammanställning om psykisk ohälsa hos personer med intellektuell funktionsnedsättning. Denna visar att trots att ohälsa och psykisk sjukdom är omfattande inom gruppen och trots komplexiteten i behandling och stöd, är forsknings- och kunskapsläget dåligt.¹⁷⁸

I januari 2023 lämnade samsjuklighetsutredningen sitt slutbetänkande Från delar till helhet – Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad

¹⁷⁶ [Belysa vanvård och övergrepp på institutioner - MFD](#)

¹⁷⁷ [Intellektuell funktionsnedsättning – en utmaning för psykiatri \(habilitering.se\)](#)

¹⁷⁸ <https://www.mfd.se/resultat-och-uppfoljning/kunskapsunderlag/halsa-och-fritid/>

vårdkedja.¹⁷⁹ Ett delbetänkande lämnades i november 2021.¹⁸⁰ Samsjuklighetsutredningens förslag innebär att tvångsvård för skadligt bruk eller beroende ska ges samordnat med annan psykiatrisk vård och vara en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja. Gemensam lagstiftning för personer som vårdas utan samtycke enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) eller lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT).

(c) Measures taken to adopt a strategy for the de-institutionalization of persons with disabilities, in particular women and girls with disabilities;

Tillägg till (c)

Boverket har en lista på olika anpassade boendeformer för personer med funktionsnedsättning.¹⁸¹

(d) Measures taken, including the review of the Compulsory Mental Care Act (1991:1128) and the Forensic Mental Care Act (1991:1129), to ensure the requirement of free and informed consent by persons concerned as the governing standard for mental health services, for both inpatient and outpatient treatment;

Tillägg till (d)

IVO har under 2022 och 2023 granskat 90 gruppboendestäder med hög risk för förekomst av tvångs- och begränsningsåtgärder samt andra kränkningar. Urvalet bygger på en riskanalys och insamling av information från ledning och personal i verksamheterna liksom företrädare för brukarna.¹⁸² IVO har funnit brister i 80 av 90 granskade gruppboendestäder. Tillsynen fortsätter genom att 59 verksamheter har fått beslut med krav på återredovisning. Mot bakgrund av andelen brister som framkommit i tillsynen fortsätter IVO att följa området.

Se vidare under Issue 11.

(e) Measures taken to ensure that persons with disabilities who have been discharged from forensic psychiatric care are promptly released;

¹⁷⁹ [SOU 2023:5 \(regeringen.se\)](#)

¹⁸⁰ [Från delar till helhet. En reform för samordnade , behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet, SOU 2021:93 \(regeringen.se\)](#)

¹⁸¹ [Boendeformer för personer med funktionsnedsättning - Boverket](#)

¹⁸² [Tvångs- och begränsningsåtgärder på LSS-boenden för vuxna | IVO.se](#)

Tillägg till (e)

Enligt det nationella vård- och insatsprogrammet för uppföljning av utskrivning från slutenvård för personer med schizofreni eller liknande tillstånd, ska utskrivningen samordnas genom insatsen individuell plan om personen har sociala stödinsatser.¹⁸³

(f) Measures taken to ensure that persons with disabilities have access to procedures to challenge the legality of their deprivation of liberty, and to ensure an independent review of decisions to prolong compulsory care;

(g) Measures taken to increase resources allocated to persons with intellectual and/or psychosocial disabilities in community-based outpatient services;

Tillägg till (g)

Inom ramen för reform- och omställningsarbetet God och nära vård som inleddes 2018, pågår en omställning mot att vården i högre grad organiseras och bedrivs med utgångspunkt från patientens behov och förutsättningar.¹⁸⁴

(h) The number of persons with disabilities detained against their will in a medical facility since 2014, disaggregated by year, age, sex, type of impairment, type of facility and length of detention;

(i) Steps taken to oppose the adoption of the Additional Protocol to the Council of Europe Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine, given that the Protocol infringes on several provisions of the Convention, in particular article 14.

¹⁸³ [Nationella vård- och insatsprogram \(vardochinsats.se\)](https://www.vardochinsats.se)

¹⁸⁴ [overenskommelse-mellan-staten-och-sveriges-kommuner-och-regioner-om-god-och-nara-var-d-2023.pdf \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/overenskommelse-mellan-staten-och-sveriges-kommuner-och-regioner-om-god-och-nara-var-d-2023.pdf)

Issue 11 Freedom from torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment (art. 15)

11. Please inform the Committee about:

- (a) Measures taken to abolish in law and in practice the use of non-consensual practices in medical institutions, including non-consensual medication and electroconvulsive therapy;**
- (b) Measures taken to eliminate coercive and involuntary treatment of children with disabilities in mental health-care settings, including the use of non-consensual medication, restraining straps and isolation;**
- (c) Measures taken to prevent informal voluntary treatment, such as instances where patients are given the option of accepting treatment or of being forcibly subjected to it;**
- (d) Measures taken to provide training to medical and non-medical staff on non-violent and non-coercive methods of care;**
- (e) The unit in the Office of the Parliamentary Ombudsman responsible for the implementation of the Optional Protocol to the Convention against Torture, whether it is mandated to monitor all settings in which persons with disabilities may be deprived of their liberty, including homes and residential facilities, and the extent to which monitoring activities are gender- and age-sensitive and organizations of persons with disabilities are meaningfully involved in the process.**

Tillägg till Issue 11

IVO:s tillsyn av boenden för vuxna enligt LSS visar att tvångs- och begränsningsåtgärder förekommer trots att sådana inte har stöd i vare sig socialtjänstlagen eller LSS.¹⁸⁵ IVO fortsätter följa området.

SiS beskriver på sin hemsida att myndigheten utvecklar vården och behandlingen så att den är bättre anpassad till ungdomarnas förutsättningar. Myndigheten utbildar all personal i traumamedveten omsorg (TMO) och inom den särskilda satsningen på flickor utbildas personalen i neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Syftet är att personalen ska bli bättre på att hantera och tolka situationer innan de leder till utagerande beteenden.

¹⁸⁵ [Tvångs- och begränsningsåtgärder på LSS-boenden för vuxna | IVO.se](#)

SiS program för konflikthantering, No power no lose, lägger stor vikt vid affekt- och konfliktteori, kunskap och träning i säkra beteenden, hur man hanterar egen stress i konfliktsituationer och hur man använder förebyggande strategier för att undvika tvångsåtgärder som avskiljning.

SiS beskriver på sin hemsida att vid den utskrivningsintervju som görs när ungdomarna lämnar SiS svarade 2020 90 procent av flickorna och 92 procent av pojkarna att de känt sig trygga på avdelningen. För flickorna innebär det en ökning med tio procentenheter jämfört med 2019. De allra flesta ungdomar som vårdas på ungdomshemmen blir aldrig avskilda. Det är ett litet antal ungdomar som står för en oproportionerligt stor del av det totala antalet avskiljningar.

2021 öppnades särskilt förstärkta avdelningar, SFA, på tre ungdomshem och ett LVM-hem under 2021. Vården på avdelningarna är anpassad för ungdomar och vuxna med autismspektrumtillstånd och/eller intellektuell funktionsnedsättning. Dessa grupper är kraftigt överrepresenterad när det gäller avskiljningar, vård i enskildhet och vårdsammanbrott. Ett uttalat mål med SFA är att ändra på det genom att metoder, förhållningssätt, personaltäthet, lokaler och avdelningarnas storlek anpassas för att bättre passa de här ungdomarnas och klienternas förutsättningar.

Under 2022 startade SiS en egen grundutbildning för nyanställda. Modulen ”Klientnära arbete” är nio veckor lång och ska ge fördjupad kunskap om bland annat säkerhet och trygghet i vård och behandling, professionellt förhållningssätt, normkritiskt tänkande, psykiatri och neuropsykiatri, suicidprevention och Motiverande samtal (MI). SiS fortsätter att implementera TMO (Traumamedveten omsorg) i hela myndigheten.

SiS har en handlingsplan för arbetet med mänskliga rättigheter. I den ingår en ny webbutbildning som alla medarbetare ska gå. Utbildningen bygger på övningar utifrån dilemman som kan uppstå på en avdelning och kopplar mänskliga rättigheter till SiS etikarbete, bemötandearbete och uppdraget som statstjänsteman.

I januari 2023 lämnade samsjuklighetsutredningen sitt slutbetänkande Från delar till helhet – Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja¹⁸⁶. Ett delbetänkande lämnades i november 2021¹⁸⁷. Samsjuklighetsutredningens förslag innebär att tvångsvård för skadligt bruk eller beroende ska ges samordnat med annan psykiatrisk vård och vara en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja. Gemensam lagstiftning för

¹⁸⁶ [SOU 2023:5 \(regeringen.se\)](#)

¹⁸⁷ [Från delar till helhet. En reform för samordnade , behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet, SOU 2021:93 \(regeringen.se\)](#)

personer som vårdas utan samtycke enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) eller lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT).

Issue 12 Freedom from exploitation, violence and abuse (art. 16)

12. Please provide information about:

(a) Measures taken to prevent and allow early identification of instances of violence and abuse against persons with disabilities, to provide information in accessible formats and persons with disabilities with assistance and support on recognizing and reporting such instances, and the extent to which these measures are gender- and age-sensitive;

Tillägg till (a)

Socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden för våldsutsatta från 2020 visar att ungefär 70 procent av de skyddade boendena är anpassade för personer som använder rullstol. Personer med behov av personlig assistent, ledsagare, insats från äldreomsorgen (hemtjänst) eller assistanshund kan tas emot av fler än hälften av de skyddade boendena i friliggande lägenheter. Färre kan ta emot personer med stödbehov i kollektivt boende.¹⁸⁸

I Sverige finns en nationell kvinnojour för kris och stöd på teckenspråk¹⁸⁹ och en krisjour för barn och unga på teckenspråk¹⁹⁰.

2021 fick MFD i uppdrag att kartlägga kunskap om våld och funktionshinder. Flera kunskapsunderlag som omfattar både tidigare och ny kunskap togs fram i samarbete med andra myndigheter, forskningsmiljöer och i samråd med civilsamhällesorganisationer. Däribland organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.¹⁹¹

2022 antog Socialstyrelsen nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer som gäller för socialtjänst, hälso- och sjukvård och tandvård.¹⁹² Funktionsnedsättning omnämns som en särskild sårbarhet som ska beaktas vid handläggning av ärendet.

2023 fick MFD i uppdrag från regeringen att kartlägga och utveckla metodstöd för att bättre förebygga, upptäcka och ge stöd till personer med funktionsnedsättning

¹⁸⁸ [Kartläggning av skyddade boenden i Sverige \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se)

¹⁸⁹ [NKJT – Nationell kvinnojour och stöd på teckenspråk](#)

¹⁹⁰ [BOUJT](#)

¹⁹¹ [Våld mot personer med funktionsnedsättning - Om utsatthet och förekomst av våld \(mfd.se\)](https://mfd.se)

¹⁹² [HSLF-FS 2022:39 \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se)

som utsatts för eller utsätter andra för våld. De olika stöden kommuniceras till kommuner, regioner och statliga myndigheter.¹⁹³

2023 fick MFD även i uppdrag av regeringen att kartlägga och utveckla metodstöd för samtal i syfte att mer effektivt förebygga och upptäcka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning. Barn och unga med funktionsnedsättning som påverkar kommunikation är särskilt prioriterade. Arbetet genomförs i dialog och samverkan med Barnafrid och andra relevanta aktörer inom området. Uppdraget omfattar även en kartläggning av utsattheten bland personer med funktionsnedsättning för hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget ska redovisas i februari 2025.¹⁹⁴

(b) Measures taken to ensure that instances of violence and abuse against persons with disabilities are recorded, effectively investigated, prosecuted and sanctioned;

Tillägg till (b)

Enligt MFD:s kartläggning av kunskap och kunskapsbehov hos yrkesverksamma pågår utvecklingsarbete inom kommuner, regioner och statliga myndigheter men utmaningar kvarstår.¹⁹⁵

Gällande hatbrott så är funktionsnedsättning en grund för diskriminering enligt diskrimineringslagen men finns inte med i brottsbalkens regler om olaga diskriminering, (16 kap. 9 §), hets mot folkgrupp (16 kap. 8 §) eller i straffskärpningsregeln (brottsbalken 29 kap). Personer med funktionsnedsättning som utsatts för hatbrott på grund av funktionsnedsättningen kommer mot denna bakgrund inte inkluderas i hatbrottsstatistiken.¹⁹⁶

Funktionsnedsättning ingår inte heller som bakgrundsvariabel i den nationella trygghetsundersökningen, NTU. Brottsförebyggande rådet, Brå, har haft ett regeringsuppdrag att analysera möjligheterna att komplettera bakgrundsinformation med koppling till diskrimineringsgrunder, som inte redan ingår i NTU. I sak handlar det om att behandla känsliga personuppgifter som rör funktionsnedsättning, religionstillhörighet, könsidentitet och sexuell läggning. Brå gör bedömningen att det utifrån ett metodologiskt perspektiv finns goda

¹⁹³ [Våld mot personer med funktionsnedsättning - MFD](#)

¹⁹⁴ [Uppdrag att kartlägga och utveckla stödmaterial om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning samt fördjupad kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning - Regeringen.se](#)

¹⁹⁵ [Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning - Samhällets kunskap, åtgärder och insatser \(mfd.se\)](#)

¹⁹⁶ [Polisanmälda hatbrott 2022 - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

möjligheter att föra in bakgrundsfrågor för de diskrimineringsgrunder som ingick i pilotundersökningen: könsöverskridande identitet eller uttryck (inklusive transerfarenhet), sexuell läggning, religion eller annan trosuppfattning samt funktionsnedsättning. Brås bedömning är dock att en förutsättning för att kunna inkludera bakgrundsfrågor om olika diskrimineringsgrunder i NTU är att bilagan till förordningen (2001:100) om den officiella statistiken kompletteras för att säkerställa att diskrimineringsgrunderna täcks in.¹⁹⁷

(c) Measures taken to provide gender- and age-sensitive physical, cognitive and psychological recovery, rehabilitation and social reintegration services and programmes to those subjected to violence and abuse;

Tillägg till (c)

Enligt socialtjänstlagen ska kommunernas stöd och skydd till våldsutsatta anpassas utifrån individuella behov vilket också förtydligas i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Socialstyrelsen har tagit fram stödmaterial som kan användas av socialtjänsten.¹⁹⁸

Barnafrid har utvecklat nätverk för yrkesverksamma inom sex områden. Inom samtliga nätverk finns kompetens om våldsutsatthet, utredning och stöd- och skyddsinsatser för barn med funktionsnedsättning även om det är kunskapsområden under utveckling.¹⁹⁹ Barnafrid erbjuder även utbildningar och samlar kunskap och metodstöd på sin webbplats.²⁰⁰

Det program om kompetensen inom traumavård för personal inom barn- och ungdomspsykiatri finns på Barnafrids hemsida och har fått namnet #traumapåkartan.²⁰¹

Socialstyrelsen och SBU har i uppdrag att stödja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor inom hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst. Uppdraget till SBU består av att bistå Socialstyrelsen med kunskapsunderlag avseende vård av personer som utsatts för sexuellt våld. 2022 påbörjade SBU ett projekt i syfte att utvärdera relevanta

¹⁹⁷ [Redovisning av uppdraget att analysera möjligheterna att i NTU inkludera bakgrundsinformation om hbtqi-identitet och andra diskrimineringsgrunder - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

¹⁹⁸ [Våld i nära relationer - Socialstyrelsen](#)

¹⁹⁹ [Barnafrids nätverk - Linköpings universitet \(liu.se\)](#)

²⁰⁰ [Konferenser och utbildningar - Linköpings universitet \(liu.se\)](#)

²⁰¹ [Trauma på kartan - Linköpings universitet \(liu.se\)](#)

psykologiska och psykosociala behandlingar för personer som utsatts för sexuellt våld. Barn och personer med kognitiv nedsättning kommer särskilt att beaktas.²⁰²

(d) Measures taken to ensure that health and education personnel and the police receive appropriate professional training on the human rights-based model of disability, and in particular on interacting with persons with intellectual and/or psychosocial disabilities and avoiding excessive use of force;

Tillägg till (d)

Uppsala universitet har sedan 2014 uppdrag från regeringen att sprida kunskap om mänskliga rättigheter till anställda inom offentlig sektor (stat, region, kommun). Inom uppdraget har universitetet bland annat utvecklat utbildningsplattformen MR-Forum.²⁰³ I uppdraget ingår för 2024 även att genomföra utbildningsinsatser om barnets rättigheter. Universitetet ska även förvalta och vidareutveckla den webbaserade utbildningen Introduktion i mänskliga rättigheter. Myndigheten ska vidta åtgärder för att fler i målgruppen ska nås av utbildningsinsatserna.

Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten har tagit fram en ny handbok om förhör med barn och till viss del vuxna med osynliga funktionsnedsättningar.²⁰⁴

(e) The number and percentage of persons with disabilities who have been victims of violence and abuse since 2014, disaggregated by year, sex, age, disability status and place of occurrence.

SCB:s undersökning av levnadsförhållanden 2021 visar att personer med funktionsnedsättning i större utsträckning än övrig befolkning upplever sig otrygga i samhället. Motsvarande 24 procent av personerna med funktionsnedsättning avstår att gå ut på kvällen på grund av oro att bli överfallna eller hotas. Det kan jämföras med 16 procent för den övriga befolkningen. Det är framför allt kvinnor, både med och utan funktionsnedsättning, som avstår att gå ut på kvällarna på grund av otrygghet.²⁰⁵ Personer med funktionsnedsättning riskerar i större utsträckning att utsättas för hot och våld än den övriga befolkningen. Detta gäller oavsett om det sker i bostaden, på allmän plats eller i arbetet. Under 2021 var det 9 procent av personer med funktionsnedsättning som utsattes för hot och våld, medan motsvarande siffra för den övriga befolkningen var 5 procent.²⁰⁶ Yngre personer med funktionsnedsättning löper större risk att utsättas för hot och

²⁰² [Vård vid sexuellt våld \(sbu.se\)](https://www.sbu.se)

²⁰³ [MR Forum | Grundutbildning i de mänskliga rättigheterna \(mr-forum.se\)](https://www.mr-forum.se)

²⁰⁴ [Rättslig vägledning \(aklagare.se\)](https://www.aklagare.se)

²⁰⁵ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 \(mfd.se\)](https://www.mfd.se)

²⁰⁶ [Undersökningarna av levnadsförhållanden \(ULF\) \(scb.se\)](https://www.scb.se)

våld än personer över 65 år, enligt statistiken. Var tredje elev i åldern 10 till 18 år med fysiska, kognitiva och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar anger att de blivit retade, utstötta eller illa behandlade i skolan de senaste tre månaderna enligt en rapport från Specialpedagogiska skolmyndigheten från 2019.²⁰⁷

2022 gav MFD Uppsala universitet i uppdrag att med hjälp av data från insamlingen till den största befolkningsundersökning som genomförts i Sverige om våldsutsatthet, Våld och hälsa 2014, ta fram tidigare opublicerad statistik över hur våldsutsattheten ser ut bland kvinnor och män med funktionsnedsättning i olika åldrar.²⁰⁸ I studien bjöds 10 000 kvinnor och 10 000 män i åldern 18–74 år in för att delta i en enkät- och registerundersökning om våldsutsatthet. Resultatet visar att kvinnor och män med funktionsnedsättning är mer utsatta för samtliga våldstyper än kvinnor och män utan funktionsnedsättning.

Tillsammans med Stiftelsen Allmänna barnhuset publicerades rapporten Mer utsatta än andra som bygger på ett nationellt representativt urval av 3 268 elever i årskurs tre på gymnasiet svara anonymt på en enkät vilket ger en bild av deras erfarenheter av sexuella övergrepp och andra former av våld under hela uppväxten. Materialet samlades in under tiden december 2019 till mars 2021. Studien visar att funktionsnedsättning nästan fördubblade sannolikheten för att ha blivit mobbad, psykiskt misshandlad, fysiskt misshandlad eller att ha blivit utsatt för sexuella övergrepp. Det mer än fördubblade risken att ha blivit utsatt för sexuell exploatering. Ungdomar med neuropsykiatriska eller psykiatriska tillstånd var särskilt utsatta.²⁰⁹

Återkommande elevundersökningar som frågar efter erfarenheter av funktionsnedsättning kan användas för att synliggöra den särskilda utsattheten bland barn och unga med funktionsnedsättning. Exempel på sådana undersökningar är Skolbarns hälsovanor som genomförs av Folkhälsomyndigheten, liksom de återkommande undersökningar om våldserfarenheter som Stiftelsen Allmänna Barnhuset gör. Genom dessa undersökningar som redovisar funktionsnedsättning har det sedan några år tillbaka blivit tydligt att barn och unga med funktionsnedsättning är särskilt utsatta för alla typer av våld.

Flera viktiga undersökningar om våld saknar dock fortfarande funktionsnedsättning som bakgrundsvariabel vilket gör att det inte är möjligt att följa utsatthet över tid eller jämföra förekomst och uttryck av våld med andra grupper eller befolkningen i stort. Till exempel Nationella

²⁰⁷ [Barnpanelsrapport - SPSM Webbutiken](#)

²⁰⁸ [Våld mot personer med funktionsnedsättning - Om utsatthet och förekomst av våld \(mfd.se\)](#)

²⁰⁹ [Mer utsatta än andra - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](#)

trygghetsundersökningen NTU. Inte heller Skolundersökningen om brott som genomförs av Brå, Attityder till skolan som genomförs av Skolverket, och Skolenkäten som genomförs av Skolinspektionen. Resultaten från dessa undersökningar kan därmed inte säga någonting om situationen för elever med funktionsnedsättning. Tillgången till statistik om hur situationen för barn och unga med funktionsnedsättning ser ut i förhållande till våldsutsatthet och trygghet just i skolans miljöer är därför mer begränsad än tillgången till kunskap om elever som inte har en funktionsnedsättning

MFD:s samlade kartläggning av rapporter och undersökningar om levnadsvillkor och våldsutsatthet visar också att det finns grupper av barn, unga och vuxna som aldrig nås av återkommande befolkningsundersökningar som innehåller frågor om olika aspekter av våld och trygghet. Ingen av de stora undersökningar som redovisats ovan för att kartlägga våld, mobbning och trygghet i skolan används i de anpassade skolformerna.²¹⁰

Under 2021 fattade Inspektionen för vård och omsorg (IVO) åtta beslut gällande LSS-boende, där bristerna var så allvarliga att det handlat om föreläggande (exempelvis vite). I de fallen har det bland annat handlat om inlåsnings-, fasthållnings- och våldsutsatthet.

IVO har under 2022 och 2023 genomfört en riktad tillsyn av bostäder med särskild service för vuxna enligt LSS. IVO har granskat 90 gruppboendestäder med hög risk för förekomst av tvångs- och begränsningsåtgärder samt andra kränkningar. Urvalet bygger på en riskanalys och insamling av information från ledning och personal i verksamheterna liksom företrädare för brukarna. IVO fann brister i 80 av de 90 verksamheterna. Tillsynen fortsätter genom att 59 verksamheter har fått beslut med krav på återredovisning. Mot bakgrund av de omfattande brister som framkommit i tillsynen fortsätter IVO att följa området.²¹¹

Den 1 juli 2021 infördes ett nytt brott, barnfridsbrott, för att stärka det straffrättsliga skyddet för barn som bevittnar brott i nära relationer. Brottet innebär att det numera är straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar, såsom vålds- och sexualbrott, i nära relation.

²¹⁰ [Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning - Samhällets kunskap, åtgärder och insatser \(mfd.se\)](https://www.mfd.se/att-forebygga-och-bekampa-vald-mot-personer-med-funktionsnedsattning-samhallets-kunskap-atgarder-och-insatser)

²¹¹ [Tvångs- och begränsningsåtgärder på LSS-boenden för vuxna | IVO.se](https://www.ivo.se/tvangs-och-begransningsatgarder-pa-lss-boenden-for-vuxna)

Issue 13 Living independently and being included in the community (art. 19)

13. Please provide information about:

(a) Measures taken to ensure that personal assistance programmes provide persons with disabilities with sufficient financial assistance to allow them to live independently in the community, and the criteria to be eligible for personal assistance;

Tillägg till (a)

Det har genomförts flera förändringar inom LSS sedan 2019. Bland annat lagändringar som trädde i kraft 2019 och 2020 som innebär att nya grundläggande behov gällande hjälp med andning respektive måltider i form av sondmatning införts i lagen. Lagändringarna innebär även att inget avdrag för föräldraansvar ska göras för dessa hjälpbehov samt att det inte krävs särskilda skäl för assistansersättning i barnomsorg och skola om assistansen avser hjälp med andning eller måltider i form av sondmatning.²¹² Se även tillägg till Issue 1f.

1 januari 2023 infördes också nya grundläggande behov i LSS-lagstiftningen i syfte att stärka rätten till personlig assistans. Dessa lagändringar förespås enligt propositionerna öka antalet assistansberättigade med cirka 2 000 personer. Ett av dessa grundläggande behov är det stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom. Dessutom ska kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser som en enskild med en psykisk funktionsnedsättning behöver för att han eller hon själv ska klara att tillgodose något av de grundläggande behoven personlig hygien, måltider, av- och påklädning och kommunikation med andra beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.²¹³

Det handlar också om behov av stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa. Hjälpbehov som avser sådant stöd ska vara assistansgrundande i sin helhet. Något avdrag för föräldraansvar ska

²¹² [Indikatorer för att följa utvecklingen av assistansersättningen \(Svar på regeringsuppdrag – FK 2023/002100\) \(forsakringskassan.se\)](#)

²¹³ [Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn - Regeringen.se](#)

inte göras från ett sådant hjälpbehov när barnets behov av personlig assistans bedöms.²¹⁴

Utredningen Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans – Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet, SOU 2023:9 har föreslagit att staten från och med år 2026 genom Försäkringskassan ska ha ett samlat huvudmannaskap för beslut om och finansiering av insatsen personlig assistans. Kommunerna ska dock kunna utföra personlig assistans om den enskilde begär det. Utredningen föreslår också att timschablonen ska höjas med 4,35 kronor enligt 2022 års nivå för att kompensera arbetsgivarna för sjuklönekostnaderna för personliga assistenter samt att arbetet med god kvalitet ska kompletteras med regler för att säkerställa den enskildes självbestämmande. Utredningen bedömde att antalet personer som har rätt till assistansersättning kommer öka något vid en övergång till ett statligt huvudmannaskap eftersom det skulle leda till en mer likvärdig tillämpning över landet. Regeringen har ännu inte lagt någon proposition enligt detta förslag.²¹⁵

År 2021 gav Regeringen i uppdrag åt Försäkringskassan att vidareutveckla sitt arbete genom att ta fram kunskapsstöd när det gäller bedömning av assistansersättningen. Syftet var att handläggare skulle få bättre vägledning och stöd i arbetet med att dokumentera behov och göra bedömningen av behov mer begriplig för den enskilde.²¹⁶

År 2020 uppdrog Regeringen åt en särskild utredare att se över reglerna och klargöra rättsläget för boende med särskild service enligt LSS. I sitt betänkande slog utredaren fast att en vuxen som bor i en bostad med särskild service enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade inte ska behöva betala mer för sin bostad än andra människor. Utredningen analyserade och redogjorde också för de ekonomiska konsekvenserna av ett hyresförhållande för den enskildes kostnader för sitt boende. Inga ytterligare initiativ har tagits i frågan efter utredningen.²¹⁷

(b) Measures taken to provide persons with disabilities with the opportunity to choose their place of residence, and where and with whom they want to live, on an equal basis with non-disabled persons;

²¹⁴ [Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård - Regeringen.se](#)

²¹⁵ [Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans - Regeringen.se](#)

²¹⁶ [Uppdrag om kunskapsstöd gällande assistansersättningen](#)

²¹⁷ [Boende på \(o\)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS - Regeringen.se](#)

Tillägg till (b)

År 2022 gav regeringen Boverket ett uppdrag att utvärdera den nya lagen om bostadsanpassningsbidrag.²¹⁸ Boverkets anser bland annat i sin utredning att de som bor i familjehem för barn eller ungdomar enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) åter ska kunna beviljas bostadsanpassningsbidrag och att det tydligare ska framgå att en medboende till en person som beviljats ett biståndsbedömt boende ska kunna beviljas bostadsanpassningsbidrag. Personer i biståndsbedömt boende ska också kunna erhålla reparationsbidrag. Se även tillägg till Issue 21b.

(c) Measures taken to ensure that decisions granting individual support are implemented promptly by the municipalities;

(d) The number and percentage of persons with disabilities who have received personal assistance benefits since 2014, disaggregated by year, sex, age, type of impairment and municipality of residence.

Tabell 2. Totala antalet personer med insatsen personlig assistans i kommunal²¹⁹ och statlig²²⁰ regi fördelat på antal och kön

År	Kommunal assistans		Statlig assistans		Totalt antal kommunal och statlig assistans
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
2014	1 950 (48 %)	2 829 (52 %)	7 384 (46 %)	8 631 (54 %)	20 115
2018	2 288 (45 %)	2 829 (55 %)	6 658 (46 %)	7 938 (54 %)	19 696
2022	2 151 (45 %)	2 644 (55 %)	6 023 (45 %)	7 357 (55 %)	18 145

²¹⁸ [Utvärdering av lagen \(2018:222\) om bostadsanpassningsbidrag - Boverket](#)

²¹⁹ [Statistik om stöd och service till personer med funktionsnedsättning - Socialstyrelsen](#)

²²⁰ [Statistikdatabas - Försäkringskassan \(forsakringskassan.se\)](#)

Tabell 3. Antal personer med insatsen personlig assistans i kommunal och statlig regi i åldern 0 – 24 år*

År	Kommunal assistans 0–22 år		Statlig assistans 0–24 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2014	441 (41 %)	646 (59 %)	2 046 (41 %)	2 931 (59 %)
2018	606 (41 %)	995 (59 %)	1 658 (41 %)	2 370 (59 %)
2022	579 (38 %)	959 (62 %)	1 538 (42 %)	2 126 (58 %)

*Uppgifterna är hämtade från två statistikällor med olika åldersfördelning för personlig assistans i kommunal regi och statliga assistans.
Källa Socialstyrelsen och Försäkringskassan.

Tabell 4. Antal personer med insatsen personlig assistans i kommunal och statlig regi i åldern 23 – 64 år*

År	Kommunal assistans 23–64 år		Statlig assistans 25–64 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2014	1 182 (50 %)	1 187 (50 %)	3 984 (47 %)	4 516 (53 %)
2018	1 308 (47 %)	1 450 (53 %)	3 6180 (45 %)	4 334 (55 %)
2022	1 148 (47 %)	1 286 (53 %)	3 297 (44 %)	4 201 (56 %)

*Uppgifterna är hämtade från två statistikällor med olika åldersfördelning för personlig assistans i kommunal regi och statliga assistans.
Källa Socialstyrelsen och Försäkringskassan.

Issue 14 Personal mobility (art. 20)

14. Please provide information about the measures taken to facilitate access to public transport and personal mobility, including financial support for car adaptations and parking permits.

Tillägg till Issue 14

Ansvar för och anpassningen av kollektivtrafiken regleras i lagen om kollektivtrafik och lagen om handikappanpassad kollektivtrafik.²²¹ Enligt lagen om kollektivtrafik ska det i varje län finnas en regional kollektivtrafikmyndighet med det övergripande ansvaret för länets kollektivtrafik.

I kollektivtrafikmyndigheternas uppgifter ingår bland annat att fastställa ett trafikförsörjningsprogram. I dessa program ska det bland annat finnas tidsbestämda mål och åtgärder för anpassning av kollektivtrafik med hänsyn till behov hos personer med funktionsnedsättning. Programmet ska också redovisa de bytespunkter och linjer som ska vara fullt tillgängliga för alla resenärer. Transportstyrelsen är tillsynsmyndighet i enlighet med lagen.

Enligt lagen om handikappanpassad kollektivtrafik ska den som har tillsyn över kollektivtrafik och den som utövar sådan trafik se till att trafiken anpassas med hänsyn till resenärer med funktionsnedsättning. Vidare anges att när kollektivtrafik planeras och genomförs ska särskilda behov för personer med funktionsnedsättning beaktas. De färdmedel som används ska så långt det är möjligt vara lämpade för resenärer med funktionsnedsättning.

Det finns också en förordning som anger att byggnader i kollektivtrafiken ska vara tillgängliga; förordning (2011:339) om handikappanpassning av vissa byggnader. I denna förordning finns bestämmelser om vissa byggnaders tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Utrymmen i byggnader som används av resande ska anordnas så att det uppfyller skäliga anspråk på tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Kravet gäller för resande i kollektivtrafik enligt lagen om handikappanpassad kollektivtrafik (1979:558).

Kravet är retroaktivt och avser bestämmelserna i kapitel 8 i plan- och bygglagen (2010:900) samt i kap 3 i plan- och byggförordningen (2011:338), som ska

²²¹ [Lag \(2010:1065\) om kollektivtrafik på riksdagens webbplats](#)

[Förordning \(2011:1126\) om kollektivtrafik på riksdagens webbplats](#)

tillämpas även för äldre byggnader som fått bygglov eller uppförts före den 1 juli 1977.²²²

Även lagen om kollektivtrafikresenärers rättigheter innehåller delvis reglering om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Enligt lagen har transportören en skyldighet att tillhandahålla information om bland annat förseningar och störningar, resenärens rättigheter, tillgänglighet till fordon, stationer och hållplatser och säkerhets- och trygghetsfrågor. Informationen ska enligt lagen ges i den eller de former som är mest lämpliga för att resenärerna ska kunna ta del av informationen. Vid bedömningen av lämplig form ska särskild vikt läggas vid behoven hos personer med funktionsnedsättning.²²³

I Regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken är Trafikverket och Transportstyrelsen de två myndigheter som har ett utpekat ansvar inom samhällsområdet transport. Trafikverket har kontinuerligt genomfört anpassningar av busshållplatser och stationer i syfte att göra de mer tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. I sina senaste årsredovisningar rapporterar Trafikverket att 107 busshållplatser och 23 stationer i landet tillgänglighetsanpassades år 2021 och 142 hållplatser och 18 stationer anpassades år 2022.²²⁴

För att underlätta byte mellan olika transportformer och olika operatörer finns en nationell samordning av ledsagning i kollektivtrafiken för personer med synnedsättning och andra funktionsnedsättningar. Enligt Trafikverkets årsredovisning var 18 operatörer och regionala kollektivtrafikmyndigheter anslutna till tjänsten i slutet av 2022. Möjlighet till ledsagning fanns då på 167 platser i 155 orter. Under 2022 genomfördes över 17 000 ledsagningar.²²⁵

Tillgängligheten i kollektivtrafiken har sakta ökat över tid, men utvecklingen går långsamt. Det kan förklaras av att antalet tillgängliga fordon successivt ökar allteftersom äldre fordon fasas ut. Nästan alla typer av tillgänglighetsanpassningar såsom ramp, rullstolsplats och audiovisuella utrop har ökat sedan 2019.²²⁶

Då alla regionala kollektivtrafikmyndigheter har egna mål och åtgärdsplaner för hur deras kollektivtrafik ska göras tillgänglig för personer med funktionsnedsättning har den nationella myndigheten för Trafikanalys skapat ett

²²² [Förordning \(2011:339\) om handikappanpassning av vissa byggnader på riksdagens webbplats](#)

²²³ [Lag \(2015:953\) om kollektivtrafikresenärers rättigheter på riksdagens webbplats](#)

²²⁴ [Trafikverkets årsredovisning 2021 \(diva-portal.org\)](#) och [Trafikverkets årsredovisning 2022 \(diva-portal.org\)](#)

²²⁵ [Trafikverkets årsredovisning 2022 \(diva-portal.org\)](#)

²²⁶ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 \(mfd.se\)](#) och [FRIDA miljö- och fordonsdatabas \(svenskkollektivtrafik.se\)](#)

så kallat nyckelmått för uppföljning av tillgängligheten i kollektivtrafiken på nationell nivå. I måttet ingår tre delmått; Upplevd användbarhet, tillgänglighetsinformation samt tillgängliga hållplatser och bytespunkter. I de senaste sammanställningarna från Trafikanalys har delmåttet tillgängliga hållplatser pekats i positiv riktning, medan delmåten Upplevd användbarhet och Tillgänglighetsinformation pekats i negativ respektive neutral riktning. Sammantaget bedöms därför utvecklingen av nyckelmåttet 2023 som neutral.

När det gäller tillgänglighetsanpassning av hållplatser och bytespunkter har elva regioner redovisat uppgifter om tillgänglighetsanpassning som pekar i positiv riktning; sju regioner i oförändrad riktning och tre regioner i negativ riktning. Åtta av de elva regioner som går i positiv riktning hänvisar dock till nya riktlinjer, krav och/eller tillgänglighetsinventeringar som förbättrar ledningssystem, målstyrning och uppföljning av tillgängligheten och inte faktiska förändringar i den fysiska miljön. Trafikanalys lyfter i den senaste sammanställningen fram Region Kalmar län som ett gott exempel, som har utvecklat kriterier, rutiner och system för målstyrning och systematisk uppföljning av hållplatsers tillgänglighet. Bland annat har ett system implementerats för statusrapportering av busshållplatser, inklusive tillgänglighetsanpassning. Systemet har ett webbgränssnitt med kartfunktion för hållplatser och deras prestanda.²²⁷

I en uppföljning av de transportpolitiska målen från 2021 skrev Myndigheten för Trafikanalys att covid-19-pandemin har påverkat den generella tillgängligheten till kollektivtrafik negativt och att personer med funktionsnedsättning särskilt har påverkats. Bedömningen gjordes framför allt med utgångspunkt i allmänna riskuppfattningar och livssituationen för personer med funktionsnedsättning och inte i förändringar i kollektivtrafiksystemet.²²⁸

Antalet mottagare av bilstöd har varierat över tid, men en svag minskning i antalet beviljade utbetalningar har skett sedan 2018. Minskningen kan förklaras av dels förändringar 2017 i lagstiftningen om bilstöd²²⁹ och dels en dom från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) 2018²³⁰. Förändringarna innebar bland annat att ersättning endast kunde betalas ut till varaktiga justeringar av fordonet. Under 2020 höjdes ersättningsnivåerna och reglerna ändrades för att tillåta fler

²²⁷ [Kollektivtrafikens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning 2023 \(trafa.se\)](https://trafa.se)

²²⁸ [Uppföljning av de transportpolitiska målen 2021 \(trafa.se\)](https://trafa.se)

²²⁹ Prop. 2016/17:4 [Ett reformerat bilstöd - Regeringen.se](https://regeringen.se)

²³⁰ HFD 2018 ref. 76. Mål nr. 195–18 [Mål: 195-18 - Högsta förvaltningsdomstolen](https://hfd.se)

anpassningar som exempelvis golvsänkningar²³¹. Effekter av dessa ändringar återspeglas ännu inte i statistiken.²³²

Regeringen beslutade i juli 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på ett enklare och mer ändamålsenligt bilstöd och förenkla processen för de som är i behov av stödet. Utredningen har också haft som syfte att förbättra förutsättningarna för ansvariga myndigheter att handlägga bilstödet på ett effektivt sätt. Utredningen föreslår genomgripande förändringar i både administrationen av bilstöd och regelverkets utformning för att uppnå ett enklare och mer ändamålsenligt bilstöd. I betänkandet lämnas bland annat förslag om att överföra hela ansvaret för bilstöd från Försäkringskassan till Trafikverket. Utredningen föreslår vidare att bilstöd till inköp och anpassning ska lämnas med färre antal bidrag än tidigare. Det föreslås också att bilstöd ska kunna lämnas till en specialanpassad bilbarnstol.²³³

EU-kommissionen föreslår ett EU-giltigt parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning, som ska ersätta det nuvarande frivilliga systemet. Det nya tillståndet kommer att ha gemensamma regler och villkor för utfärdande och en standardiserad mall. Tillstånden kommer att finnas i både fysiskt och digitalt format för att minska risken för förfalskning. Regeringen gav i uppdrag åt MFD att bedöma konsekvenserna av att direktivet införs i Sverige. MFD har bedömt att införandet av direktivet kommer att kräva mindre ändringar av det svenska regelverket, och att antalet individer som kommer att ha tillstånd till det gemensamma europeiska parkeringskortet kommer att vara oförändrat jämfört med dagens antal. Alla befintliga parkeringstillstånd i Sverige kommer att behöva göras om för att uppfylla de nya riktlinjerna. MFD föreslår att ansökningsprocessen fortsätter att hanteras av kommunerna, men att utfärdandet av de nya tillstånden och upprättandet av ett nationellt register över tillstånden bör hanteras av Transportstyrelsen eller en annan relevant myndighet.²³⁴

²³¹ [Efter tre svåra år – nu ska bilstödet återställas \(hejaojika.se\)](https://www.hejaojika.se)

²³² [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 \(mfd.se\)](https://www.mfd.se)

²³³ [Ett enklare bilstöd, SOU 2023:81 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se)

Issue 15 Respect for privacy (art. 22)

15. Please provide information about the meaningful involvement of organizations of persons with disabilities in updates of the online privacy law and regulations.

Tillägg till Issue 15

EU:s dataskyddsförordning (General Data Protection Regulation, GDPR) gäller som lag i Sverige och i övriga länder i EU och EES. GDPR är till för att skydda enskildas grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd av och kontroll över sina personuppgifter. Känsliga personuppgifter, så som hälsotillstånd inklusive funktionsnedsättning, skyddas enligt dataskyddsförordningen.^{235 236}

Om en privatperson tycker att någon behandlar personuppgifter på ett felaktigt sätt kan personen lämna in ett klagomål till integritetsskyddsmyndighetens (IMY) e-tjänst.²³⁷

Om en organisation upptäcker eller misstänker att en incident inträffat med någons personuppgifter ska detta anmälas till IMY. En personuppgiftsincident är en säkerhetsincident som leder till oavsiktlig eller olaglig förstörelse, förlust eller ändring av personuppgifter. Den kan också leda till ett obehörigt röjande av eller obehörig åtkomst till personuppgifter. Alla organisationer måste anmäla vissa typer av personuppgiftsincidenter till IMY. Organisationen ska göra en anmälan om det inte är osannolikt att personuppgiftsincidenten medför risk för fysiska personers fri- och rättigheter.²³⁸

²³⁵ [Känsliga personuppgifter | IMY](#)

²³⁶ [Lag \(2018:218\) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

²³⁷ [Lämna ett klagomål enligt GDPR | IMY](#)

²³⁸ [Anmäl personuppgiftsincident | IMY](#)

Issue 16 Respect for home and the family (art. 23)

16. Please provide information about the measures taken to prohibit discrimination in adoption procedures on the basis of disabilities and to ensure that persons with disabilities may exercise their rights and responsibilities regarding guardianship, adoption of children or similar institutions on an equal basis with others.

Tillägg till Issue 16

Det finns en handbok för socialtjänstens handläggning av nationella och internationella adoptioner, som togs fram av Socialstyrelsen år 2014. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd har även tagit fram allmänna råd för socialtjänstens handläggning av ärenden om adoption, som senast uppdaterades 2022²³⁹. Dessa riktlinjer har setts över mot bakgrund av bland annat FN-kommitténs iakttagelser och rekommendationer.²⁴⁰

Adoptionskommissionen inledde sitt arbete i oktober 2021. Syftet är att klargöra förekomsten av eventuella oegentligheter inom Sveriges internationella adoptionsverksamhet och hur olika aktörer agerat och förhållit sig utifrån sitt ansvar och roll. Kommissionen ska kartlägga och analysera hur regelverk, organisering och processer inom Sveriges internationella adoptionsverksamhet har fungerat och om det har förekommit eller förekommer oegentligheter i verksamheten från mitten av 1900-talet fram till i dag. Kommissionen ska även ta ställning till om dagens regelverk, organisering och processer behöver förändras eller förstärkas och lämna förslag på åtgärder. Slutrapport lämnas till regeringen senast den 16 december 2024.²⁴¹

Sedan 2022 har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF ett uppdrag att vara nationell kontaktpunkt för frågor som rör oegentligheter inom internationella adoptioner.²⁴²

²³⁹ [Allmänna råd om socialnämndens handläggning av ärenden om internationell adoption \(HSLF-FS 2022-25\).pdf \(mfof.se\)](#)

²⁴⁰ <https://mfof.se/internationella-adoptioner/allmanna-rad-gallande-internationella-adoptioner.html>

²⁴¹ [Sveriges internationella adoptionsverksamhet - lärdomar och vägen framåt, dir. 2021:95 \(regeringen.se\)](#) och [tillagsdir.-adoptionskommissionen-2023113.pdf \(regeringen.se\)](#)

²⁴² [Ändringsbeslut 2022-03-24 Myndighet Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd \(esv.se\)](#)

MFD tillsammans med Länsstyrelserna, MFoF och Västra Götalandsregion har tillsammans tagit fram ett kunskapsverktyg för personal i bland annat mödra- och barnhälsovården som möter föräldrar med olika kognitiva svårigheter. ”Förstå familjen - Ett verktyg för dig som möter föräldrar med kognitiva svårigheter”. Materialet publicerades 2022 och myndigheterna har tillsammans genomfört spridningsinsatser.²⁴³

Myndigheten för Familjerätt och Föräldraskapsstöd (MFoF) har tagit fram flera olika kunskapsunderlag och stödmaterial kring familjer där föräldrar och/eller barn har funktionsnedsättningar.²⁴⁴

År 2021 gav regeringen uppdrag till Socialstyrelsen att stärka och utveckla stödet till barn i familjer med skadligt bruk, missbruk eller beroende, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning. Uppdraget ska slutredovisas 2026. Uppdraget har bäring på Sveriges ANDTS-strategi och ska bidra till fortsatt kunskapsutveckling samt att stärka förutsättningarna för alla som möter föräldrar även uppmärksammar barns situation.²⁴⁵

²⁴³ [Förstå familjen - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen \(vgregion.se\)](https://www.vgregion.se/forsta-familjen)

²⁴⁴ [Föräldrar och barn med funktionsnedsättning \(mfof.se\)](https://www.mfof.se/foraldrar-och-barn-med-funktionsnedsattning)

²⁴⁵ [uppdrag-att-starka-och-utveckla-stodet-till-barn-som-anhoriga.pdf \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/uppdrag-att-starka-och-utveckla-stodet-till-barn-som-anhoriga)

Issue 17 Education (art. 24)

17. Please provide information about:

(a) Measures taken to include all children with disabilities in their nearest mainstream education school and ensure the availability of the necessary support;

Tillägg till (a)

2021 fick Skolverket ett uppdrag av regeringen att genomföra flera insatser som hänger ihop och som tillsammans ska bidra till en ökad kvalitet och likvärdighet i skolan. Uppdraget innehåller fem delområden: Utveckla ett nationellt kvalitetssystem med nationella målsättningar, delmål och indikatorer samt framgångsfaktorer för effektiv skolutveckling; Ta fram analysunderlag inför kvalitetsdialoger med huvudmän; Genomföra återkommande kvalitetsdialoger med huvudmännen ihop med Specialpedagogiska skolmyndigheten; Skapa en regional närvaro för Skolverket med regionala kontor samt Samverkan mellan berörda myndigheter.

Skolverket genomför insatser tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolinspektionen och Skolforskningsinstitutet för att bidra till ökad kvalitet och likvärdighet i utbildningen som barn och elever får i förskola och skola.²⁴⁶ Till exempel erbjuder Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) erbjuder skolhuvudmän återkommande kvalitetsdialoger, bland annat med utgångspunkt i områdena likvärdighet, kvalitet samt barns och elevers utveckling och lärande och frågor som ni som huvudmän har identifierat som viktiga att föra dialog kring.²⁴⁷

2022 redovisade Skolverket förslag till nationella målsättningar samt delredovisning av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag. Skolverket föreslog att regeringen fattar beslut om en nationell målsättning för var och en av skolformerna samt för fritidshemmet. De målsättningar som föreslås är övergripande till sin karaktär och ligger nära skolformernas och fritidshemmets syfte och uppdrag enligt skollag och läroplaner.²⁴⁸

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2021) Psykisk hälsa hos barn och elever med funktionsnedsättning - en kunskapssammanställning

²⁴⁶ [Ökad kvalitet och likvärdighet i förskola och skola - Skolverket](#)

²⁴⁷ [Kvalitetsdialoger - Skolverket](#)

²⁴⁸ [Redovisning av nationella målsättningar - Skolverket](#)

2022 släppte SPSM rapporten Utmaningar på vägen mot en likvärdig utbildning.²⁴⁹ I rapporten finns en sammanställning av resultat från olika rapporter och undersökningar, främst publicerade av statliga myndigheter, som relaterar till likvärdig utbildning. Områden som särskilt lyfts fram är skolans organisering, extra anpassningar och särskilt stöd samt elevhälsoarbete. På en generell nivå finns det indikationer på att förskolor och skolor behöver utveckla sin organisering och stärka arbetet med systematiskt kvalitetsarbete, elevhälsoarbete och jämställdhetsarbete. Arbetet med ökad tillgänglighet och delaktighet för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning behöver också stärkas. Sammanställningen visar att det är tydligt att gruppen barn och unga med funktionsnedsättning är en av de grupper som ställs inför de största utmaningarna i skolan, både när det gäller kunskapsutveckling och sociala relationer.

Den 1 juni 2022 beslutade Skolverket om nya föreskrifter och allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.²⁵⁰ Enligt dessa bör huvudmannen bland annat 1. ha rutiner för att regelbundet säkerställa att skolenheterna har tillräckliga resurser för att uppfylla de krav som ställs i lagar och andra föreskrifter i fråga om extra anpassningar och särskilt stöd, samt 2. ha rutiner för att kontinuerligt följa upp hur arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd fungerar på skolenheterna, för att kunna vidta nödvändiga åtgärder om det finns brister.

Enligt de nya föreskrifterna bör rektorn:

1. se till att det finns tillräckliga resurser för att tillgodose elevernas behov av extra anpassningar och särskilt stöd samt vid behov omprioritera resurser på skolenheten,
2. se till att elevhälsans kompetens tas tillvara i det dagliga pedagogiska arbetet samt i utformandet av de olika lärmiljöerna inom verksamheten, samt
3. skapa rutiner för arbetet med särskilt stöd på skolenheten som utifrån bestämmelserna om detta i skollagen beskriver
 - hur information om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd bör anmälas till rektorn,
 - ansvarsfördelningen inom personalgruppen,
 - samverkan mellan undervisande lärare, elevhälsan och eventuell extern utredningskompetens,
 - vad som behöver ingå i en utredning om särskilt stöd och hur utredningen bör dokumenteras,
 - hur arbetet med utarbetande, uppföljning och avslut av åtgärdsprogram bör gå till,

²⁴⁹ [Utmaningar på vägen mot en likvärdig utbildning - SPSM Webbutiken](#)

²⁵⁰ [SKOLFS 2022:334 \(skolverket.se\)](#)

- på vilket sätt eleven och vårdnadshavare involveras i arbetet, samt
- hur överklagande av ett beslut om åtgärdsprogram hanteras.

Information om när en skola kan ansöka om tilläggsbelopp för extraordinärt stöd.²⁵¹

(b) Steps taken to abolish the provision of the Education Act allowing schools to deny a place to pupils with disabilities when taking them would involve significant organizational or financial difficulties, and to allocate sufficient human, technical and financial support to schools;

Tillägg till (b)

Inga tillägg.

(c) The number and percentage of children with disabilities with access to education, disaggregated by age and sex, type of impairment, type of school, and municipality.

Tillägg till (c)

Enligt MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken och området Utbildning och livslångt lärande, saknas uppgifter om hur många elever i grund- och gymnasieskolan som har en funktionsnedsättning. Elever med behov av stöd kan dock erbjudas extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram om det kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Rätten till extra anpassningar eller särskilt stöd påverkas inte av en eventuell diagnos.²⁵²

Enligt Statistiska Centralbyråns levnadsvillkorsundersökning 2020 fick knappt 6 procent, eller drygt 63 900 av eleverna i ordinarie grundskola, ett åtgärdsprogram läsåret 2021/22. Det är i nivå med föregående läsår. Pojkar omfattas i större utsträckning av ett åtgärdsprogram, drygt 7 procent, jämfört med cirka 4 procent för flickor.⁴³ Statistiken visar även att stödinsatser ofta sätts in för sent under elevens skolgång. Högst andel elever som får ett åtgärdsprogram finns i årskurs 9. Totalt hade 9 procent av eleverna, drygt 10 700 elever, i årskurs 9 ett åtgärdsprogram läsåret 2021/22.⁴⁴ Det saknas motsvarande statistikunderlag för gymnasiet. Annan statistik visar dock att elever med funktionsnedsättning hoppar av sitt gymnasieprogram i större utsträckning än övriga elever.²⁵³

²⁵¹ [Ansöka om tilläggsbelopp - Skolverket](#)

²⁵² [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 - MFD](#)

²⁵³ SCB Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) 2020 [Undersökningarna av levnadsförhållanden \(ULF\) \(scb.se\)](#)

Under läsåret 2021/22 gick drygt 14 400 elever i grundsärskolan.²⁵⁴ Det är en ökning med 7 procent jämfört med föregående läsår, men elevökningen följer befolkningsutvecklingen i stort. Andelen elever som går i grundsärskolan motsvarar cirka 1 procent av det totala antalet elever i den obligatoriska skolan. I grundsärskolan är 64 procent av eleverna pojkar och 36 procent flickor. Innevarande läsår omfattas 1 360 elever i grundsärskolan av ett åtgärdsprogram, vilket motsvarar 9,4 procent av eleverna.²⁵⁵ Unga som har avslutad utbildning från gymnasiesärskola har svårare att studera vidare då gymnasiesärskolan inte ger behörighet till yrkeshögskola, högskola eller universitet. Under läsåret 2021/22 gick 6 750 elever i gymnasiesärskolan, vilket motsvarar en ökning på 3 procent från föregående år. Av dessa är 40 procent flickor och 60 procent pojkar. Könsfördelningen har varit relativt oförändrad under de senaste 10 åren. I en äldre rapport från Skolverket anges att detta beror på att det föds fler pojkar än flickor, och att en större andel pojkar än flickor har en utvecklingsstörning. Motsvarande 57 procent läser ett nationellt program⁵³ och flest elever går på programmet för administration, handel och varuhantering. Cirka 43 procent av alla elever i gymnasiesärskolan läser på individuella program.²⁵⁶

Forte har regeringsuppdraget att sammanställa kunskap om insatser för unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättning som varken arbetar eller studerar. Uppdraget ska redovisas senast 15 november 2024.²⁵⁷

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

2019 publicerade Specialpedagogiska skolmyndigheten en rapport om vad elever med funktionsnedsättning tycker om trygghet, studiero och studiemotivation. I rapporten berättar trettioen elever om hur de upplever sin skolvardag. I intervjuerna har vi mött elever med fysiska, kognitiva och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i åldern 10 till 18 år som alla går i grundskolan. Rapporten förmedlar det de beskriver om vad som fungerar bra i skolan och vad de tycker är jobbigt eller svårt. Fokus ligger på erfarenheter av hur trygghet, studiero och motivation fungerar på deras skola.

²⁵⁴ Grundsärskolan ska ge elever som p.g.a. sin funktionsnedsättning inte bedöms uppnå grundskolans kunskapskrav en anpassad utbildning. Inom grundsärskolan finns en inriktning som benämns träningskola som är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen. I vissa fall kan också elever få sin utbildning som s.k. integrerade elever inom grundskolan eller sameskolan.

²⁵⁵ [Statistik över elever i grundsärskolan 2021/22 - Skolverket](#)

²⁵⁶ [Sök statistik om förskola, skola och vuxenutbildning - Skolverket](#)

²⁵⁷ [Uppdrag för att öka kunskapen om insatser för unga med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning som inte studerar eller arbetar - Regeringen.se](#)

Eleverna lyfter fram hur viktigt det är att vuxna finns där eleverna är. De ser behov av att det finns vuxna att prata med och att det finns vuxna som reagerar och agerar när någon blir utsatt eller kränkt. De berättar även om lärare som inte räcker till för alla och om rädsla för att lämnas utanför eller att bli mobbade.²⁵⁸

I augusti 2021 lämnade utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel, Läromedelsutredningen, sitt slutbetänkande.²⁵⁹ Uppdraget var att utreda och föreslå åtgärder för att säkra tillgången till ändamålsenliga läromedel av hög kvalitet för alla elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. I slutbetänkandet föreslår utredningen också hur statens roll bör se ut när det gäller läromedel i svensk skola. Utredningen har bland annat behandlat frågan om stereotyper i läromedel till exempel som gäller kön eller funktionsnedsättning. I betänkandet föreslås bland annat inrättandet av en läromedelsnämnd och att en sådan nämnd bland annat ska utarbeta kvalitetskriterier. Regeringen föreslår i proposition Prop. 2023/24:2 Stärkt tillgång till läromedel i vilken ändringar i skollagen föreslås i syfte att stärka elevernas tillgång till ändamålsenliga läromedel. Även förtydligade bestämmelser som reglerar vad eleverna ska ha tillgång till i utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.²⁶⁰

I juni 2022 tillsattes en särskild utredare för att analysera och föreslå hur kunskapen kan öka om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet, samtidigt som skyddet för den personliga integriteten säkerställs. Uppdraget var att föreslå vilka uppgifter som ska samlas in om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet och hur detta bör göras. Uppdraget rörde alla typer av funktionsnedsättningar och samtliga skolformer från förskola till kommunal vuxenutbildning. I december 2023 lämnade utredaren sitt slutbetänkande, Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola SOU 2023:95.²⁶¹ Bland annat anser utredaren att det är nödvändigt att förtydliga ansvaret för Skolverket, som är den ansvariga sektorsmyndigheten, och andra myndigheter inom skolområdet att motverka funktionsnedsättnings konsekvenser. Mot denna bakgrund föreslog utredningen förtydliganden i Skolverkets och Skolinspektionens instruktioner utifrån att de tydligare behöver prioritera arbetet med upp följdning av villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning. Skolverket bör också ges ansvar för en samlad analys och redovisning av de olika kunskapskällor som utgör delar av uppföljningen.

²⁵⁸ [Barnpanelsrapport - SPSM Webbutiken](#)

²⁵⁹ [Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap - Regeringen.se](#)

²⁶⁰ [Stärkt tillgång till läromedel - Regeringen.se](#)

²⁶¹ [Uppföljning för utveckling - Regeringen.se](#)

Utredningen vill utifrån befintliga kartläggningar och uppföljningsinsatser skapa en sammanhållen uppföljningsmodell som täcker fyra områden; en utvecklad verksamhetsstatistik, utvecklade enkät-/surveyundersökningar, ett framtagande av enhetligt mått samt stöd till forskning. Detta skulle också ge ansvariga myndigheter bättre förutsättningar att fullfölja sitt uppdrag.

Sedan juli 2023 gäller nya bestämmelser i skollagen som syftar till stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Grundsärskolan, gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning byter även namn till anpassade skolformer. Önskemålet om namnbytet kommer från eleverna själva och började med ett medborgarförslag som gick igenom hela statsapparaten och slutligen beslutades av riksdagen. De nya namnen på skolformerna är: anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola och komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå respektive på gymnasial nivå. Begreppet utvecklingsstörning ersätts också med intellektuell funktionsnedsättning. För att ytterligare stärka undervisningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning tar Skolverket fram kompetensutveckling och stöd till lärare och elevassistenter i de anpassade skolformerna. Skolverket ser även över och uppdaterar det befintliga stödet. Detta sker i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM.²⁶²

Från 1 juli 2024 gäller flera ändringar i skollagen som gäller anpassad grundskola och specialskola. En del är att garanti för tidiga stödinsatser även ska gälla inom anpassad grundskola. Garantin består av flera led och syftar till att tidigt uppmärksamma elever som riskerar att inte uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik så att de kan få rätt stöd i rätt tid.²⁶³

²⁶² [Namnbyte och stärkt utbildning till elever med funktionsnedsättning - Skolverket](#)

²⁶³ [Aktuella regeländringar - Skolverket](#)

Issue 18 och 19 Health (art. 25)

18. Please provide information about:

(a) The availability of psychiatric services, including outpatient treatment, and of specialized psychiatric personnel throughout the territory of the State party, disaggregated by municipality;

Tillägg till (a)

På nationell nivå fanns 2022 enligt Sveriges Kommuner och Regioner 508 heltidsanställda läkare, 135 ST-läkare, 714 sjuksköterskor och 896 psykologer inom barn- och ungdomspsykiatri.²⁶⁴ Inom vuxenpsykiatri 2032 läkare, 507 ST-läkare, 4072 sjuksköterskor och 1331 psykologer.²⁶⁵ Inom rättspsykiatri fanns 109 läkare, 7,4 ST-läkare, 476 sjuksköterskor och 51 psykologer.²⁶⁶

(b) Measures taken to promote access to health-care services for women and girls with disabilities, including sexual and reproductive health services, and information on HIV/AIDS, on an equal basis with others.

Tillägg till (b)

2020 publicerade Folkhälsomyndigheten en rapport om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning. Myndigheten konstaterar ”att unga med intellektuell funktionsnedsättning behöver en stärkt sex- och samlevnadsundervisning som är anpassad till målgruppens behov och förutsättningar. Det är även viktigt med ett kunskapsbaserat förebyggande och stödjande arbete för att motverka sexuell utsatthet och sexuella kränkningar, både på och utanför internet. Vidare behövs mer kunskap om hedersrelaterade normer om sexualitet och funktionsnedsättning, för att stärka sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i gruppen.”²⁶⁷

EU har antagit resolutionen Sexual and reproductive health and rights in the EU, med referens till CRPD. Sverige har ställt sig bakom denna resolution.²⁶⁸

²⁶⁴ [Psykiatri i siffror - Kartläggning av barn- och ungdomspsykiatri 2022 \(uppdragpsyiskhalsa.se\)](https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/psykiatri-i-siffror-kartlaggning-av-barn-och-ungdomspsykiatri-2022)

²⁶⁵ [Psykiatri i siffror - Kartläggning av vuxenpsykiatri 2022 \(uppdragpsyiskhalsa.se\)](https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/psykiatri-i-siffror-kartlaggning-av-vuxenpsykiatri-2022)

²⁶⁶ [Psykiatri i siffror - Kartläggning av rättspsykiatri 2022 \(uppdragpsyiskhalsa.se\)](https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/psykiatri-i-siffror-kartlaggning-av-rattspsykiatri-2022)

²⁶⁷ [Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter-bland-unga-vuxna-med-intellektuell-funktionsnedsattning)

²⁶⁸ [Texts adopted - Sexual and reproductive health and rights in the EU, in the frame of women's health - Thursday, 24 June 2021 \(europa.eu\)](https://europa.eu/press-room/en/infographic-texts-adopted-sexual-and-reproductive-health-and-rights-in-the-eu-in-the-frame-of-womens-health)

Se vidare under Issue 3.

Sveriges hållning internationellt i frågor kring Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för personer med funktionsnedsättning beskrivs även i Utrikesdepartementets underlag till politisk dialog om temat.²⁶⁹

19. Please provide information about:

(a) The suicide rate of persons with disabilities compared with that of others since 2014, disaggregated by age, sex and type of impairment, and measures taken to prevent, identify and address situations of risk of suicide in persons with disabilities, especially children;

Tillägg till (a)

År 2020 fick Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att ta fram ett underlag inför en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Uppdraget utfördes i samverkan med 23 andra myndigheter och förslaget till ny strategi överlämnades till regeringen i september 2023. Strategin har fyra övergripande mål som ska följas upp och vara vägledande för arbetet; En bättre psykisk hälsa i hela befolkningen; En kraftfull minskning av antalet suicid; Minskad ojämlikhet i psykisk hälsa, genom särskilt arbete med de grupper som idag har sämre psykisk hälsa än andra; Personer med psykiatriska tillstånd ska kunna leva så bra liv som möjligt och delta i samhället efter sina förutsättningar. Arbetet med strategin har genomförts av fyra perspektiv: barnrättsperspektivet, ungdomsperspektivet, jämställdhetsperspektivet och funktionshindersperspektivet. Bland annat föreslås att utveckla insatser för grupper med ökad risk för psykisk ohälsa.²⁷⁰

Enligt 2024 års överenskommelse om insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention mellan staten och Sveriges kommuner ska särskilt fokus finnas på tidiga insatser för barn och unga. 1 500 000 000 fördelas till kommuner och regioner.²⁷¹

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU har fått ett fortsatt regeringsuppdrag 2024 inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Enligt uppdraget ska SBU ta fram kunskapssammanställningar inom området samt ta

²⁶⁹ [dialogue-for-change---supporting-material-for-policy-dialogue-on-sexual-and-reproductive-health-and-rights-\(SRHR\) \(government.se\)](https://www.government.se/press-releases/2023/09/dialogue-for-change---supporting-material-for-policy-dialogue-on-sexual-and-reproductive-health-and-rights-(SRHR)-)

²⁷⁰ [Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsrapporter/2023/09/nationell-strategi-for-psykisk-halsa-och-suicidprevention)

²⁷¹ [Insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2024 \(skr.se\)](https://www.skr.se/insatser-inom-området-psykisk-halsa-och-suicidprevention-2024)

egna initiativ inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Uppdraget ska slutredovisas mars 2027.²⁷²

Se även tillägg till 4b.

(b) Measures taken to address and prevent mental health issues among children aged between 10 and 17 years.

Tillägg till (b)

I förslaget till ny strategi för psykisk hälsa och suicidprevention föreslås annat ökat fokus och riktade insatser till barn med funktionsnedsättningar. Ett annat förslag är arbeta för att fritidsaktiviteter görs tillgängliga och når en bredd av barn och unga utifrån deras olika behov och förutsättningar, till exempel inkluderande aktiviteter för barn och unga med fysiska, psykiska eller intellektuella funktionsnedsättningar.²⁷³

I februari 2021 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor och Folkhälsomyndigheten ett regeringsuppdrag att genomföra en kartläggning av ungdomars upplevda psykiska hälsa och ohälsa.²⁷⁴ Kartläggningen avser ungdomar i åldern 13-25 år och redovisades under 2023.²⁷⁵ Se tillägg till 4b för mer information om resultatet.

Se vidare under Issue 4.

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

Covid-19-pandemin påverkade personer med funktionsnedsättning i hög grad. Tillgången till omsorg och hälso- och sjukvård försämrades och det fanns en överdödlighet. Tillgången till digitala verktyg var sämre för många med funktionsnedsättning redan före pandemin vilket skapade ojämlika förutsättningar att delta i digitala lösningar som togs fram, bland annat möjligheten att tillgodogöra sig utbildning. Ensamhet och social isolering var ett stort problem.

Socialstyrelsen fick i uppdrag att kartlägga och analysera hur pandemi påverkade möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få tillgång till och delta i daglig verksamhet och andra kommunala insatser enligt lagen (1993:387) om stöd

²⁷² [Regleringsbrev 2024 Myndighet Statens beredning för medicinsk och social utvärdering \(esv.se\)](#)

²⁷³ [Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](#)

²⁷⁴ [Uppdrag att genomföra en kartläggning av ungdomars upplevda psykiska hälsa och ohälsa - Regeringen.se](#)

²⁷⁵ [Att inte bara överleva, utan att faktiskt också leva | MUCF](#)

och service, LSS. I rapporten från 2021 ingår bland annat en redovisning av hur många kommuner och stadsdelar som genomfört förändringar i nämnda verksamhet. Även konsekvenser för enskildas psykiska mående ingår i rapporten.²⁷⁶

Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att analysera utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer och hur dessa fördelas efter kön, etnisk eller kulturell bakgrund, socioekonomisk tillhörighet, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning och ålder. I Folkhälsomyndighetens rapport Barn med funktionsnedsättning (resultat Skolbarns hälsovanor 2021/2022) presenteras statistik om barn med funktionsnedsättning utifrån deras upplevda hälsa i skolan.²⁷⁷ Resultat från Skolbarns hälsovanor visar att dessa barn är mer stressade av skolarbetet, mer utsatta för mobbning i skolan och något oftare har riskabla levnadsvanor än övriga barn. Detta innebär en ökad risk för ohälsa bland dessa barn.

2021 publicerade Folkhälsomyndigheten ett faktablad om hur barn med funktionsnedsättning upplevde covid-19-pandemin. Bladet grundar sig på intervjuer med barn som lever med svår funktionsnedsättning, föräldrar till barn med funktionsnedsättning och personer som möter dessa barn inom olika verksamheter. Syftet med bladet var att öka kunskapen om hur covid-19-pandemin och samhällets smittskyddsåtgärder har påverkat hälsa och livsvillkor hos barn med funktionsnedsättningar.²⁷⁸

2021 lämnade utredningen En sammanhållen god och nära vård för barn och unga sitt slutbetänkande till regeringen. Utredningens förslag ska bidra till en samlad uppföljning av barns och ungas hälsa.²⁷⁹

I maj 2022 fick Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att genomföra en registerbaserad kartläggning av hälsoläget bland personer med psykisk funktionsnedsättning som får stöd enligt socialtjänstlagen eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.²⁸⁰ Rapporten hälsotillståndet bland personer

²⁷⁶ [Covid-19:s konsekvenser för personer med insatser enligt LSS \(socialstyrelsen.se\)](#)

²⁷⁷ [Barn med funktionsnedsättning \(resultat Skolbarns hälsovanor 2021/2022\) — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)

²⁷⁸ [Upplevelser av covid-19-pandemin bland barn med funktionsnedsättning — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)

²⁷⁹ [Börja med barnen! Följ upp hälsa och dela information för en god och nära vård - Regeringen.se](#)

²⁸⁰ [Uppdrag att genomföra en registerbaserad kartläggning av hälsoläget bland personer med psykisk funktionsnedsättning som får stöd enligt socialtjänstlagen \(2001:453\) eller lagen \(1993:387\) om stöd och service till vissa funktionshindrade - Regeringen.se](#)

med psykisk funktionsnedsättning lämnades till regeringen 2023.²⁸¹ Socialstyrelsen har identifierat tre huvudsakliga utvecklingsområden: kunskap och kompetens, anpassning samt samverkan. Kunskapen om personer med psykisk funktionsnedsättning behöver öka såväl inom socialtjänsten som inom den somatiska hälso- och sjukvården, inklusive tandvården. Det gäller en ökad kunskap om de psykiatriska tillstånden och om hur de yttrar sig och ser ut över tid och mellan skov. Det ökar förutsättningar att exempelvis skilja på psykiska och fysiska symtom vilket minskar risken att missuppfatta fysiska symtom som psykiska. Socialstyrelsen konstaterar också att dagens hälso- och sjukvård och tandvård inte är anpassad efter personer som har en psykisk funktionsnedsättning. De rutiner och processer som finns utifrån hur centrala verksamheter är organiserade, och hur ingångarna allmänt fungerar till dessa verksamheter, innebär svårigheter för målgruppen. Kartläggningen visar också att bristande kommunikation mellan hälso- och sjukvården, tandvården och socialtjänsten innebär höga organisatoriska trösklar och skarpa uppdelningar mellan verksamheter med följd att samverkan inte fungerar och inte kompenserar behoven hos personer med psykisk funktionsnedsättning.

Socialstyrelsen har även analyserat förekomsten av sjukpenning bland föräldrar till barn med insatser enligt LSS (grupp 1 och 3 i personkretsen). För de flesta insatser ses ingen väsentlig förändring under 2020. Undantaget är insatsen korttidstillsyn. Under 2020 var det genomsnittliga antalet sjukpenningdagar för föräldrar till barn med den insatsen drygt 40, motsvarande värde för 2019 var 0. Uppgifterna bör tolkas med försiktighet, då Socialstyrelsen inte har kunnat fastställa orsaken till ökningen med säkerhet. De kan istället ses som illustration av hur mottagandet av socialförsäkringens stöd förändrades under pandemin.²⁸²

Under 2022 har andelen personer i boende för vuxna enligt LSS med bekräftad covid-19 minskat, jämfört med året innan (figur 16). Mönstret följer i stort samma mönster som för den totala befolkningen med en kraftig uppgång i början av året. Flest nya smittade konstaterades vecka 4, 608 stycken. Även vecka 31 syntes en ökning av antalet nya smittade, om än lägre än i början av året: 140. I slutet av året ökade smittan igen och var som mest uppe i 252 nya fall (vecka 52). Även om de flesta som insjuknat i covid-19 under 2022 har haft ett relativt mildt sjukdomsförlopp, så gäller det inte alla. Det saknas dock uppgifter om förekomst av intensivvård för de i LSS-boende som insjuknat i covid-19. Samtidigt löper många i gruppen kraftigt förhöjd risk för svårt sjukdomsförlopp, varför myndigheten fortsätter att följa utveckling.²⁸³

²⁸¹ [Hälsotillståndet bland personer med psykisk funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se/halsotillstandet-bland-personer-med-psykisk-funktionsnedsattning)

²⁸² [Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se/insatser-och-stod-till-personer-med-funktionsnedsattning)

²⁸³ [Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se/insatser-och-stod-till-personer-med-funktionsnedsattning)

Kommuner har skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård till personer som efter beslut bor i särskilt boende enligt SoL eller i bostad med särskild service enligt LSS. Kommunen ska även erbjuda hälso- och sjukvård åt dem som vistas i dagverksamhet enligt SoL och daglig verksamhet enligt LSS. (12 kap 1 § HSL och prop. 1992/93:159 s. 182). Därutöver får kommunen erbjuda hälso- och sjukvård i ordinärt boende (hemsjukvård) efter överenskommelse med regionen (12 kap. 2 § och 14 kap. 1 § HSL). Sedan hösten 2015 ansvarar samtliga kommuner för den kommunala hälso- och sjukvården. Personer boende i bostad med särskild service för vuxna samt de som deltar i daglig verksamhet inkluderades i kommunernas ansvar i samband med att LSS började gälla i januari 1994. Stockholmskommunerna undantogs dock från övertagandet fram till 2015.

År 2022 fick omkring 26 400 personer med insatser enligt LSS även kommunal hälso- och sjukvård. Det motsvarar 37 procent av samtliga personer med insatser enligt LSS, vilket är en något lägre andel jämfört med föregående år. En delförklaring till detta kan vara förhöjt vårdbehov på grund av pandemin. Det är en högre andel kvinnor än män som fått kommunal hälso- och sjukvård, 37 respektive 33 procent.²⁸⁴

2022 gjorde Folkhälsomyndigheten en nulägesrapport för uppföljningen av funktionshinderspolitiken enligt regeringens nya strategi för systematiskt uppföljning av funktionshinderspolitiken.²⁸⁵

²⁸⁴ [Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se)

²⁸⁵ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken. Beskrivning av nuläge samt möjliga utvecklingsområden \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://folkhalsomyndigheten.se)

Issue 20 Work and employment (art. 27)

20. Please provide information about:

(a) Progress made in promoting employment opportunities for persons with disabilities, including psychosocial disabilities, in the public and private sector, including as a result of the measures taken in the Budget Bill 2016 aimed at assisting persons with disabilities in obtaining work;

Tillägg till (a)

Personer med funktionsnedsättning deltar fortsatt generellt sett i lägre grad i arbetskraften, har högre arbetslöshet och har lägre sysselsättningsgrad än befolkningen i övrigt, men det finns också insatser som lett till en positiv utveckling.

Samhall AB är ett svenskt statsägt företag med uppgift att skapa meningsfulla arbeten för kvinnor och män med funktionsnedsättning. Riksrevisionen har i en granskning bedömt att Samhall inte uppfyller hela sitt samhällsuppdrag²⁸⁶. Detta eftersom bolaget brister i att ge utvecklande arbeten till sina anställda. Under de drygt 30 år som har gått sedan Samhall ombildades till aktiebolag har det skett påtagliga förändringar i fråga om såväl Samhalls verksamhet och förutsättningar som behoven hos de personer som kan komma i fråga för anställning hos Samhall. Dessa förändringar, tillsammans med de brister som har påpekats av både Riksrevisionen och tidigare utredningar, tyder sammantaget på att det bör övervägas om det finns behov av förändringar i statens samlade styrning av bolaget. Regeringen anser därför att det finns skäl att göra en grundlig översyn av Samhalls uppdrag, verksamhet och förutsättningar. Uppdraget ska redovisas 24 mars 2025.²⁸⁷

(b) The rate of employment of persons with disabilities compared with that of persons without disabilities, disaggregated by occupation;

Tillägg till (b)

Nytt underlag är hämtat från SCB:s rapport ”Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2022”²⁸⁸

²⁸⁶ [Samhalls samhällsuppdrag – styrning och organisation i behov av förändring | Riksrevisionen](#)

²⁸⁷ [Översyn av Samhall Aktiebolags uppdrag, verksamhet och förutsättningar - Regeringen.se](#)

²⁸⁸ [Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning \(scb.se\)](#)

Undersökningen har genomförts flera gånger tidigare och Sverige har refererat till undersökningen i tidigare redovisningar till FN-kommittén om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Inför 2022 års undersökning genomfördes ett större utvecklingsarbete, vilket gör att resultaten från 2022 års undersökning inte är jämförbara med föregående års undersökningar. Framförallt har en ny definition av funktionsnedsättning använts i undersökningen.

I undersökningen fick personer svara på en fråga om de har en funktionsnedsättning. Resultaten redovisas för personer med funktionsnedsättning samt övriga personer i befolkningen, det vill säga de som svarat ”ja” respektive ”nej” på frågan om de har en funktionsnedsättning. De som har en funktionsnedsättning fick även svara på om deras funktionsnedsättning medförde att deras arbetsförmåga var nedsatt. Det resulterade i ytterligare två redovisningsgrupper, en med nedsatt arbetsförmåga och en utan nedsatt arbetsförmåga.

I 2022 års undersökning gjordes en övergång till en ny fråga för att avgränsa gruppen som har en funktionsnedsättning. Under 2022 har halva urvalet fått den fråga om funktionsnedsättning som använts tidigare och halva urvalet har fått den nya frågan. Syftet med att ställa båda frågorna parallellt under ett års tid var att kunna jämföra och utvärdera eventuella skillnader mellan de båda frågorna. Resultatet blev att undersökningen ska övergå till en ny fråga för att mäta funktionsnedsättning. Den nya frågan var Har du någon fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning? Denna fråga används även i SCB:s Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). I redovisningen av resultat från 2022 års undersökning ingår enbart de individer som svarat på den nya frågan om funktionsnedsättning.

Bland personer med funktionsnedsättning tillhörde 63 procent arbetskraften, det vill säga personer som är antingen sysselsatta eller arbetslösa. I den övriga befolkningen mellan 16 och 64 år var andelen i arbetskraften 88 procent. Andelen i arbetskraften för personer med funktionsnedsättning som innebär en nedsatt arbetsförmåga var 55 procent.

I 2022 års undersökning var andelen som uppgav att de har en funktionsnedsättning drygt 10 procent, vilket motsvarar 669 000 personer i befolkningen 16–64 år. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan män och kvinnor. Andelen av befolkningen som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var drygt 7 procent av befolkningen. Andelen var högre bland kvinnor än bland män. 8,5 procent av kvinnorna bedömde sin arbetsförmåga som nedsatt jämfört med 6,5 procent av männen. Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga deltar generellt sett i lägre grad i arbetskraften, har dubbelt så hög arbetslöshet och väsentligt lägre sysselsättningsgrad än befolkningen i övrigt.

Enligt undersökningen var det en högre andel inrikes födda än utrikes födda som har en funktionsnedsättning. Skillnaden gäller både bland kvinnor och bland män.

I befolkningen 16–64 år var 78 procent sysselsatta 2022. Det motsvarar drygt 5 miljoner personer. Bland dessa hade 7 procent, eller 346 000 personer, en funktionsnedsättning. Andelen sysselsatta bland personer med funktionsnedsättning var 52 procent, att jämföra med 81 procent i övriga befolkningen. Bland personer med funktionsnedsättning som innebär en nedsatt arbetsförmåga var andelen sysselsatta 44 procent.

Andelen personer med funktionsnedsättning i den sysselsatta befolkningen var betydligt lägre än i den icke sysselsatta befolkningen, knappt 7 jämfört med 23 procent. Även andelen med nedsatt arbetsförmåga var lägre i den sysselsatta befolkningen jämfört med den icke sysselsatta befolkningen, drygt 4 jämfört med 19 procent.

Bland sysselsatta personer med funktionsnedsättning bedömde drygt 60 procent att arbetsförmågan var nedsatt. Detta kan jämföras med 83 procent bland icke sysselsatta personer med funktionsnedsättning. Av sysselsatta bedömde 11 procent att funktionsnedsättningen medför mycket nedsatt arbetsförmåga och 49 procent att arbetsförmågan är delvis nedsatt.

Det var en lägre andel bland sysselsatta personer med funktionsnedsättning som arbetar heltid jämfört med övriga sysselsatta befolkningen, 61 procent jämfört med 82 procent. Bland personer med funktionsnedsättning som innebär en nedsatt arbetsförmåga var andelen som arbetar heltid 49 procent. Bland personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga var andelen som arbetar heltid i nivå med övriga befolkningen.

Andelen som arbetar heltid är lägre bland kvinnor än bland män. Det gäller såväl bland personer med funktionsnedsättning som i övriga befolkningen. Bland sysselsatta kvinnor med funktionsnedsättning arbetar 53 procent heltid jämfört med 69 procent av männen.

Personer med funktionsnedsättning som innebär en nedsatt arbetsförmåga arbetade heltid i lägre utsträckning än övriga befolkningen. Det gällde för både män och kvinnor. Bland personer med funktionsnedsättning som innebär en nedsatt arbetsförmåga arbetade 41 procent av kvinnorna heltid och 57 procent av männen.

Andelen arbetslösa i arbetskraften (sysselsatta tillsammans med arbetslösa) bland personer med funktionsnedsättning var 17 procent år 2022. Den var högre jämfört med andelen arbetslösa i arbetskraften i övriga befolkningen som är 8 procent.

Bland personer med en funktionsnedsättning som innebär en nedsatt arbetsförmåga var andelen arbetslösa i arbetskraften 20 procent. År 2022 finns

inga signifikanta skillnader mellan män och kvinnor när det gäller arbetslöshet. Det gäller såväl personer med funktionsnedsättning som övriga befolkningen.

Den vanligaste yrkeskategorin bland sysselsatta personer med funktionsnedsättning är service-, omsorgs- och försäljningsyrken tillsammans med yrken med krav på fördjupad högskolekompetens, 23 respektive 22 procent är sysselsatta inom dessa yrkeskategorier. Samma yrkeskategorier är vanligast i övriga befolkningen men det är en högre andel som arbetar i yrken med krav på fördjupad högskolekompetens, 28 procent, och en lägre andel, 18 procent, inom service-, omsorgs- och försäljningsyrken som är den näst vanligaste yrkeskategorin i övriga befolkningen.

Personer med funktionsnedsättning arbetar i mindre utsträckning i chefsyrken och i högre utsträckning i yrken inom administration och kundtjänst jämfört med övriga befolkningen.

Representationen av kvinnor respektive män skiljer sig en del mellan olika yrkeskategorier. I gruppen sysselsatta personer med funktionsnedsättning arbetar en högre andel kvinnorna inom yrken med krav på fördjupad högskolekompetens samt inom service-, omsorgs- och försäljningsyrken jämfört med män. Män arbetar i högre grad i yrken inom byggverksamhet och tillverkning jämfört med kvinnor.

(c) Targeted measures to reduce the vulnerability of persons with disabilities to unemployment, including temporary special measures and the strengthening of financial incentives for employers, such as tax incentives;

Tillägg till (c)

I regleringsbrevet för 2024 har regeringen gett Arbetsförmedlingen några uppdrag med betydelse för möjligheterna på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning. Bland annat ska Arbetsförmedlingen utveckla inskrivningen och väsentligt korta den tid det i genomsnitt tar att identifiera och registrera funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Detta i syfte att korta ledtider till arbete. Vidare ska myndigheten öka antalet deltagare med lönebidrag för att på så vis se till att fler personer med funktionsnedsättning kommer i jobb. Personer med funktionsnedsättning omfattas även av ett uppdrag om förstärkt stöd för att effektivt sammanföra långtidsarbetslösa med arbetsgivare. I verksamheten ska Arbetsförmedlingen prioritera personer som varit utan arbete i mer än två år, däribland personer med funktionsnedsättning.

Regeringen har föreslagit ändringar i förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel.²⁸⁹ Ändringarna innebär bland annat att det ska bli möjligt att

²⁸⁹ [ändringar-i-forordningen-om-bidrag-till-arbets-hjalpmedel.pdf \(regeringen.se\)](#)

söka bidrag från Försäkringskassan för uppgraderingar av datorbaserade hjälpmedel samt för utbildning för att kunna använda arbetshjälpmedel. Ändringarna ger också Försäkringskassan möjlighet att besluta att helt eller delvis avstå från ett krav på återbetalning för arbetshjälpmedel som inte längre används för avsett ändamål. Ändringarna i förordningen föreslås träda ikraft 1 juni 2024.

Inspektionen för socialförsäkringen har tagit initiativ till en granskning av hur bidrag till arbetshjälpmedel används idag och om det har skett någon förändring över tid.²⁹⁰ Publicering av granskningen är planerad till sista kvartalet 2024.

Under 2018–2020 har åtta kommuner, i samverkan med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR, MFD och Arbetsförmedlingen, genomfört projektet ”Fler vägar in – Breddad rekrytering” med stöd från Europeiska Socialfonden. Syftet var att undersöka arbetssätt för en hållbar strategi gällande kompetensförsörjning och inkludering av personer med funktionsnedsättning i välfärdens yrkesområden samt att undersöka och belysa vilka stödstrukturer som behövs för att åstadkomma en långsiktig etablering på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning, särskilt för dem vars funktionsätt innebär en långvarig kognitiv och/eller intellektuell påverkan. Det övergripande målet var att skapa och sprida erfarenheter och lärande om en verksamhetsorienterad arbetsmarknadsmodell. projektet har tagit fram en guide för att skapa inkluderande arbetsplatser samt en kunskapsutställning som fem forskare bidragit till.²⁹¹

(d) Measures taken to reduce the unemployment rate of and gender pay gap faced by women with disabilities;

Tillägg till (d)

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan tillsammans med Skatteverket, CSN och Pensionsmyndigheten har under 2021-2022 varit så kallad JiM+ myndighet (se vidare Issue 2).

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har även särskilda regeringsuppdrag att fråga om våld. Personer med funktionsnedsättning på gruppnivå generellt är mer utsatta för våld och det finns kunskap om hur det påverkar arbetsförmågan.²⁹²

(e) Steps taken to support persons with disabilities in exercising their right to freely choose or accept employment in work environments that are open,

²⁹⁰ [Granskning av bidrag till arbetshjälpmedel - Inspektionen för socialförsäkringen \(isf.se\)](#)

²⁹¹ [Ta vara på allas kompetens - MFD](#)

²⁹² [Uppdrag om ökad upptäckt av våld m.m. 2022–2024 - Regeringen.se](#)

inclusive and accessible to them, particularly the right to freely chosen work in the labour market;

Tillägg till (e)

Regeringen har infört flera insatser för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att få och behålla ett arbete som exempelvis praktikplatser hos statliga myndigheter 2016–2023. Statskontoret har följt upp insatsen årligen och ska lämna slutrapport i april 2024.²⁹³

Regeringen har genomfört ett antal reformer som syftar till att förbättra möjligheterna för kvinnor och män med funktionsnedsättning att få och behålla jobb. I Sverige har kvinnor och män med funktionsnedsättning tillgång till Arbetsförmedlingens hela utbud av olika arbetsmarknadspolitiska insatser. Men det finns också insatser som är speciellt utformade för kvinnor och män med funktionsnedsättning. Det handlar främst om subventionerade anställningar. Det finns flera former av subventionerad sysselsättning för personer med funktionsnedsättning, t.ex. lönebidrag för utveckling, lönebidrag för sysselsättning och lönebidrag för trygghet samt skyddad anställning hos offentlig arbetsgivare inom kommunen och skyddad anställning hos Samhall AB. Samhall AB är ett svenskt statsägt företag med uppgift att skapa meningsfulla arbeten för kvinnor och män med funktionsnedsättning (se 20 a om att regeringen beslutat om en översyn av Samhall). Gemensamt för lönebidrag och skyddad anställning är att Arbetsförmedlingen bidrar ekonomiskt till arbetsgivarens löneutgifter. Bidraget kompenserar för att arbetsgivaren anpassar arbetet och arbetsplatsen och stödet på arbetsplatsen för individen. Syftet med dessa bidrag är att hjälpa kvinnor och män med funktionsnedsättning att få och behålla ett jobb.

Sedan 2022 genomför Arbetsförmedlingen så kallade kompletterande bedömningar i förhållande till ohälsa/funktionsnedsättning. Syftet med de komplettera bedömningarna är bland annat att bedöma om hur och om funktionsnedsättning påverkar möjligheter till arbete och studier samt identifiera behov av arbetslivsinriktad rehabilitering och stöd som behövs vid en eventuell anställning.

Totalt var antalet män och kvinnor med funktionsnedsättning som hade lönebidrag eller skyddad anställning 2022 ca 80 000 personer.

Regeringen följer noggrant det arbete som Arbetsförmedlingen har inlett i sitt arbete med jämställdhetsintegrering, bland annat i form av jämställdhetsanalyser

²⁹³ Statskontorets redovisning av praktikplatser i statliga myndigheter 2016 – 2023. Slutredovisning ska ske 30 april 2024. [Redovisning av praktik för personer med funktionsnedsättning hos statliga myndigheter \(statskontoret.se\)](https://statskontoret.se/Redovisning-av-praktik-for-personer-med-funktionsnedsattning-hos-statliga-myndigheter)

av arbetsmarknadspolitiska initiativ för kvinnor och män med funktionsnedsättning.

(f) Measures taken to review the use in the labour market of the term “persons with reduced capacities or limitations”.

Tillägg till (f)

Regeringen gav i regleringsbrevet 2021 till Arbetsförmedlingen i uppdrag att analysera hur de arbetar med personer med funktionsnedsättning som har nedsatt arbetsförmåga.²⁹⁴ I uppdraget ingick att analysera förutsättningarna för att göra bedömningar tidigt vid arbetslöshet, vilka underlag som bör ligga till grund för bedömningen samt hur väl interna rutiner efterlevdes. Myndigheten skulle vidare vidta åtgärder för att åtgärda identifierade brister.

I slutsatserna skriver Arbetsförmedlingen:

Arbetsförmedlingen bedömer att det nya arbets sättet med kompletterande bedömning i förhållande till ohälsa/funktionsnedsättning i kombination med övriga åtgärder som myndigheten vidtar med anledning av bristerna, leder till bättre förutsättningar att i ett tidigt skede identifiera och bedöma hur funktionsnedsättning påverkar arbetsförmågan. Det skapar också en ökad kvalitet i dokumentationen av bedömningar och beslut. Vi ser även att detta kommer öka möjligheten att följa upp hur myndighetens bedömningar om stödinsatser påverkar utfall till arbete.

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

Från och med 2019 och framåt har Arbetsförmedlingen genomfört stora organisatoriska förändringar som har ändrat och i vissa fall försvårat förutsättningarna för myndigheten att erbjuda stöd och insatser till personer med funktionsnedsättning. På grund av minskat förvaltningsanslag reducerade Arbetsförmedlingen antalet arbetsförmedlare och professioner inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Samtidigt har Arbetsförmedlingen ändrat sitt sätt att möta sina kunder genom en generalisering av service på distans via digitala tjänster och minskat sin lokala närvaro.

Möjligheten till arbete för personer med funktionsnedsättning.

Arbetsförmedlingen införde också ett nytt ärendebaserat arbets sätt som kan försvåra tillgången till vägledning och stöd för arbetssökande i behov av detta. Arbetssökande har inte längre tillgång till en ansvarig arbetsförmedlare och

²⁹⁴ [Förekomst av funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, återrapport \(arbetsformedlingen.se\)](https://arbetsformedlingen.se)

kommer i stället i kontakt med ett flertal handläggare inom olika kompetensområden och olika typer av processer.²⁹⁵

Arbetsförmedlingen konstaterar att det skett en minskning i antalet inskrivna unga med funktionsnedsättning. Detta tros bero på myndighetens bristande rutiner att tidigt identifiera och registrera funktionsnedsättningar hos unga.

Sedan 2010 har antalet personer i daglig verksamhet ökat med 25 procent och motsvarade cirka 40 000 personer 2020. Under covid-19-pandemin minskade många kommuner på den dagliga verksamheten på grund av risken för smittspridning, vilket har bidragit till en ökad isolering och ohälsa som särskilt drabbat personer med intellektuell funktionsnedsättning och autism.

Covid-19-pandemin har även påverkat arbetsmarknadsstöden negativt då en försämrad arbetsmarknad och ökad smittspridning innebar färre subventionerade anställningar och anställningar med lönestöd. Sedan 2020 har Arbetsförmedlingens stödinsatser till personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (såsom bidrag till hjälpmedel, lönebidrag och tolk) minskat. I december 2020 genomfördes 69 525 särskilda insatser till personer med nedsatt arbetsförmåga. Samma månad 2022 hade antalet sjunkit till 62 628. Det var färre kvinnor än män som får stödinsatser för nedsatt arbetsförmåga.²⁹⁶

²⁹⁵ MFD:s uppföljning 2022/23 och [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021 - MFD](#)

²⁹⁶ MFD. 2023. Uppföljning av funktionshinderpolitiken 2022 och [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 - MFD](#)

Issue 21 Adequate standard of living and social protection (art. 28)

21. Please provide information about:

(a) The extent to which the “guaranty benefit” adequately covers the living costs of persons with disabilities, including for food, accommodation, transport, rehabilitation and medical care, and any existing differences among municipalities;

Tillägg till (a)

Många statliga bidrag och ersättningar höjs årligen tack vare att det så kallade prisbasbeloppet regelbundet räknas upp. Beräkningen görs av SCB utifrån rådande prisläge och inflation och fastslås av Regeringen. För 2024 är prisbasbeloppet 57 300 kronor. Det är en höjning med 9,14 procent jämfört med 2023 års prisbasbelopp. Denna årliga uppräknings galler även flera av de bidrag och förmåner som är direkt riktade till personer med funktionsnedsättning; Sjukersättning, aktivitetsersättning, omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning. Se vidare nedan angående dessa förmåner.

Inspektionen för Socialförsäkringen visar i en rapport 2022 att garantiersättningen i sjukersättningen, i likhet med andra garantiersättningar i Socialförsäkringen, har sjunkit i relation till reallöneutvecklingen. Att sjukersättningen och andra bidrag är kopplade till prisbasbeloppet innebär bara att ersättningarnas reala värde, det vill säga köpkraften, bevaras över tid. Ökningen sker dock inte i samma takt som ökningen av real lönerna. ISF:s analys visar att det glapp som uppstår mellan löneindex och prisindex har blivit större de senaste decennierna. Därmed ersätter Socialförsäkringen en allt mindre andel av den förlorade arbetsinkomsten när individer inte kan arbeta.²⁹⁷

1 januari 2022 höjdes dock garantinivån för sjukersättning till 2,78 prisbasbelopp för en person som fyllt 30 år. Detta motsvarade en ersättning på 11 190 kronor i månaden. Denna höjning av sjuk- och aktivitetsersättningen har dock i praktiken inte lett till någon större förbättring av de ekonomiska förutsättningarna för den berörda gruppen på grund av ökade kommunala avgifter i kombination med den kraftiga inflationsutveckling som skett.²⁹⁸

²⁹⁷ [Utvecklingen av socialförsäkringsförmånerna under de senaste 30 åren - Inspektionen för socialförsäkringen \(isf.se\)](#)

²⁹⁸ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 \(mfd.se\)](#)

Riksförbundet FUB har årligen sedan 2014 tagit fram rapporten ”Fångad i fattigdom?”,²⁹⁹ som är en undersökning av inkomster och utgifter för personer med intellektuell funktionsnedsättning. FUB:s analys visar att, eftersom prisbasbeloppet följer prisernas nivåer istället för löneutvecklingen, har inkomstskillnaderna ökat under lång tid. Mellan år 2003 och år 2020 ökade medellönen med 52 procent. Under samma period har sjuk- och aktivitetsersättningen endast ökat med 29 procent.

Analysen från FUB visar också att personer med intellektuella funktionsnedsättningar som är hänvisade till ersättningar från socialförsäkringssystemet för sin försörjning har en dålig inkomstprognos, då de i stort har samma ersättning hela livet. Dessutom har personer som bor i LSS-bostad mycket små möjligheter att påverka sin ekonomiska situation genom att flytta till en bostad med lägre hyra eller förvärvsarbete.

Eftersom merkostnadsprincipen inte tillämpas på hyror, och det statliga bostadstillägget inte har höjts i takt med hyornas storlek kan den disponibla inkomsten bli mycket låg. Kommunernas självstyre gör också att avgifter ser olika ut beroende på var i landet den enskilde bor.

(b) How recent reforms in the national insurance system have improved the living conditions of persons with disabilities;

Tillägg till (b)

Den 1 januari 2019 infördes två nya förmåner inom socialförsäkringen: merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag. Förmånerna ersätter successivt de tidigare förmånerna handikappersättning och vårdbidrag.

Vuxna som på grund av sin funktionsnedsättning har merkostnader kan från januari 2019 ansöka om merkostnadsersättning. Föräldrar som har merkostnader på grund av sitt barns funktionsnedsättning kan också ansöka om merkostnadsersättning. Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan även ansöka om omvårdnadsbidrag för omvårdnaden och tillsynen för barnen. Även personer som likställs med föräldrar kan ansöka om förmånerna för sina barn. Syftet med reformen var bland annat att de nya förmånerna ska vara tydligare och mer transparenta samt mer tidsenliga än de tidigare motsvarigheterna.

Reformen innebär att vuxna med funktionsnedsättning numera enbart kan få ersättning för sina merkostnader. Det betyder att vuxna personer som får hjälp av exempelvis anhöriga utan kostnad inte får tillgodoräkna sig detta när de ansöker om ersättning. Men om den sökande har kostnader för att tillgodose ett hjälpbehov

²⁹⁹ [Fångad i fattigdom? - FUB](#)

kan dessa räknas med som grund för rätt till ersättning, till exempel kostnader för hemtjänst.

Inspektionen för Socialförsäkringen (ISF) har på uppdrag av regeringen utvärderat det reformerade stödet merkostnadsersättning.³⁰⁰ Granskningen visar att regelverket har blivit tydligare, men att det är svårt för många som ansöker att förstå vad en merkostnad är. Cirka 50 procent av de som ansöker för egen del och över 90 procent av föräldrarna som ansöker för sina barn får avslag. I sin rapport från mars 2023 att det kan finnas en felaktig förväntan hos de som ansöker på vad ersättningen ska täcka. Många söker för kostnader som inte är merkostnader enligt lagstiftningen. ISF skriver att den höga andelen avslag kan vara problematisk på flera sätt. En felaktig förväntan på vad ersättningen ska täcka riskerar att påverka Försäkringskassans förtroende negativt. Det innebär också onödiga kostnader och administration för Försäkringskassan, eftersom förmånen är utredningskrävande. ISF rekommenderar bland annat regeringen att följa utvecklingen i andelen avslag i mer-kostnadsersättning för barn. Om den höga andelen avslag kvarstår över tid bör regeringen över-väga om några åtgärder behöver vidtas vad gäller utformningen av ersättning för merkostnader för barn med funktionsnedsättning.

ISF:s granskning visar också att antalet vuxna som har någon av ersättningarna handikappersättning eller merkostnadsersättning har minskat med cirka 7 500 personer, från över 61 900 mottagare i december 2018 till sammanlagt strax under 54 400 mottagare för de båda ersättningarna i december 2022. Granskningen ger inte svar på om minskningen beror på att det har blivit svårare att bli beviljad merkostnadsersättning än handikappersättning, eller om det finns andra förklaringar, som till exempel att regelverket är förändrat så att det inte längre går att få ersättning för hjälpbehov.

Under 2020, 2021 och 2022 har några mindre regelförändringar genomförts i Socialförsäkringen med syfte att öka den ekonomiska tryggheten och flexibiliteten i sjukförsäkringen samt att öka förståelsen för regelverket och därigenom stärka sjukförsäkringens legitimitet. Bland annat har det blivit enklare att skjuta upp den tidsgräns efter vilken individens arbetsförmåga måste prövas mot normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden istället för hos den egna arbetsgivaren. Det har också blivit lättare att som partiellt sjukskriven arbeta deltid med oregelbundna arbetstider. En särskild utredare har fått i uppdrag att utvärdera ovan beskrivna förändringar i sjukförsäkringens regelverk. Utredningen ska redovisas senast 1 mars 2024.³⁰¹

³⁰⁰ [Från handikappersättning och vårdbidrag till merkostnadsersättning - Inspektionen för socialförsäkringen \(isf.se\)](#)

³⁰¹ [Utvärdering av förändringarna i sjukförsäkringens regelverk \(regeringen.se\)](#)

Den 1 juli 2018 trädde en ny lag om bostadsanpassningsbidrag i kraft. Lagen syftar till att genom bidrag till anpassning av bostäder ge personer med funktionsnedsättning möjlighet till ett självständigt liv i eget boende. Kommunerna ansvarar för bidraget och Boverket har tillsyn över hur lagen tillämpas. Under flera år har såväl antalet ansökningar som antalet beviljade bidrag och bidragssummor minskat.

På uppdrag av Regeringen år 2022 har Boverket utvärderat den nya lagen om bostadsanpassningsbidrag och analyserat hur den har påverkat utvecklingen av bidraget.³⁰² I utvärderingen har Boverket inte funnit något som pekar på att lagändringen år 2018 skulle ha påverkat möjligheten att vare sig ansöka om bidrag eller att bevilja bidrag från kommunernas sida. Istället har förändringen pågått en längre tid och påverkats av en mängd faktorer, bland annat demografi och bostadsbestånd.

I redovisningen av uppdraget har Boverket föreslagit flera förändringar. Bland annat föreslogs åtgärder för att åter göra rullstolsgarage bidragsberättigade. Boverket ser även behov av förtydliganden när det gäller vem som ska företräda barn under 18 år när föräldrarna inte bor tillsammans. Vidare föreslås ökade möjligheter för ägare av flerbostadshus att överta bostadsanpassningsbidrag samt en möjlighet till reparationsbidrag efter ett övertagande. Boverket anser vidare att de som bor i familjehem för barn eller ungdomar enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) åter ska kunna beviljas bostadsanpassningsbidrag och att det tydligare ska framgå att en medboende till en person som beviljats ett biståndsbedömt boende ska kunna beviljas bostadsanpassningsbidrag. Personer i biståndsbedömt boende ska också kunna erhålla reparationsbidrag även till inredning eller anordning som inte är av tekniskt slag.

(c) Measures taken to reduce poverty among persons with disabilities.

Tillägg till (c)

Skatten för pensionärer över 66 år har sänkts 2023 och 2024.

Se ovan under 21 a-b.

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

I MFD:s uppföljning av funktionshinderpolitiken 2022 konstateras att Covid-19-pandemin hade stor inverkan på arbetsmarknaden och andelen personer i sysselsättning minskade för första gången på 10 år. Inflation, räntehöjningar och stor osäkerhet kring den ekonomiska utvecklingen gör att försämrade ekonomiska

³⁰² [Utvärdering av lagen \(2018:222\) om bostadsanpassningsbidrag - Boverket](#)

levnadsvillkor väntas och att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden riskerar att få det svårare att få jobb.³⁰³

Personer med funktionsnedsättning har i större utsträckning sämre ekonomiska förutsättningar än den övriga befolkningen. SCB:s undersökning om levnadsförhållanden visar att den disponibla inkomsten är lägre för personer med funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen. Det är också vanligare att personer med funktionsnedsättning har låg ekonomisk standard, det vill säga en disponibel inkomst som är lägre än 60 procent av medianinkomsten för hela befolkningen när hänsyn tagits till hushållets försörjningsbörda. Det gäller 25 procent av personer med funktionsnedsättning jämfört med 12 procent i den övriga befolkningen.³⁰⁴

Personer med funktionsnedsättning upplever i större utsträckning att det är svårt eller mycket svårt att få hushållets ekonomi att gå ihop. Det gäller 20 procent av personer med funktionsnedsättning. I den övriga befolkningen är motsvarande andel 7 procent. 38 procent av personer med funktionsnedsättning kan inte klara av att betala en oväntad utgift på 13 000 kronor inom en månad utan att låna eller be om hjälp. Motsvarande andel i den övriga befolkningen är 17 procent.³⁰⁵

³⁰³ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 \(mfd.se\)](#)

³⁰⁴ [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022 \(mfd.se\)](#)

³⁰⁵ [Sämre ekonomi för personer med funktionsnedsättning \(scb.se\)](#)

Issue 22 Participation in political and public life (art. 29)

22. Please provide information about measures taken:

(a) To ensure the full accessibility of voting procedures, voting environment, facilities and materials, and training provided to polling staff;

Tillägg till (a)

I mars 2020 beslutade regeringen om direktiv en kommitté för stärkt skydd mot manipulationer av valsystemet.³⁰⁶ Bland annat fick kommittén i uppgift att överväga och lämna förslag till åtgärder som kan förbättra möjligheten för väljargrupper med svårighet att utnyttja sin rösträtt. I januari 2021 lämnade utredningen delbetänkande Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen.³⁰⁷ I december 2021 överlämnade kommittén sitt slutbetänkande Säkerhet och tillgänglighet vid val.³⁰⁸ Bland annat gjordes ändringar i vallagen gällande att väljaren ensam ska göra iordning sina valsedlar bakom en skärm, men att väljare med funktionsnedsättning har rätt att få hjälp med detta av en röstmottagare eller en person som väljaren själv valt. Denna ändring i vallagen trädde i kraft den 1 februari 2022.³⁰⁹

Valmyndigheten informerar genom ett utbildningsmaterial samtliga röstmottagare om skyldigheten att hjälpa väljare med funktionsnedsättning, om att röstmottagare har tystnadsplikt och att väljaren har rätt att välja någon annan att hjälpa till. Länsstyrelserna tillhandahåller materialet och utbildar valnämnderna. Inför valet 2022 tog MFD tillsammans med länsstyrelserna fram en informationsfilm särskilt riktad till röstmottagare om tillgänglighet och bemötande av väljare med funktionsnedsättning.³¹⁰

Inför de allmänna valen 2022 gav Myndigheten fr tillgängliga medier ut boken "Dags att rösta" som såldes i 2230 exemplar och laddades ner som PDF 46 000 gånger.³¹¹ Informationssidorna "Alla väljare" med information om politik och om att rösta på lätt svenska hade 1,8 miljoner sidvisningar, en ökning med 74 procent mot perioden innan. Antalet användare var 386 000 varav många personer har läst flera artiklar. Sajten hade nya användare och antalet unika sidvisningar ökade med

³⁰⁶ [Stärkt skydd mot manipulationer av valsystemet - Regeringen.se](#)

³⁰⁷ [Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen - Regeringen.se](#)

³⁰⁸ [Säkerhet och tillgänglighet vid val - Regeringen.se](#)

³⁰⁹ [SFS2021-1328.pdf \(svenskorfattningssamling.se\)](#)

³¹⁰ [Utbildning av röstmottagare - MFD](#)

³¹¹ [8 Sidor - 8 Sidors bok om valet](#)

nästan 300procent i jämförelse med perioden som föregick. Denna sida har varit välbesökt och många har tittat länge på en artikel eller en video. Ett bildspel om hur man röstade hade över 33 000 sökningar.

Inför de allmänna valen 2022 utvecklade MFD checklistan för tillgängliga val ytterligare efter inspel från ett nätverk av valnämnder som engagerat sig särskilt i frågan. MFD utvecklade även andra stöd till valnämnderna. Till exempel en sida med samlad information om val och att rösta i tillgängliga format och ett tjugotal artiklar om kommuners och andra aktörers initiativ och arbetsätt för att göra valen mer tillgängliga och inkluderande och för att främja ett ökat valdeltagande bland personer med funktionsnedsättning.³¹² I arbetet prioriterade MFD att beskriva insatser med inriktning på väljare med intellektuell funktionsnedsättning och på unga väljare med funktionsnedsättning.

MFD skickade checklistan och övrigt material till samtliga valnämnder och presenterade även materialen i samband med konferenser som organiserades av Valmyndigheten, Sveriges Kommuner och Regioner samt Länsstyrelser.

MFD organiserade tre seminarier, två inför valet och ett efter, där aktörer med ansvar eller särskilt intresse för frågor som tillgängliga val och att främja ett ökat valdeltagande bland personer med funktionsnedsättning. Organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning medverkade vid seminarierna.

I Valmyndighetens enkät till valnämnderna (kommunerna) efter de allmänna valen 2022 rapporterade 86procent att de använt checklistan för tillgängliga val. Många kommuner upplever dock fortfarande utmaningar med att finna lokaler som är helt tillgängliga, detta trots att kommunerna i hög utsträckning använder offentliga lokaler som till exempel skolbyggnader.³¹³

Inför Europaparlamentsvalet har EU-kommissionen publicerat en vägledning om tillgängliga val inklusive goda exempel.³¹⁴

Inför Europaparlamentsvalet 2024 har Valmyndigheten publicerat information om att väljare med funktionsnedsättning kan få hjälp att lägga sin röst, att röstmottagare har tystnadsplikt och att väljaren även kan välja en annan person som kan hjälpa till.³¹⁵

³¹² [Tillgängliga val \(mfd.se\)](https://mfd.se)

³¹³ Valmyndighetens hemsida (december 2023):
val.se/download/18.2e258d6a185efb8ea93cda/1687961041029/erfarenhetsrapport-val-2022.pdf

³¹⁴ [Guide of good electoral practices in Member States addressing the participation of citizens with disabilities in the electoral process - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/electoral/good-practices)

³¹⁵ [Hjälp vid röstning i lokal | Valmyndigheten](https://valmyndigheten.se/hjalp-vid-rostning-i-lokal)

Inför valet till Europaparlamentet 2024 har MTM publicerat en version av boken Dags att rösta som är anpassad för EU-valet³¹⁶ och förbereder även andra aktiviteter inför.

I februari 2024 organiserar Valmyndigheten ett arbetsmöte med tjugo organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning för att identifiera tillgänglighetsbehov i samband med val och med fokus röstningsprocessen (inför, under och efter).

Inför Europaparlamentsvalet 2024 organiserar Sveriges Kommuner och Regioner fyra regionala konferenser dit samtliga kommuners valnämnder är inbjudna. Tillgänglighet är ett tema som diskuteras. Valmyndigheten, MFD och kommuner som arbetar på lovande sätt med tillgänglighet medverkar. MFD presenterar bland annat sitt stödmaterial.

(b) To ensure the right of all persons with disabilities to vote through secret ballot, on their own or to be assisted by a person of their choice and with full respect of their free expression of will;

Tillägg till (b)

Valmyndigheten utreder för tillfället hur väljare med synnedsättning ska kunna rösta självständigt och med bevarad valhemlighet. Valmyndigheten har tidigare haft samarbete med forskningsinstitutet RISE och organisationer som företräder personer med nedsatt syn inklusive unga om att ta fram prototyper av tekniska hjälpmedel för att rösta självständigt med bibehållen valhemlighet.

Valsedlar och information om valet på punktskrift kan beställas via Valmyndighetens hemsida.

Sedan valet 2022 kan väljare med funktionsnedsättning få hjälp att göra i ordning sin röst av röstmottagare eller av en person som väljaren själv har valt. Att påverka väljaren om vad hen ska rösta på är olagligt enligt brottsbalken.³¹⁷

Väljare med funktionsnedsättning kan rösta hemifrån eller en någon annan plats som passar med hjälp av ambulerande röstmottagare som kommer till väljaren för att genomföra rösthandlingen. Kommunerna informerar om detta via sina valnämnder. 2022 röstade 15 267 personer på det sättet i de allmänna valen.³¹⁸ Inför EU-valet 2024 har Valmyndigheten publicerat uppdaterad information om denna möjlighet.³¹⁹ Väljare med funktionsnedsättning kan också rösta genom

³¹⁶ [Dags att rösta EU-valet 2024 \(8sidor.se\)](#)

³¹⁷ [Brottsbalk \(1962:700\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

³¹⁸ [Erfarenheter från valen 2022](#)

³¹⁹ [Rösta med ambulerande röstmottagare | Valmyndigheten](#)

bud.³²⁰ Enligt Valmyndighetens erfarenhetsrapport från 2022 röstade 311 väljare med bud.³²¹

Valmyndigheten har publicerat information om valsystemet och om att rösta på teckenspråk³²² och lättläst³²³. Informationen finns tillgängligt inläst genom talboksbiblioteket Legimus som handhas av Myndigheten för tillgängliga medier.³²⁴ Väljare kan beställa valmaterial på punktskrift från Valmyndigheten.

(c) To provide support to persons with disabilities elected to public positions;

(d) To allow access to information in all formats for persons with disabilities, to enable them to stand as candidates on an equal basis with persons without disabilities.

Tillägg till (c) och (d)

Offentliga miljöer omfattas av diskrimineringslagen där bristande tillgänglighet är en grund för diskriminering.³²⁵ All digital offentlig förvaltning ska enligt lagen om tillgänglighet i digital förvaltning vara tillgänglig, detta även i enlighet med EU:s webbtillgänglighetsdirektiv.³²⁶ Arbetsgivare har särskilt ansvar för arbetsplatsens tillgänglighet.³²⁷

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

I juni 2018 gav regeringen en kommitté i uppdrag att planera och samordna aktiviteter med anledning av Sveriges firande av 100 år av lika rösträtt för kvinnor och män 2021.³²⁸ Inom ramen för detta initiativ fick MFD ett uppdrag av regeringen att beskriva demokratins utveckling för personer med intellektuell funktionsnedsättning. I Sverige fick personer som tidigare varit omyndigförklarade rösträtt 1989 och kunde använda sin rösträtt första gången i riksdagsvalet 1991.³²⁹ Bland annat tog MFD fram en tidslinje för demokratins

³²⁰ [Rösta med bud | Valmyndigheten](#)

³²¹ [Erfarenheter från valen 2022](#)

³²² [Teckenspråk | Valmyndigheten](#)

³²³ [Lättläst | Valmyndigheten](#)

³²⁴ mtm.se/contentassets/09c370aaa2ae4b7192cf0d5cc42de813/1_information_om_rostning.mp3

³²⁵ [Bristande tillgänglighet är en form av diskriminering | DO](#)

³²⁶ [Digital tillgänglighet | Digg](#)

³²⁷ [Ansvar för tillgänglighet - Arbetsmiljöverket \(av.se\)](#)

³²⁸ [Vår demokrati – värd att värna varje dag - Regeringen.se](#)

³²⁹ [Demokratins utveckling - MFD](#)

historia för personer med intellektuell funktionsnedsättning, en kunskapsöversikt och flera informationsfilmer. Materialet har använts i många olika sammanhang.

Statistiska Centralbyråns analyser av valdeltagandet i tidigare riksdagsval 2018 och 2022 samt i Europaparlamentsvalet 2019 visar alla att en lägre andel personer med funktionsnedsättning röstade jämfört med befolkningen i stort. Det finns skillnader i deltagandet beroende på typ av funktionsnedsättning och kön i förhållande till befolkningen i övrigt.

I de allmänna valen 2018 deltog personer med synsvårigheter, nedsatt rörelseförmåga, svåra besvär av oro, ångest och ängslan, stora problem på grund av dyslexi/dyskalkyli, neuropsykiatrisk diagnos samt i hög grad nedsatt aktivitetsförmåga som röstar i lägre grad. Valdeltagandet var lägre bland såväl män som kvinnor med en funktionsnedsättning jämfört med övriga män och kvinnor i befolkningen. Bland dem med en funktionsnedsättning kan inga skillnader i valdeltagande konstateras mellan män och kvinnor. I övriga befolkningen röstade kvinnor i större utsträckning än män.³³⁰

Vid Europaparlamentsvalet 2019 var valdeltagandet lägre bland personer med funktionsnedsättning jämfört med övriga befolkningen. Skillnaden var 11 procent mellan kvinnor med och utan funktionsnedsättning men bara 1 procent mellan män med och män utan funktionsnedsättning.³³¹

Statistiska centralbyrån, SCB, analys av valdeltagandet vid de allmänna valen 2022 visar att valdeltagandet bland personer med funktionsnedsättning var 76 procent, att jämföra med 87 procent bland befolkningen i övrigt.³³²

MUCF hade uppdrag från regeringen att organisera skolval till riksdagen 2022. Skolvalet är en nationell satsning sedan 2022 och vänder sig till högstadiet och gymnasiet. Det har blivit en av Sveriges största demokratisatsningar för unga. Huvudsyftet är att unga ska få större förståelse för valdeltagandet. Att man ska kunna valdeltagandet, hur det fungerar, men också att man förstår att man kan göra sin röst hört här och nu.

Förutom Skolvalet jobbar MUCF med mellanvalsdemokratin. Bland annat med Demokratihandboken från engagemang till inflytande³³³ som är ett stöd till skolor och andra aktörer som jobbar med demokrati.

³³⁰ [Valdeltagandet vid de allmänna valen 2018 \(scb.se\)](#)

³³¹ [Valdeltagandet vid Europaparlamentsvalet 2019 \(scb.se\)](#)

³³² [Deltagandet i de allmänna valen 2022 \(scb.se\)](#)

³³³

https://www.mucof.se/sites/default/files/2021/09/Demokratihandboken_TANP_INTER.pdf

2022 hade MUCF ett särskilt fokus på att få med fler särskolor och gymnasiesärskolor detta skolval. Bland annat har myndigheten lyft materialet Prata demokrati i gymnasiesärskolan.³³⁴ Även byggt upp två demokratimentorsnätverk, ett för lärare och ett för elever. Grundtanken var att man är mer benägen att stödja någon som är i samma situation som en själv, snarare än en myndighetsperson. MUCF bjöd in många till nätverket där Skolverket och Myndigheten för tillgängliga medier var med.

Tretton skolor beställde valsedlar med information på punktskrift. Sjutton elever använde dessa i sitt val. Nyhetsbrev skickades ut, bland annat ett riktat till anpassade skolor. Information om hur man gör valet tillgängligt, inklusive lättläst information, skickades till alla skolor eftersom att de flesta elever med tillgänglighetsbehov inte finns i anpassade skolor. MUCF direktsände en valvaka dagen efter det nationella valet. Valvakan textades och teckenspråkstolkades. Ett av reportagen som visades under valvakan handlade om skolvalet i en anpassad skola.³³⁵

Enligt MUCF:s uppföljning av deltagande i skolvalet 2022 deltog 40procent av särskolorna medan 60procent av de reguljära skolorna.³³⁶ Inför Europaparlamentsvalet har MUCF publicerat information om olika typer av material för att främja demokrati och deltagande i skolval i de anpassade skolformerna.³³⁷

Ett fyraårigt forskningsprojekt om hinder och möjligheter för personer med intellektuell funktionsnedsättning att delta i allmänna val pågår under ledning av forskare vid Uppsala universitet. Projektet finansieras av vetenskapsrådet och avslutas 2025.³³⁸

Inför och efter de allmänna valen 2022 genomförde MFD ett antal aktiviteter som syftat till att förbättra tillgänglighet och främja ett ökat valdeltagande bland personer med funktionsnedsättning. Bland annat organiserade MFD tre seminarier för aktörer och organisationer med ansvar eller särskilt intresse för tillgänglighet och delaktighet i samband med val. Personer med intellektuell funktionsnedsättning och unga med funktionsnedsättning har varit särskilt prioriterade i arbetet.³³⁹

³³⁴ [Prata demokrati i gymnasiesärskolan | MUCF](#)

³³⁵ [Valvaka med Skolval 2022! | MUCF](#)

³³⁶ [Resultat i Skolval 2022 | MUCF](#)

³³⁷ [Skolval i anpassad skola | MUCF](#)

³³⁸ [Hinder och möjligheter för intellektuellt funktionsnedsattas politiska deltagande - Statsvetenskapliga institutionen - Uppsala universitet \(uu.se\)](#)

³³⁹ [Tillgängliga val - MFD](#)

Issue 23 Culture, recreation, leisure and sports (art. 30)

23. Please provide information on the national strategy to protect the right to participate in leisure, sports and cultural activities in an inclusive manner, and describe the extent to which austerity measures affected this right.

MFD:s övriga tillägg och kommentarer

Kulturrådet och Riksantikvarieämbetet ingår har uppdrag inom den nya strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.

Kulturrådet har ett antal minimikrav på tillgänglighet kopplade till vissa bidrag som fördelas av Kulturrådet, och för det statliga bidrag som fördelas inom Kultursamverkansmodellen.³⁴⁰

Riksantikvarieämbetet har samlat information om tillgänglighet på sin webbplats för att främja tillgängligt kulturarv och tillgänglig information om kulturarv.³⁴¹

2020 fick Myndigheten för tillgängliga, MTM, medier i uppdrag av regeringen att se över hur taltidningsverksamheten kan utvecklas och anpassas till användarnas behov av, och tillgång till, nyheter och samhällsinformation i ett modernt medielandskap.³⁴² MTM lämnade sin rapport 2021.³⁴³

2020 gav regeringen MFD i uppdrag att ta fram ett stödmaterial till kommuner och andra aktörer i syfte att främja en aktiv fritid för personer med funktionsnedsättning. Uppdraget genomfördes i dialog med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sveriges Kommuner och Regioner och andra relevanta aktörer.³⁴⁴ På MFDs hemsida har myndigheten samlat olika typer av stöd för en aktiv fritid för personer med funktionsnedsättning.³⁴⁵

2021 kom Statskontorets rapport med analys om hur regeringen styr fördelningen av de statsbidrag som främst ska stödja verksamheter inom kultur, idrott och friluftsliv. Statskontoret har också analyserat hur myndigheterna Kulturrådet, Naturvårdsverket, Boverket, länsstyrelserna samt de ideella organisationerna

³⁴⁰ [Bidrag för Tillgängligt kulturliv \(kulturradet.se\)](https://www.kulturradet.se)

³⁴¹ [Tillgängligt kulturarv | Riksantikvarieämbetet \(raa.se\)](https://www.raa.se)

³⁴² [Uppdrag till Myndigheten för tillgängliga medier att göra en översyn av taltidningsverksamheten - Regeringen.se](https://www.regeringen.se)

³⁴³ [taltidningsutredning-en-taltidning-i-takt-med-tiden.pdf \(mtm.se\)](https://www.mtm.se)

³⁴⁴ [Uppdrag för främjande av aktiv fritid för personer med funktionsnedsättning - Regeringen.se](https://www.regeringen.se)

³⁴⁵ <https://www.mfd.se/verktyg/stod-for-att-framja-en-aktiv-fritid/>

Riksidrottsförbundet och Svenskt Friluftsliv tar hänsyn till tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning när de fördelar dessa bidrag.³⁴⁶ I regeringens friluftslivspolitik specificeras tio friluftsmål. Ett av målen är tillgänglig natur för alla, vilket innebär att alla människor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet. Områden med god tillgänglighet finns utpekade, är kända och uppskattade och förvaltas långsiktigt. Tillgängligheten har hög prioritet inom planering, information och förvaltning av natur- och kulturlandskapet samt andra områden av betydelse för friluftslivet. Stora utmaningar för målet är nåbarhet med kollektivtrafik samt bristande information om naturområden. Ökat intresse för utevistelse i naturen ställer högre krav på tillgång, tillgänglighet till och skötsel av natur. Vägledning från nationella myndigheter om grönplanering samt livsmiljöers och vardagsnära naturs betydelse för god och jämlik hälsa ger stöd till kommuner och andra aktörer att arbeta med tillgänglighet vid planering och förvaltning av natur- och kulturområden. Effekter av klimatförändringen samt försämrat ekonomiskt läge i samhället är utmaningar som begränsar tillgängligheten till naturen.³⁴⁷

2022 fick Gymnastik- och idrottshögskolan, Centrum för idrottsforskning (CIF) i uppdrag av regeringen att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid. Plattformen ska utveckla, samla och förmedla kunskap, utifrån ett folkhälsoperspektiv och principen om universell utformning samt med ett innovativt förhållningssätt, för att samhället ska nå såväl breda som nya grupper av idrotts-, motions- och friluftslivsutövare.³⁴⁸

³⁴⁶ [Statsbidrag till kultur, idrott och friluftsliv \(statskontoret.se\)](https://statskontoret.se)

³⁴⁷ [Tillgänglig natur för alla \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

³⁴⁸ [Uppdrag till Centrum för idrottsforskning - Regeringen.se](https://regeringen.se)

Issue 24 Statistics and data collection (art. 31)

24. Please provide information on:

(a) The status of the voluntary follow-up system on statistics and the collection of data on persons with disabilities;

Tillägg till (a)

MFD:s uppföljning av offentliga aktörer genomförs fortsatt årligen i form av en digital enkät. Den senaste genomfördes hösten 2023. Enkätresultatet publiceras i tre rapporter i februari 2024. Data från denna uppföljning tillhör inte Sveriges officiella statistik. Det är därmed inte obligatoriskt för myndigheter, kommuner och regioner att besvara enkäterna. Bland de nationella myndigheterna har dock omkring fem sjättedelar svarat, medan tre fjärdedelar av regionerna och tre femtedelar av kommunerna har svarat.

(b) The development of data-collection tools and indicators in accordance with the human rights-based approach to disability, and the criteria and formula used;

Tillägg till (b)

Regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken, som beslutades 2021 innebär en förstärkning av möjligheterna att kunna följa utvecklingen mot det nationella målet för funktionshinderspolitiken. I Strategin skriver Regeringen att En förstärkning av underlag och data genom förbättrad uppföljning behövs, bland annat för att kunna vidta ändamålsenliga åtgärder, eller inför framtagning av handlingsplaner på olika nivåer inom funktionshinderområdet.³⁴⁹

Under 2023 samarbetade MFD med Begripsam AB i ett pilotprojekt för att utveckla en undersökningspanel som riktas till personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Syftet har varit att fler personer med olika typer av funktionsnedsättningar ska kunna involveras i myndighetens undersökningar och på det sättet bredda Myndighetens kunskaper. Pilotprojektet har framför allt fokuserat på personer med intellektuell funktionsnedsättning, men förhoppningen är att den ska passa även för personer med till exempel afasi, hjärntrötthet, kognitiv svikt, minnessvårigheter och koncentrationssvårigheter. Ett frågeverktyg som baseras på både pictogram, textstöd, ljudstöd och förenklade frågeformat är

³⁴⁹ [Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/strategi-for-systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-2021-2031)

under utveckling. Detta kan användas på telefon eller dator, men även helt utan digitala plattformar. MFD har också en ambition att utveckla en undersökningspanel som riktas till anhöriga till personer med funktionsnedsättning.

Se vidare under Issue 24.

Tillägg till (c)

I september 2021 fick Statistiska centralbyrån (SCB) ett nytt uppdrag att ta fram och redovisa statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. I uppdraget ingick att utvärdera den definition av funktionsnedsättning som har tagits fram i regeringsuppdraget när det gäller statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Denna del av uppdraget redovisades i maj 2022. SCB ska även årligen redovisa statistik och data om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, inklusive barn och ungdomar med funktionsnedsättning. I uppdraget ingick också att skapa ett registerbaserat mått över personer med funktionsnedsättning, som ska kunna användas som bakgrundsvariabel för att redovisa annan statistik. Denna del redovisades i januari 2024. Dessutom ingick att rapportera skillnader mellan olika mått som syftar till att mäta aktivitets- eller funktionsnedsättning. Uppdraget har genomförts i samverkan med MFD, Folkhälsomyndigheten, organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning och andra aktörer. I den del av uppdraget som berör framtagandet av ett registerbaserat mått har samråd även skett med andra berörda myndigheter, såsom Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Socialstyrelsen.

Den nya statistiska definition av gruppen personer med funktionsnedsättning som SCB tagit fram är baserad på den internationellt harmoniserade ansatsen Washington Group (WG) Short Set. Detta frågebatteri utgår från svårigheter en person kan ha istället för ett diagnosperspektiv. Från och med år 2021 används shortset som en del av den årliga nationella Undersökningen om levnadsförhållanden (ULF). Därtill använts i ULF ytterligare två nationella frågor om funktionsnedsättning för att säkerställa att så många som möjligt som tillhör gruppen personer med funktionsnedsättning får möjlighet att tillhöra gruppen i statistiken, även om deras funktionsnedsättning inte omfattas av frågorna i short set. Enligt EU:s nya ramlag (2019/1700) ska WG:s short set vara en obligatorisk del av SILC vart tredje år. SCB har dock valt en högre ambitionsnivå än ramlagen och de nya frågorna om funktionsnedsättning kommer ställas varje år i ULF.³⁵⁰

Den data om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning som bygger på WG:s short set tillhör Sveriges officiella statistik. Data som publiceras

³⁵⁰ [Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning - slutrapport av regeringsuppdrag \(scb.se\)](#)

är uppdelad på kön, ålder, svensk eller utländsk bakgrund samt de sex typer av funktionsnedsättning eller grupper av funktionsnedsättning som de sex frågorna i WG:s short set utgår ifrån. Tack vare de två ytterligare nationella frågorna samt de olika svarsalternativen i frågorna som finns i short set kan dessutom fem olika definitioner av hela gruppen personer med funktionsnedsättning redovisas. För alla fem definitioner av gruppen personer med funktionsnedsättning och för alla sex specifika funktionsnedsättningar redovisas också jämförelsedata med befolkningen som inte har motsvarande svårigheter. Denna statistik om levnadsförhållanden täcker områdena hälsa, ekonomi, boende, sysselsättning, välbefinnande och tillit, fritid, sociala relationer, medborgerliga aktiviteter, trygghet och arbetsmiljö.³⁵¹

I samband med insamling om statistik om barn med funktionsnedsättning används dock bara en fråga i den nationella undersökningen som kallas för barn-ULF. Denna fråga ställs också i undersökningen ”Skolbarns hälsovanor”, som genomförs av Folkhälsomyndigheten.

(d) Measures taken to systematically collect, analyse and disseminate data on girls, boys, men and women with disabilities, including from indigenous groups, and how data are disseminated at all levels of government;

Tillägg till (d)

Se tillägg till a, b, och c ovan.

(e) The meaningful participation and involvement of organizations of persons with disabilities.

Tillägg till (e)

I det ovan beskrivna uppdraget från Regeringen där SCB tagit fram en ny statistisk definition av funktionsnedsättning har organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning involverats och deltagit vid referensmöten.

Personer med kognitiva svårigheter har varit delaktiga i testning och utvärdering av det frågeverktyg som Begripsam AB tagit fram i ett pilotprojekt på uppdrag av MFD.

³⁵¹ [Etikettfilter \(scb.se\)](https://scb.se)

Issue 25 International cooperation (art. 32)

25. Please provide information about:

(a) The measures taken to integrate a disability rights-based approach into the Sustainable Development Goals and their target indicators;

Tillägg till (a)

I juni 2020 lade regeringen fram en proposition med en inriktning för arbetet med Agenda 2030. I inriktningen för genomförandet för Agenda 2030 är det nationella målet och inriktningen för funktionshinderspolitiken som Riksdagen beslutade 2017 en viktig del. I februari 2020 utsåg regeringen också en nationell samordnare för arbetet med Agendan. Samordnaren har i uppdrag att stärka, främja och fördjupa aktörernas arbete.³⁵²

I februari 2020 fick MFD i uppdrag av regeringen att bidra till att funktionshinderperspektivet skulle få ett större utrymme hos offentliga aktörer i deras arbete med Agenda 2030. I uppdraget ingick att analysera vilken roll och betydelse principen om universell utformning har i genom förandet av agendan. Uppdraget genomfördes i dialog med funktionshindersrörelsen och andra aktörer, som kommuner, regioner och myndigheter. Uppdraget slutredovisades 2022. I uppdraget genomfördes bland annat en kartläggning av hur olika aktörer tagit sig an arbetet med de globala målen för hållbar utveckling. Vidare har kunskaps höjande insatser, som seminarier och utbildningar, anordnats. MFD har också byggt upp en bank med digitala stöd samt fakta och samlad information på en särskild temasida om Agenda 2030 på sin webbplats. Där länkas målen i agendan till befintliga metodstöd om funktionshinderperspektivet från MFD och andra aktörer. MFD har också tagit fram ett lättläst informationsmaterial om Agenda 2030.³⁵³

I SCBs lägesrapport för genomförandet av Agenda 2030 från 2020 synliggörs särskilt grupper för vilka målen nås i mindre utsträckning än för andra och där en relativt sett högre andel individer inte får sina mänskliga rättigheter uppfyllda. I rapporten lyfts stora utmaningar kring levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning, bland annat inom områden som hälsa, våldsutsatthet, trygghet, utbildning och ekonomi. En slutsats var att på en övergripande nivå kan personer med olika typer av funktionsnedsättningar, barn till personer i någon typ av utsatthet och utlandsfödda från vissa delar av världen eller med kort vistelsetid i Sverige sägas vara särskilt sårbara för vissa typer av utsatthet som lämnar människor utanför i utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle. Kvinnor och

³⁵² [Samordnare - Agenda 2030 \(agenda2030samordnaren.se\)](https://agenda2030samordnaren.se)

³⁵³ [Delaktighet och hållbar utveckling - MFD](#)

flickor är också ofta i högre grad sårbara, särskilt när olika sårbarheter och utsattheter överlappar varandra.³⁵⁴

Sverige har lämnat två frivilliga rapporter, Voluntary National Review (VNR) till FN om arbetet med Agenda 2030. I den senaste som lämnades in 2021, hänvisar regeringen till det nationella målet om full delaktighet och jämlikhet i levnadsvillkor. Regeringen skrev också att de avser att fortsätta “arbetet för en mer effektiv, systematisk och långsiktigt hållbar funktionshinderspolitik, där Agenda 2030 utgör en viktig utgångspunkt”.³⁵⁵

2022 förlängde regeringen uppdraget till Rådet för hållbara städer, ett forum bestående av tolv statliga myndigheter samt SKR och Länsstyrelsen. Rådet har i uppgift att stötta kommunerna i arbetet med mål 11 i Agenda 2030 som behandlar långsiktigt hållbar stads- och samhällsutveckling.³⁵⁶ Rådet ska bidra till en långsiktig utveckling av levande och hållbara städer. Uppdraget ska slutredovisas 31 mars 2030.

(b) The steps taken to share the State party’s good practices of both mainstreaming and twin-track approaches to disability-inclusive international development.

Tillägg till (b)

Sedan 2019 bidrar Sida 27,5 miljoner kronor årligen till FN:s partnerskap för personer med funktionsnedsättning (UN Partnership for the Rights of Persons with Disabilities). Syftet med stödet är att motverka diskriminering och att personer med funktionsnedsättningar ska kunna få sina mänskliga rättigheter respekterade och själva kunna ta sig ur fattigdom. Detta stöd har varit en del av den svenska regeringens globala strategi för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer som sträckte sig från 2018 till 2022.³⁵⁷

Från och med år 2019 registrerar Sida information om huruvida utvecklingsinsatser specifikt omfattar personer med funktionsnedsättning. Denna markör är utvecklad av OECD och kommer att ge information för att kunna kartlägga och påverka i vilken mån staterna driver biståndsinsatser som omfattar alla.³⁵⁸

³⁵⁴ [Lämna ingen utanför, Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020 \(scb.se\)](#)

³⁵⁵ [2021 - Sveriges genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling - Regeringen.se](#)

³⁵⁶ [Rådet för hållbara städer \(hallbarstad.se\)](#)

³⁵⁷ [Nytt stöd för personer med funktionsnedsättningar | Sida](#)

³⁵⁸ [pdf \(oecd.org\)](#)

I Sveriges strategi för samarbete om uppbyggnads- och reformarbete med Ukraina står att stödet till grundläggande samhällstjänster bör ges inom sektorer såsom hälso- och sjukvård samt bidra till stärkta sociala trygghetssystem. Även att stöd inom utbildningssektorn bör också prioriteras för att möjliggöra för barn och unga att återgå i undervisning. Verksamheten ska också bidra till rehabilitering och förbättrad fysisk och psykisk hälsa för särskilt prioriterade grupper såsom barn, unga, personer med funktionsnedsättning och äldre.³⁵⁹

MFD har tagit fram en broschyr på tio olika språk för den som är ny i Sverige och lever med en funktionsnedsättning.³⁶⁰

Sverige deltar aktivt i det nordiska samarbetet om funktionshinder. Bland annat genom medverkan i genomförande av aktiviteterna i Nordiska ministerrådets program för samarbete om funktionshindfrågor 2018-22. FN:s konvention om barnets rättigheter (CRC), och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), Agenda 2030 och Nordiska ministerrådets strategiska dokument är grundläggande för planen som har tre fokusområden: mänskliga rättigheter, delaktighet och fri rörlighet. Sverige deltar också aktivt i Nordiska ministerrådets rådgivande organ om funktionshinder som även inkluderar organisationer som företrädare personer med funktionsnedsättning från samtliga nordiska länder, Färöarna, Grönland och Åland.³⁶¹

Sverige deltar aktivt i det Europeiska samarbetet för att främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning. EU:s nya strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning är ett viktigt verktyg som framförallt tar utgångspunkt i CRPD.³⁶² Ett initiativ är Disability platform där medlemsstaternas kontaktpunkter för CRPD ges möjlighet att diskutera och utbyta erfarenheter kring genomförande av konventionen. Genomförande av EU-direktiv, flera av den nuvarande strategins flaggskeppsinitiativ och andra aktiviteter har redan betytt mycket för situationen för personer med funktionsnedsättning i Sverige.

Inom ramen för Sveriges ordförandeskap för Europeiska unionens råd 2023 genomfördes flera aktiviteter där rättigheter för personer med

³⁵⁹ [strategi-for-sveriges-uppbygggnads--och-reformsamarbete-med-ukraina-2023-2027.pdf \(regeringen.se\)](#)

³⁶⁰ [Broschyr för migranter med funktionsnedsättning - MFD](#)

³⁶¹ [Nordiskt program för samarbete om funktionshindfrågor | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

³⁶² [Union of equality: Strategy for the rights of persons with disabilities 2021-2030 - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](#)

funktionsnedsättning uppmärksammades. Bland annat genomfördes ett seminarium om funktionshinderspolitiska strategier.³⁶³

I samband med statspartsmötet för CRPD 2023 organiserade och samorganiserade Sveriges delegation flera sidoevenemang. Några av de teman som lyftes var funktionshinderspolitiska strategier³⁶⁴, demokratisk delaktighet³⁶⁵ och sexuella och reproductiva rättigheter.

³⁶³ [A Union of Equality: Disability Rights and Strategies - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](#)

³⁶⁴ [Maximizing, understanding and monitoring the impact of disability strategies | Division for Inclusive Social Development \(DISD\)](#)

³⁶⁵ [Promote democratic participation, ensure inclusive elections | Division for Inclusive Social Development \(DISD\) \(un.org\)](#)

Issue 26 National implementation and monitoring (art. 33)

26. Please provide information on:

(a) The mandate and work carried out by the Equality Ombudsman to monitor the implementation of the Convention, including with regard to complaints filed by persons with disabilities under the Discrimination Act (2008:567);

Tillägg till (a)

Diskrimineringsombudsmannen publicerar varje år statistik om alla anmälningar av diskriminering i Sverige. I statistiken ingår dels diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning och dels diskrimineringsformen bristande tillgänglighet. Se vidare under issue 2.

Som även redovisats under Issue 2 b gav Regeringen år 2022 DO i uppdrag att fördjupa kunskapen om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder samt belysa frågor som har att göra med intersektionalitet.³⁶⁶ Slutrapporten av uppdraget från 2023 ger ökad insikt om hur diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder kan komma till uttryck och vilken inverkan den kan ha på människors liv. Analysen är fokuserad på fem stratum, det vill säga de kombinationer av diskrimineringsformer som är vanligast i anmälningar till DO. Ett av dessa stratum är funktionsnedsättning och etnisk tillhörighet.³⁶⁷

Bland alla anmälningar till DO från och med 2015 till och med 2022 där funktionsnedsättning varit diskrimineringsgrund har 16 procent också handlat om minst en ytterligare diskrimineringsgrund. Det finns ingen data för hur många anmälningar som handlat om mer än två diskrimineringsgrunder.³⁶⁸

DO har gjort en särskild granskning om diskriminering mot elever med funktionsnedsättning i skolan. I en rapport från december 2023, framgick att elever med funktionsnedsättning löper hög risk att utsättas för diskriminering. Granskningen bestod av en kvantitativ analys av över 200 anmälningar om

³⁶⁶ [Uppdrag om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/uppdrag/2022/09/uppdrag-om-diskriminering-som-har-samband-med-flera-diskrimineringsgrunder) .

³⁶⁷ [Berättelser om utsatthet - En analys av diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder \(do.se\)](https://www.do.se/berattelser-om-utsatthet-en-analys-av-diskriminering-som-har-samband-med-flera-diskrimineringsgrunder)

³⁶⁸ [Statistik över anmälningar till DO 2015–2022 | DO](https://www.do.se/statistik/over-anmalningar-till-do-2015-2022)

diskriminering som kommit in till DO och som har samband med funktionsnedsättning inom skolan.³⁶⁹

Regeringen gav i juni 2022 ett uppdrag åt DO att genomföra särskilda informationsinsatser om skyddet mot diskriminering för personer med funktionsnedsättning som använder ledar- eller assistanshund som hjälpmedel. I uppdraget har ingått att tillhandahålla och sprida information om diskrimineringslagens bestämmelser i syfte att höja kunskapen hos berörda målgrupper, både rättighetsbärare och skyldighetsbärare. DO har i uppdraget även beaktat tillgängligheten för personer med andra funktionsnedsättningar som till exempel astma och allergi. I uppdraget har DO samverkat med Livsmedelsverket och MFD samt berörda civilsamhällesorganisationer. DO har riktat informationsinsatser till såväl affärer, barer och restauranger som hälso- och sjukvården, kollektivtrafiken och sport- och kulturarrangörer.

DO har tidigare inte drivit diskrimineringsärenden som berör personer som använder assistans- eller ledarhundar. Under hösten 2023 har DO dock framställt krav om diskrimineringsersättning till tre olika företag för diskriminering som har samband med funktionsnedsättning. Alla tre ärenden gäller personer som använder ledarhund. DO uttalade att ett generellt hundförbud inte kan tillämpas i förhållande till personer som använder ledar- och assistanshundar eftersom det innebär ett särskilt missgynnande av denna grupp. Det är företagets ansvar att se till att personalen har kunskap om de skyldigheter som följer av diskrimineringslagen och vilka regler som gäller på arbetsplatsen för att ta med ledar- och assistanshundar till en butik, ett café eller en restaurang.³⁷⁰

(b) Steps taken to establishing an independent monitoring mechanism, in accordance with the Paris Principles, to monitor the implementation of the Convention.

Tillägg till (b)

Institutet för mänskliga rättigheter inrättades den 1 januari 2022 genom Lag om Institutet för mänskliga rättigheter (2021:642). Institutets huvuduppgifter är:

- att följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige.
- att lämna förslag till regeringen om de åtgärder som behövs för att säkerställa de mänskliga rättigheterna

³⁶⁹ [Elever med funktionsnedsättning löper hög risk att diskrimineras i skolan – ny rapport från DO | DO](#)

³⁷⁰ [Diskriminering när personer som använder ledar- eller assistanshund avvisades | DO](#)

- att ha kontakter med internationella organisationer och även i övrigt delta i internationellt samarbete
- att främja utbildning, forskning, kompetensutveckling, information och ökad medvetenhet om de mänskliga rättigheterna.

Institutet ska enligt lagen senast den 1 april varje år lämna en rapport till regeringen om sin verksamhet och sina iakttagelser av utvecklingen inom området mänskliga rättigheter under det senaste året. Årsrapporten för 2023 finns publicerad på institutets hemsida.³⁷¹

Lagen fastställer också att det vid institutet ska finnas ett råd, som ska tillföra kunskaper och erfarenheter från det civila samhällets och andra aktörers arbete med mänskliga rättigheter. I detta råd finns organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning representerade.³⁷²

Utformningen av institutets uppgift som en oberoende nationell mekanism enligt artikel 33.2 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) och hur det arbetet ska se ut i relation till institutets övriga arbete har också varit en prioriterad fråga under det första verksamhetsåret. I processen om artikel 33.2-uppdraget är det viktigt och nödvändigt med aktiv medverkan av funktionsrättsrörelsen. Det följer dels av institutets ambition att arbeta rättighetsbaserat men också av både samråds- och involveringsskyldigheten i CRPD:s artikel 4.3, och skyldigheten att se till att organisationerna blir involverade och fullt ut medverkar i uppgifterna under artikel 33.2. En fråga för fortsatt samråd med funktionsrättsrörelsen blir därför hur formerna för involvering och medverkan i den fortsatta artikel 33.2-processen bör se ut. Det är också viktigt att ta tillvara erfarenheter om samverkan som finns hos andra aktörer, som MFD och nationella institutioner för mänskliga rättigheter i andra länder.³⁷³

³⁷¹ [Årsrapport 2023 – Institutet för mänskliga rättigheter \(mrinstitutet.se\)](https://www.mrinstitutet.se/arsrapport-2023)

³⁷² [Om Institutet – Institutet för mänskliga rättigheter \(mrinstitutet.se\)](https://www.mrinstitutet.se/om-institutet)

³⁷³ [Institutet för mänskliga rättigheter – årsrapport 2023 \(mrinstitutet.se\)](https://www.mrinstitutet.se/arsrapport-2023)

Referensförteckning

8 Sidor (hämtad 2024-01-15) [8 Sidor - Alla Väljare](#)

Allmänna arvsfonden (hämtad 2024-01-30) [Ansök om pengar - Allmänna arvsfonden](#)

Arbetsförmedlingen (2022) Förekomst av funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga - Åtterrappport om att åstadkomma väl fungerande bedömningar.

Arbetsmiljöverket (hämtad 2024-01-28) [Ansvar för tillgänglighet - Arbetsmiljöverket \(av.se\)](#)

Barnafrid (hämtad 2024-01-30) [Konferenser och utbildningar - Linköpings universitet \(liu.se\)](#)

Barnombudsmannen (2020) Dom tror att de vet bättre - Barnet som rättighetsbärare.

Barnombudsmannen (hämtad 2023-12-20) [Barnrättsresan - Barnrättsresan \(barnombudsmannen.se\)](#)

Barnombudsmannen (hämtad 2023-12-20) [Genomföra barnkonventionen - Barnombudsmannen](#)

Boverket (2020) Möjligheternas byggregler – Ny modell för Byggverkets bygg och konstruktionsregler. Rapport 2020:31.

Boverket (2021) Ansvaret för att åtgärda enkelt avhjälpa hinder - Förslag till presumtionsregel samt analys av kostnadsbedömning av vissa åtgärder, rapport 2021:10.

Boverket (2023) Utvärdering av lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag.

Boverket (hämtad 2024-01-09) [Boendeformer för personer med funktionsnedsättning - Boverket](#)

Boverket (hämtad 2024-01-20) [Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader - Boverket](#)

Brottsbalk (1962:70)

Brottsförebyggande rådet (2023) Polisanmälda hatbrott 2022 - En sammanställning av de ärenden som hatbrottsmarkerats av polisen.

Brottsförebyggande rådet (2024) Redovisning av uppdraget att analysera möjligheterna att i NTU inkludera bakgrundsinformation om hbtqi-identitet och andra diskrimineringsgrunder.

Bygdegårdarnas Riksförbund (hämtad 2023-12-22) [Investerings- och tillgänglighetsstöd – Bygdegårdarnas riksförbund \(bygdegardarna.se\)](https://bygdegardarna.se)

Dir. 2021:95 Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt.

Dir. 2022:64 Utvärdering av förändringarna i sjukförsäkringens regelverk.

Dir. 2023:113 Tilläggsdirektiv till Adoptionskommissionen (S 2021:08).

Dir. 2023:117 En stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck

Dir. 2024:4 Översyn av Samhall Aktiebolags uppdrag, verksamhet och förutsättningar.

Diskrimineringsombudsmannen (2023) Berättelser om utsatthet - En analys av diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder, Rapport 2023:1.

Diskrimineringsombudsmannen (2023) Diskriminering som har samband med funktionsnedsättning i skolan - En kortanalys av anmälningar.

Diskrimineringsombudsmannen (2023) Statistik 2015–2022 - Statistik över anmälningar som inkom till Diskrimineringsombudsmannen 2015–2022, Rapport 2023:2.

Diskrimineringsombudsmannen (2023) Statistik över anmälningar som inkom till Diskrimineringsombudsmannen 2015–2022. Statistikunderlag 2015-2022 inklusive figurer från rapporten.

Diskrimineringsombudsmannen (hämtad 2024-01-21) [Bristande tillgänglighet är en form av diskriminering | DO](#)

Diskrimineringsombudsmannen Pressmeddelande 2023-12-18 [Diskriminering när personer som använder ledar- eller assistanshund avvisades | DO](#)

Ds 2022:14 Ett hållbart mediestöd för hela landet

European Commission (2023) Commission staff working document. Guide of good electoral practices in member States addressing the participation of citizens with disabilities in the electoral process.

European Commission (hämtad 2023-12-18) [AccessibleEU Sweden - New EU requirements for accessibility in passenger transport \(AW-SE-01\) - European Commission \(europa.eu\)](#)

European Commission (hämtad 2023-12-18) [A Union of Equality: Disability Rights and Strategies - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](#)

European Commission (hämtad 2024-01-26) [Union of equality: Strategy for the rights of persons with disabilities 2021-2030 - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](#)

European Parliament (hämtad 2024-01-30) [Texts adopted - Sexual and reproductive health and rights in the EU, in the frame of women's health - Thursday, 24 June 2021 \(europa.eu\)](#)

Europeiska kommissionen (hämtad 2024-01-29) [AccessibleEU - Resurscentrum för tillgänglighet - Sysselsättning, socialpolitik och inkludering - Europeiska kommissionen \(europa.eu\)](#)

Folkhälsomyndigheten (2020) Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning En kvalitativ studie om erfarenheter av och reflektioner om sexualitet, relationer och internet.

Folkhälsomyndigheten (2021) Upplevelser av covid-19-pandemin bland barn med funktionsnedsättning.

Folkhälsomyndigheten (2023) Barn med funktionsnedsättning - livsvillkor, levnadsvanor och hälsa. Resultat från studien Skolbarns hälsovanor 2021/22.

Folkhälsomyndigheten (2023) Uppföljning av funktionshinderspolitiken - Beskrivning av nuläge samt möjliga utvecklingsområden.

Folkhälsomyndigheten (2023) Nationell handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige - Genomförandet av den nationella SRHR-strategin 2023–2033.

Folkhälsomyndigheten (hämtad 2024-01-29) [Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)

Fredriksson, B (2023) Dags att rösta - EU-valet 2024, 8 Sidor, Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

FUB (2023) Fångad i fattigdom? - Inkomster och utgifter för vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Förenta nationerna (2023) Konventionen om barnets rättigheter - Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport [CRC/C/SWE/CO/6-7 \(regeringen.se\)](https://www.crc.org/docs/default-source/press-releases/2023-01-17-sweden-report-released-17-jan-2023.pdf)

Förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken

Förordning (2011:1126) om kollektivtrafik

Förordning (2011:339) om handikappanpassning av vissa byggnader

Förordning (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor

Förstå familjen (hämtad 2024-01-25) [Förstå familjen - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen \(vgregion.se\)](https://www.vardgivarwebben.vastra-goetalandregionen.se/)

Försäkringskassan (2022) Indikatorer för att följa utvecklingen av assistansersättningen- Försäkringskassan 2022.

Försäkringskassan (2023) Indikatorer för att följa utvecklingen av assistansersättningen - Försäkringskassan 2023.

Försäkringskassan (hämtad 2023-12-01) Statistikdatabas: Antal personer som fått assistansersättning [Statistikdatabas - Försäkringskassan \(forsakringskassan.se\)](https://www.forsakringskassan.se/statistikdatabas)

Göteborgs universitet (hämtad 2024-01-25) [Barnförhör med bildstöd – för barn i behov av kommunikativt stöd | Göteborgs universitet \(gu.se\)](https://www.gu.se/nyheter/2024-01-25/barnforhor-med-bildstod-for-barn-i-behov-av-kommunikativt-stod)

Habilitering och hälsa Region Stockholm (hämtad 2024-01-20) [Intellektuell funktionsnedsättning – en utmaning för psykiatrin \(habilitering.se\)](https://www.habilitering.se/nyheter/2024-01-20/intellektuell-funktionsnedsattning-en-utmaning-for-psykiatrin)

Hejaolika.se (hämtad 2024-01-30) [Efter tre svåra år – nu ska bilstödet återställas \(hejaolika.se\)](https://www.hejaolika.se/nyheter/2024-01-30/efter-tre-svara-ar-nu-ska-bilstodet-aterstallas)

HFD 2018 ref. 76 Mål nr. 195-18

Institutet för mänskliga rättigheter (2023) Årsrapport 2023.

Institutet för mänskliga rättigheter (hämtad 2024-01-27) [Om Institutet – Institutet för mänskliga rättigheter \(mrinstitutet.se\)](https://www.mrinstitutet.se/nyheter/2024-01-27/om-institutet)

Institutet för mänskliga rättigheter (hämtad 2024-01-27) [Institutet för mänskliga rättigheter \(mrinstitutet.se\)](https://www.mrinstitutet.se/nyheter/2024-01-27/institutet-for-manskliga-rattigheter)

Integritetsskyddsmyndigheten (hämtad 2024-01-15) [Känsliga personuppgifter | IMY](https://www.imy.se/nyheter/2024-01-15/kansliga-personuppgifter)

Integritetsskyddsmyndigheten (hämtad 2024-01-15) [Lämna ett klagomål enligt GDPR | IMY](https://www.imy.se/nyheter/2024-01-15/lamna-ett-klagomal-enligt-gdpr)

Integritetsskyddsmyndigheten (hämtad 2024-01-20) [Anmäl personuppgifts-incident | IMY](#)

ISF (2022) Utvecklingen av socialförsäkringsförmånerna under de senaste 30 åren - En analys av hur värdet av bidragsnivåer och inkomsttak har förändrats och effekten på hushållens inkomster, Rapport 2022:2.

ISF (2023) Från handikappersättning och vårdbidrag till merkostnadsersättning - En granskning av de reformerade stöden till personer med funktionsnedsättning.

ISF (hämtad 2021-01-30) [Granskning av bidrag till arbetshjälpmedel - Inspektionen för socialförsäkringen \(isf.se\)](#)

IVO (hämtad 2024-01-26) [Tvångs- och begränsningsåtgärder på LSS-boenden för vuxna | IVO.se](#)

Jämställdhetsmyndigheten (2019) Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning - Kartläggning av utmaningar för att nå det andra jämställdhetspolitiska målet

Jämställdhetsmyndigheten (2020) Kvinnor med funktionsnedsättning missgynnas ekonomiskt.

Jämställdhetsmyndigheten (hämtad 2024-01-02) [Stöd och samordning av jämställdhetsarbete | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

Jämställdhetsmyndigheten (hämtad 2024-01-30) [Jämställdhetsintegrering | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

Jämställdhetsmyndigheten (hämtad 2024-01-30) [Jämställdhet i Sverige | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

Kriminalvården (2022) Kriminalvårdens årsredovisning 2021.

Kulturrådet (hämtad 2024-01-30) [Bidrag för Tillgängligt kulturliv \(kulturradet.se\)](#)

Kunskapsguiden (hämtad 2023-12-22) [Alternativ och kompletterande kommunikation, AKK - Kunskapsguiden](#)

Kunskapsguiden (hämtad 2023-12-22) [Personligt ombud - Kunskapsguiden](#)

Kunskapsguiden (hämtad 2024-01-09) [Våld mot barn med funktionsnedsättning - Kunskapsguiden](#)

Kunskapsguiden (hämtad 2024-01-09) [Psykisk ohälsa hos barn och unga - Kunskapsguiden](#)

Kunskapsguiden (hämtad 2024-01-28) [Tidiga och samordnade insatser \(TSI\) - Kunskapsguiden](#)

Lag (2010:1065) om kollektivtrafik

Lag (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter

Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning

Lag om ändring i vallagen (2005:837)

Lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter

Lilla krisinfo (hämtad 2024-01-20) [Lilla.krisinfo.se - Information till barn och unga \(krisinformation.se\)](https://www.lilla.krisinfo.se)

Linköpings universitet (hämtad 2024-01-25) [Barnafrids nätverk - Linköpings universitet \(liu.se\)](https://www.liu.se)

Linköpings universitet (hämtad 2024-01-20) [Nätverk för barnahus - Linköpings universitet \(liu.se\)](https://www.liu.se)

Linköpings universitet (hämtad 2024-01-29) [Trauma på kartan - Linköpings universitet \(liu.se\)](https://www.liu.se)

Marie Cederschiöld högskola (hämtad 2024-01-28) [Utvärdering av V.I.P – Viktig Intressant Person - Marie Cederschiöld högskola \(mchs.se\)](https://www.mchs.se)

Mediemyndigheten (2022) Medieutveckling 2022 - Medietillgänglighet.

Mediemyndigheten (hämtad 2024-01-04) [Nya tillgänglighetskrav för tv-sändningar och play-tjänster - Mediemyndigheten](https://www.mediergatt.se)

Mediemyndigheten (hämtad 2024-01-25) [Mediemyndigheten - Startside](https://www.mediergatt.se)

Mediemyndigheten (hämtad 2024-01-25) [Föreskrifter för nytt mediestöd beslutade - Mediemyndigheten](https://www.mediergatt.se)

Mediemyndigheten (hämtad 2024-01-30) [Nytt mediestöd 2024 - Mediemyndigheten](https://www.mediergatt.se)

MFD (2023) Stöd till aktörer i funktionshinderrelaterade frågor - Med utgångspunkt i situationen för skyddsbehövande personer med funktionsnedsättning från Ukraina.

MR-forum (hämtad 2024-01-25) [MR Forum | Grundutbildning i de mänskliga rättigheterna \(mr-forum.se\)](https://www.mr-forum.se)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-10) [Aktiv involvering i praktiken - MFD](https://www.mfd.se)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-10) [Hälsa och fritid - MFD](https://www.mfd.se)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-10) [Stöd för att främja en aktiv fritid - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (2021) Barn och unga mitt i en pandemi - Konsekvenser av coronapandemin för barn och unga med funktionsnedsättning.

Myndigheten för delaktighet (2021) Jämställdhetsintegrering i Myndigheten för delaktighet - Inriktning för perioden 2022–2025.

Myndigheten för delaktighet (2022) Delaktighet och hållbar utveckling - Slutrapportering av ett regeringsuppdrag om att öka genomslaget för funktionshindersperspektivet i offentliga aktörers arbete med Agenda 2030.

Myndigheten för delaktighet (2022) Mer utsatta än andra - om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättningar.

Myndigheten för delaktighet (2022) Uppföljning av funktionshinderpolitiken 2021.

Myndigheten för delaktighet (2023) Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning - Samhällets kunskap, åtgärder och insatser

Myndigheten för delaktighet (2023) Disability rights, strategies and cross-sectoral governance in Europe.

Myndigheten för delaktighet (2023) Resultat från uppföljning av kommuner 2022.

Myndigheten för delaktighet (2023) Stöd till aktörer i funktionshinderrelaterade frågor.

Myndigheten för delaktighet (2023) Uppföljning av funktionshinderpolitiken 2022.

Myndigheten för delaktighet (2023) Våld mot personer med funktionsnedsättning – Om utsatthet och förekomst av våld.

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-21) [Checklista för ett inkluderande barnrättsarbete - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2023-12-16) [Utbildning av röstmottagare - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2023-12-20) [Kartor över mottagningssystemet - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-02) [Våldsförebyggande arbete som når alla - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-02) [Våld mot barn och hedersrelaterat våld - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-02) [Våld mot personer med funktionsnedsättning - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-05) [Ta vara på allas kompetens - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-08) [Belysa vanvård och övergrepp på institutioner - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-09) [Stöd vid uppföljning av funktionshinderspolitiken - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-10) [Barnrätt - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-10) [Broschyr för migranter med funktionsnedsättning - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-20) [På gång i strategiarbetet - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-27) [Tillgängliga val - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-28) [Barnrätt i praktiken - MFD](#)

Myndigheten för delaktighet (hämtad 2024-01-31) [Demokratins utveckling - MFD](#)

Myndigheten för digital förvaltning (2022) Övervakning av digital offentlig service i Sverige 2020–21.

Myndigheten för digital förvaltning (hämtad 2024-01-23) [Digital tillgänglighet | Digg](#)

Myndigheten för digital förvaltning (hämtad 2024-01-23) [Lagen om tillgänglighet till digital offentlig service \(DOS-lagen\) | Digg](#)

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (hämtad 2024-01-25) [Föräldrar och barn med funktionsnedsättning \(mfof.se\)](#)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2020) Likvärdigt skydd mot olyckor för personer med funktionsnedsättning - En kunskapsöversikt.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (hämtad 2024-01-20) [VMA - Viktigt meddelande till allmänheten \(msb.se\)](#)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (hämtad 2024-01-20) [VMA som sms \(msb.se\)](#)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (hämtad 2024-01-29) [Lokala broschyrer om kris och krig : råd och inspiration till kommuner \(msb.se\)](#)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (hämtad 2024-01-29) [Stöd till kommuner om stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta \(msb.se\)](#)

Myndigheten för tillgängliga medier (2021) En taltidning i takt med tiden - 18 förslag för likvärdig nyhetsläsning.

Myndigheten för tillgängliga medier (2022) Inkluderande kris- och samhällsinformation - En kunskapsöversikt med praktiska råd.

Myndigheten för tillgängliga medier (hämtad 2024-01-09) [Ny vägledning kring tillgänglig samhällsinformation \(mtm.se\)](#)

Myndigheten för tillgängliga medier (hämtad 2024-01-09) Information om röstning
mtm.se/contentassets/09c370aaa2ae4b7192cf0d5cc42de813/1_information_om_röstning.mp3

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2021) Demokratihandboken - från engagemang till inflytande.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2021) Prata demokrati i gymnasiesärskolan.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2023) Att inte bara överleva, utan att faktiskt också leva - En kartläggning om ungas psykiska hälsa.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (hämtad 2023-12-19) [Valvaka med Skolval 2022! | MUCF](#)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (hämtad 2024-01-09) [Resultat i Skolval 2022 | MUCF](#)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (hämtad 2024-01-09) [Skolval i anpassad skola | MUCF](#)

Nationell kvinnojour och stöd på teckenspråk (hämtad 2024-01-13) [NKJT – Nationell kvinnojour och stöd på teckenspråk](#)

Nationell samordnare Agenda 2030 (hämtad 2024-01-26) [Samordnare - Agenda 2030 \(agenda2030samordnaren.se\)](#)

Nationella vård- och insatsprogram (hämtad 2024-01-20) [Nationella vård- och insatsprogram \(vardochinsats.se\)](#)

Naturvårdsverket (hämtad 2024-01-19) [Tillgänglig natur för alla \(naturvardsverket.se\)](#)

Nordens välfärdscenter (hämtad 2024-01-08)

[Nordiskt program för samarbete om funktionshindersfrågor | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

Nordens välfärdscenter (hämtad 2024-01-16) [Universell utformning, delaktighet och demokrati | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

Nordens välfärdscenter (hämtad 2024-01-30) [Kartläggning av lösningar för självständigt liv | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

Nordens välfärdscenter (hämtad 2024-01-30) [Kartläggning av samhällsekonomiska analyser inom området universell utformning | NVC \(nordicwelfare.org\)](#)

Polismyndigheten (2023) Årsredovisning för 2022.

Prop. 2016/17:4 Ett reformerat bilstöd.

Prop. 2021/22:244 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård.

Prop. 2022/23:42 Genomförande av tillgänglighetsdirektivet.

Regeringen.se (hämtad 2024-01-20) [Stärkt skydd mot manipulationer av valsystemet - Regeringen.se](#)

Regeringen.se (hämtad 2024-01-20) [Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn - Regeringen.se](#)

Regeringen.se (hämtad 2024-01-20) [Stärkt tillgång till läromedel - Regeringen.se](#)

Regeringens skrivelse 2022/23:49 Avskiljningar vid Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem.

Regeringsbeslut A2021/02052 Uppdrag att inventera relevanta aktörer kunskap om våldsutsatthet bland personer med funktionsnedsättning och föreslå åtgärder.

Regeringsbeslut A2022/00582 Uppdrag om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder.

Regeringsbeslut A2022/00842 Uppdrag om ökad upptäckt av våld m.m. 2022–2024.

Regeringsbeslut A2022/01028 Uppdrag till Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering att stödja genomförandet inom vård och omsorg av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Regeringsbeslut Ju2022/01408/IAS Uppdrag till Centrum för idrottsforskning.

Regeringsbeslut Ku2020/01533/MD Uppdrag till Myndigheten för tillgängliga medier att göra en översyn av taltidningsverksamheten.

Regeringsbeslut S2018/04669/FS, S2018/06126/FS, S2020/06171/FS Uppdrag att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Regeringsbeslut S2020/05410/SOF Uppdrag för främjande av aktiv fritid för personer med funktionsnedsättning.

Regeringsbeslut S2021/01354 Uppdrag att genomföra en kartläggning av ungdomars upplevda psykiska hälsa och ohälsa.

Regeringsbeslut S2021/03118 Uppdrag att stärka och utveckla stödet till barn som anhöriga.

Regeringsbeslut S2021/04606 Uppdrag att ta fram en handlingsplan för att stärka och utveckla det nationella arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Regeringsbeslut S2021/06595. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031.

Regeringsbeslut S2021/07149 Uppdrag om kunskapsstöd gällande assistansersättningen.

Regeringsbeslut S2022/02312 Uppdrag att genomföra en registerbaserad kartläggning av hälsoläget bland personer med psykisk funktionsnedsättning som får stöd enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Regeringsbeslut S2022/02883 Uppdrag att anordna seminarium under det svenska ordförandeskapet i Europeiska rådet.

Regeringsbeslut S2022/03174 Uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete med den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap.

Regeringsbeslut S2023/02178 Uppdrag att kartlägga och utveckla stödmaterial om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning samt fördjupad kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning.

Regeringskansliet (2021) Sveriges genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling.

Regeringskansliet (2021) Åtgärdsprogram för att förebygga och bejämpera mäns våld mot kvinnor 2021–2023, A2021/02397 Arbetsmarknadsdepartementet.

Regeringskansliet (2022) Dialogue for change - Supporting material for policy dialogue on sexual and reproductive health and rights (SRHR).

Regeringskansliet (2023) God och nära vård 2023. En omställning av hälso- och sjukvården med primärvård som nav - Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner.

Regeringskansliet (2023) Insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2024 - Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner.

Regeringskansliet (2023) Strategi för Sveriges uppbyggnads- och reformsamarbete med Ukraina 2023–2027.

Regeringskansliet (2024) Ändringar i förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel, Promemoria S2024/00048, Socialdepartementet.

Regeringskansliet (hämtad 2024-01-25) [Förvaltare, god man och framtidsfullmakter - Regeringen.se](#)

Regeringskansliet (hämtad 2024-01-25) [Satsningar på skyddade boenden och mer samordnat stöd till våldsutsatta - Regeringen.se](#)

Regeringskansliet (hämtad 2024-01-30) [Uppdrag för att öka kunskapen om insatser för unga med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning som inte studerar eller arbetar - Regeringen.se](#)

Regeringskansliet A2021/02397 Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023.

Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Forum för levande historia

Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Myndigheten för delaktighet

Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende anslag 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet

Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Relationer som funkar (hämtad 2024-01-27) [Om Relationer Som Funkar](#)

Riksantikvarieämbetet (hämtad 2024-01-09) [Tillgängligt kulturarv | Riksantikvarieämbetet \(raa.se\)](#)

Riksidrottsförbundet (hämtad 2024-01-11) [Stöd till anläggningar och idrottsmiljöer - Riksidrottsförbundet \(rf.se\)](#)

Riksrevisionen (2023) Samhalls samhällsuppdrag – styrning och organisation i behov av förändring, RiR 2023:14.

Riksrevisionen (hämtad 2024-01-30) [Genomförandet av funktionshinderpolitiken | Riksrevisionen](#)

Rådet för hållbara städer (hämtad 2024-01-20) [Rådet för hållbara städer \(hallbarstad.se\)](#)

SCB Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) 2022

SCB (2019) Deltagandet i de allmänna valen 2018.

SCB (2020) Lämna ingen utanför, Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020.

SCB (2020) Valdeltagandet vid Europaparlamentsvalet 2019.

SCB (2021) Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning - Slutrapport av regeringsuppdrag.

SCB (2023) Deltagande i de allmänna valen 2022.

SCB (2023) Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2022.

SCB (hämtad 2024-01-03) [Sämre ekonomi för personer med funktionsnedsättning \(scb.se\)](#)

Sida (hämtad 2024-01-05) [Nytt stöd för personer med funktionsnedsättningar | Sida](#)

Skolverket (2022) Elever i grundsärskolan - Läsåret 2021/22.

Skolverket (2022) Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet U2018/02652 (delvis) U2021/03837 - Redovisning av nationella målsättningar samt delredovisning av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag.

Skolverket (2022) Skolverkets allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram, SKOLFS 2022:334.

Skolverket (hämtad 2024-01-10) [Aktuella regeländringar - Skolverket](#)

Skolverket (hämtad 2024-01-15) [Sök statistik om förskola, skola och vuxenutbildning - Skolverket](#)

Skolverket (hämtad 2024-01-16) [Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade grundskolan – webbkurs - Skolverket](#)

Skolverket (hämtad 2024-01-16) [Ansöka om tilläggsbelopp - Skolverket](#)

Skolverket (hämtad 2024-01-27) [Ökad kvalitet och likvärdighet i förskola och skola - Skolverket](#)

Skolverket (hämtad 2024-01-30) [Namnbyte och stärkt utbildning till elever med funktionsnedsättning - Skolverket](#)

Skolverket (hämtad 2024-01-31) [Kvalitetsdialoger - Skolverket](#)

Socialstyrelsen (2020) Samordning av hjälpmedel till barn och elever med funktionsnedsättning - Socialstyrelsens förslag till utformning av överenskommelse mellan sjukvårds- och skolhuvudmän.

Socialstyrelsen (2020) Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning - Handbok för handläggning och utförande av LSS-insatser.

Socialstyrelsen (2022) Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer HSLF-FS 2022:39

Socialstyrelsen (2022) Kartläggning av den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap.

Socialstyrelsen (2022) Myndigheten för familjerätt och föräldrakapsstöds allmänna råd om socialnämndens handläggning av ärenden om internationell adoption, HSL-FS 2022:25

Socialstyrelsen (2022A) Öppna jämförelser 2022 – Krisberedskap inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård.

Socialstyrelsen (2023) Hälsotillståndet bland personer med psykisk funktionsnedsättning - Aspekter av betydelse.

Socialstyrelsen (2023) Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning - Lägesrapport 2023.

Socialstyrelsen (2023) Personligt ombud till personer med psykiska funktionsnedsättningar - Kartläggning och analys av systemet med personligt ombud.

Socialstyrelsen (2023) Stärkt beredskap inom kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst - Slutredovisning.

Socialstyrelsen (hämtad 2024-01-05) [Statistik om stöd och service till personer med funktionsnedsättning - Socialstyrelsen](#)

Socialstyrelsen (hämtad 2024-01-11) [Våld i nära relationer - Socialstyrelsen](#)

Socialstyrelsen (hämtad 2024-01-15) [Barns och ungas psykiska hälsa - Socialstyrelsen](#)

Socialstyrelsen (hämtad 2024-01-16) [Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter \(SRHR\) - Socialstyrelsen](#)

Socialstyrelsen (hämtad 2024-01-30) [Socialstyrelsen utbildning](#)

Socialstyrelsen (2021) Covid- 19:s konsekvenser för personer med insatser enligt LSS - Slutrapport.

SOS Alarm (hämtad 2024-01-11) [112 för tal- och hörselskadade - SOS Alarm](#)

SOU 2019:23 Styrkraft i funktionshinderspolitiken

SOU 2020:47 Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag

SOU 2020:63 Barnkonventionen och svensk rätt

SOU 2021:14 Boende på (o)lika villkor - merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS.

SOU 2021:36 Gode män och förvaltare - en översyn.

SOU 2021:44 Tillgänglighetsdirektivet

SOU 2021:7 Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagning

SOU 2021:70 Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap.

SOU 2021:78 Börja med barnen! Följ upp hälsa och dela information för en god och nära vård.

SOU 2021:93 Från delar till helhet - En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet.

SOU 2021:94 Ett utökat skydd mot diskriminering

SOU 2021:96 Säkerhet och tillgänglighet vid val

SOU 2022:11 Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

SOU 2022:28 Vår demokrati – värd att värna varje dag.

SOU 2022:70 En uppväxt fri från våld - En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn.

SOU 2023:40 Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen.

SOU 2023:5 Från delar till helhet - Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja.

SOU 2023:66 För barn och unga i samhällsvård.

SOU 2023:81 Ett enklare bilstöd

SOU 2023:9 Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans - Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet.

SOU 2023:95 Uppföljning för utveckling– ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2019) Barnpanelsrapport - Vad säger elever med funktionsnedsättning om trygghet, studiero och studiemotivation?

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2021) Psykisk hälsa hos barn och elever med funktionsnedsättning - En kunskapssammanställning.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2022) Utmaningar på vägen mot en likvärdig utbildning - En sammanställning av myndighetsrapporter mellan 2017–2021.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (hämtad 2023-12-16) [Vård vid sexuellt våld \(sbu.se\)](https://www.sbu.se/om-sbu/utvardering-och-utredning/utvardering-och-utredning-2023-12-16)

Statens institutionsstyrelse (hämtad 2024-01-23) [Vår syn på viktig granskning - SiS - Statens institutionsstyrelse \(stat-inst.se\)](https://www.stat-inst.se/om-statens-institutionsstyrelse/utredning-och-utredning-2024-01-23)

Statskontoret (hämtad 2023-12-10) [Statskontorets redovisning av praktikplatser i statliga myndigheter 2016 – 2023. Slutredovisning ska ske 30 april 2024. Redovisning av praktik för personer med funktionsnedsättning hos statliga myndigheter \(statskontoret.se\)](https://www.statskontoret.se/om-statskontoret/utredning-och-utredning-2023-12-10)

Statskontoret (hämtad 2023-12-10) [Statsbidrag till kultur, idrott och friluftsliv \(statskontoret.se\)](https://www.statskontoret.se/om-statskontoret/utredning-och-utredning-2023-12-10)

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (hämtad 2024-01-25) [Hem - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](https://www.allmannabarnhuset.se/om-stiftelsen-allmannabarnhuset/utredning-och-utredning-2024-01-25)

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2022) Mer utsatta än andra - om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättningar.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2023) Våld mot barn 2022 - En nationell kartläggning.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (hämtad 2023-12-16) [Nya medel för forskning om våld mot barn med intellektuell funktionsnedsättning - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](#)

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (hämtad 2024-01-29) [Barn med funktionsnedsättning - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](#)

Svensk kollektivtrafik, FRIDA miljö- och fordonsdatabas

Sveriges Dövas Ungdomsförbund (hämtad 2024-01-09) [BOUJT](#)

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Barnkonsekvensanalys - Stödmaterial till fördjupad bedömning av barnets bästa.

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Psykiatrin i Siffror - Kartläggning av barn- och ungdomspsykiatrin 2022.

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Psykiatrin i Siffror - Kartläggning av rättspsykiatrin 2022.

Sveriges Kommuner och Regioner (2023) Psykiatrin i Siffror - Kartläggning av vuxenpsykiatrin 2022.

Sveriges Kommuner och Regioner (hämtad 2024-01-15) [Cirkulär | SKR](#)

Trafikanalys (2021) Uppföljning av de transportpolitiska målen 2021.

Trafikanalys (2023) Kollektivtrafikens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning 2023.

Trafikverket (2023) Årsredovisning 2022.

TRIS (2020) Gömd & Glömd - Hedersrelaterat våld och förtryck mot vuxna med intellektuell funktionsnedsättning.

UN Treaty Body Database (hämtad 2023-12-15) [\(CRPD/C/SWE/CO/1\)](#)

UN Treaty Body Database (hämtad 2023-12-15) [\(CRPD/C/SWE/QPR/2-3\)](#)

United Nations (hämtad 2024-01-20) [Maximizing, understanding and monitoring the impact of disability strategies | Division for Inclusive Social Development \(DISD\)](#)

United Nations (hämtad 2024-01-20) [Promote democratic participation, ensure inclusive elections | Division for Inclusive Social Development \(DISD\) \(un.org\)](#)

Upphandlingsmyndigheten (2023) Nationella upphandlingsrapporten 2023.

Upphandlingsmyndigheten (hämtad 2023-12-16) [Upphandling av tillgängliga varor och tjänster | Upphandlingsmyndigheten](#)

Uppsala universitet (hämtad 2024-01-26) [Hinder och möjligheter för intellektuellt funktionsnedsattas politiska deltagande - Statsvetenskapliga institutionen - Uppsala universitet \(uu.se\)](#)

Valmyndigheten (2023) Erfarenheter från valen 2022.

Valmyndigheten (hämtad 2024-01-16) [Teckenspråk | Valmyndigheten](#)

Valmyndigheten (hämtad 2024-01-26) [Hjälp vid röstning i lokal | Valmyndigheten](#)

Valmyndigheten (hämtad 2024-01-28) [Rösta med ambulerande röstmottagare | Valmyndigheten](#)

Valmyndigheten (hämtad 2024-01-28) [Rösta med bud | Valmyndigheten](#)

Valmyndigheten (hämtad 2024-01-28) [Lättläst | Valmyndigheten](#)

Your Europe (hämtad 2024-01-20) [Passagerarrättigheter - Your Europe \(europa.eu\)](#)

Åklagarmyndigheten (2019) Förhör med barn. Förhör med vuxna som har osynliga funktionsnedsättningar - Metoder och studiebesök.

Åklagarmyndigheten (2022) Barnförhör m.m. Även något om förhör med vuxna med osynliga funktionsnedsättningar - Rättslig vägledning 2022:3.